

1.**a) Uhorský štát v ranom stredoveku**

Opíšte vznik a vývoj mnohonárodného uhorského štátu za vlády Arpádovcov

- spojené s príchodom Maďarov (kočovný kmeň) do strednej Európy
- prišli od Kaspického mora (odtiaľ prišli aj Avari, aj Huni)
- kočovné kmene sa živia pastierstvom aj vojnami
- Maďari napádali Poľsko, Nemeckú ríšu
- **r. 955 bitka pri rieke Lech** – nemecký kráľ Oto I s českým kráľom Boleslavom I porážajú maďarské kmene
- **pod vedením Arpáda sa** Maďari **usádzajú** v Podunajskej kotline
- učili sa usadlickému spôsobu života od Slovanov (niekt. maď. slová slovenský pôvod mlynár – molnár)
- 1. historicky známy panovník – **Arpád** (kmeňový zväz) (**dynastia Arpádovcov**)
- nasledovník **Gejza** je ale titulovaný ako **knieža Uhorska** → **Uhorsko = kniežatstvo**
- za vlády Gejzu a Vajka bolo prijaté kresťanstvo
 - ↓
 - **christianizácia** → **Vajko** pokrstený → nové meno **Štefan I** (**Vajko = Štefan I**)

ŠTEFAN I

- získava kráľovský titul od pápeža za úspešnú christianizáciu (kniežatstvo → kráľovstvo)
- v **Ostrihome** založené **arcibiskupstvo** → Uhorsko nezávislé od Ríma či susedných krajín
- položil základy štátu
- rozdelil územie na **komitáty**, kt. hlavou boli kráľovskí správcovia (župani)
- využil štátnu správu Veľkej Moravy
- po jeho smrti problémy v krajine
- hl. mesto **Budín**
- územie SVK súčasťou **Uhorska** od r. **1018 – r. 1918** / 1000 – 1018 – SVK **Boleslav Chrabrý (PL)**
- SVK sa vyvíjalo ako **Nitrianske údelné vojvodstvo** (slúži ako tréning pre budúce panovníka – prevzali to od Veľkej Moravy)
 - vlastné vojsko, peniaze
 - chráni Uhorsko zo severu
- r. 1150± - SVK pričlenené do Uhorska

ONDREJ II

- ambiciózný
- aktívna zahraničná politika, množstvo výbojov → **zadlžil Uhorsko**
 - ↓
- predával štátny majetok pre jednorazovú finančnú pomoc (pôda = stály zdroj financií - chyba)
- **r. 1222** – vydáva **Zlatú bulu Ondreja II** → kráľovská moc rapídne upadá
 - obmedzuje práva panovníka
 - právo rezistencie (odporu) – **ius resistendi**
 - obmedzuje vojenské služby (žiadne výboje bez súhlasu šľachty)
 - nezdaniteľnosť šľachty
 - šľachtický majetok sa dedí aj v ženskej línii

- **tatárske oddiely - tumery**
 - **Tatári napadli Poľsko, SRRNN, Uhorsko**
 - **r. 1241 bitka pri Lehnici – porážka SRRNN**
 - **dobyli by celú Európu, ale Batuchán sa musí vrátiť, pretože sa volí nový chán**
 - **Mongolská ríša najväčšia na svete**

BELO IV

- **vpád Tatárov** do Uhorska vedený **Batuchánom**
- **r. 1241 bitka pri rieke Slaná** – porážka Uhorska
- územia okupované Tatármi zničené

- Belo IV pozýva nemeckých kolonistov, aby obývali zničené územia
- po vpáde Tatárov – **FORTIFIKAČNÁ ARCHITEKTÚRA**
(masívna výstavba hradov)
- nastáva úplný rozvrat Uhorského kráľovstva
- r. 1301 smrť Ondreja III – vymiera dynastia Arpádovcov
- nastáva anarchia šľachty, úpadok kráľovskej moci
- Uhorsko ovláda len niekoľko hradov
- **Slovensko** patrí **Matúšovi Čákovi Trenčianskemu** (Z+S) a **Omodejovcom** (S+V)
- 3 kandidáti na uhorský trón:
 - 1) **Václav III** (syn českého kráľa Václava II)
 - 2) **Oto Bavorský**
 - 3) **Karol Róbert z Anjou** (matka princezná z Arpádovského rodu)

b) Zjednotenie Nemecka

Vysvetlite spôsob zjednotenia Nemecka

- 39 nemeckých štátov s domácimi dynastiami združených v **Nemeckom spolku**, kt. vládla Rakúska monarchia
 - proti zjednoteniu je Rakúska monarchia a FRA (vyhovuje mu rozdrobenosť Nemecka)
 - Prusko chce zjednotiť Nemecko – iniciátorom je premiér Otto von Bismarck
 - *Bismarckovi sa podarilo vyvolať vojny tak, aby Prusko nevzišlo ako agresor*
 - osobnosti zjednotenia:
 - **Otto von Bismarck**
 - **Carl von Moltke** (vytvoril z pruskej armády najmodernejšiu armádu)
 - vytvoril generálny štáb
 - železnice postavené podľa požiadaviek armády
 - telegrafické spojenie
 - pušky nabíjané zozadu
 - **Albrecht von Roon**
- JUNKIERI* – pruská pozemková šľachta
- zjednotenie prebieha vo fázach

1. FÁZA

- r. 1864 – **Dánska vojna** – Prusko s podporou Rakúskej monarchie poráža Dánsko
- Prusko získava **Šlezvicko** a Rakúska monarchia **Holštajnsko** (Prusko však Holštajnsko okupuje)

- nespokojné Rakúska vyhlasuje vojnu (kasa prázdna, zaostalá armáda)

2. FÁZA

- **r. 1866 – Prusko-rakúska vojna – bitka pri Sadovej** (Hradec Králové) – porážka Rakúska
- Prusku pomáha Talianske kráľovstvo – *3/5 armády proti Prusku 2/5 proti Taliansku*
- Prusko diktuje podmienky - Rakúska monarchia musí **ustúpiť** Talianskemu kráľovstvu **Benátsko** a **vystúpiť** od **Nemeckého spolku**
- **Bismarck si nechcel poštváť Rakúska, pretože je kultúrne a jazykovo podobné Nemecku** → (Nemecko bude v budúcnosti potrebovať pomoc Rakúska)
- vzniká **Severonemecký spolok** na čele s Pruskom

3. FÁZA

- v ŠPA vymiera panovnícka dynastia
- **ŠPA trón ponúknutý dynastií Hohenzherovcov** (Wilhelm I odsúhlasí prijatie trónu)

- **Napoleon III (FRA) odporuje, pretože nechce byť v obklúčení Hohenzherovcov** (ako predtým r. 1714 Habsburgovcami)
- Wilhelm I ustupuje Napoleonovi III, no Napoleon III nie je spokojný s jeho vyjadrením a chce, aby nikdy v budúcnosti sa nepokúšal o zisk španielskeho trónu

↓
EMŽSKÁ DEPEŠA – Napoleon III posíla list Bismarckovi, ten ho prerába a dáva do novin

↓
 urážka celého FRA a Napoleon III vyhlasuje vojnu Prusku

- **r. 1870 – bitka pri Sedane – porážka FRA**
- r. 1870 – bitka pri Méty – porážka FRA

- ↓
- 1) **Prusko získava Alsasko a Lotrinsko**
 - 2) **18. januára 1871 – v Zrkadlovej sieni vo Versailles bolo vyhlásené Nemecké cisárstvo**

- Nemecké cisárstvo rýchlo ekonomicky rastie
- stáva sa 2. najvyspelejšou krajinou sveta

c) Slovenské národné obrodienie – analýza prameňa
 Analyzuje historický prameň

KATOLÍCI	EVANJELICI						
1. GENERÁCIA (1780 – 1820)							
<p>- Fándly, Bernolák, Bajza - jazyk – <u>berňolákovčina</u></p> <table border="1" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 50%;">Jozef Ignác Bajza</td> <td style="width: 50%;">- René mládenca príhodi a skúsenosti</td> </tr> <tr> <td>Anton Bernolák</td> <td>- Gramatica slavica - Slovár Slovenský, Česko-Maďarsko-Latinsko-Nemecko-Uherský</td> </tr> <tr> <td>Juraj Fándly</td> <td>- Piľní domajší a poľní hospodár - Dúverní zmluva medzi mnichem a ďáblom (podpora reforiem Jozefa II)</td> </tr> </table> <p>- zrod na Generálnych seminároch v BA - r. 1782 – Slovenské učené tovarišstvo – predsedom Bernolák – vydávanie osvetových kníh v berňolákovčine - r. 1787 – 1. kodifikácia spisovnej slovenčiny podľa Trnavského nárečia na základe „píš ako počuješ“ - Bajza nespolupracuje s Fándlym a Bernolákom - koniec smrťou Bernoláka a Fándlyho + Napoleonské vojny</p>	Jozef Ignác Bajza	- René mládenca príhodi a skúsenosti	Anton Bernolák	- Gramatica slavica - Slovár Slovenský, Česko-Maďarsko-Latinsko-Nemecko-Uherský	Juraj Fándly	- Piľní domajší a poľní hospodár - Dúverní zmluva medzi mnichem a ďáblom (podpora reforiem Jozefa II)	<p>N - Bohuslav Tablic, Juraj Ribay, Juraj Páľkovič E - jazyk – <u>biblická čeština</u> S - bližšie k Českému národnému obrodieniu (Josef Dobrovský) O - r. 1803 založili na Evanjelickom lýceu Katedru reči a literatúry československej U - Juraj Páľkovič pôsobí ako profesor na Evanjelickom lýceu</p> <p>P R Á C A</p>
Jozef Ignác Bajza	- René mládenca príhodi a skúsenosti						
Anton Bernolák	- Gramatica slavica - Slovár Slovenský, Česko-Maďarsko-Latinsko-Nemecko-Uherský						
Juraj Fándly	- Piľní domajší a poľní hospodár - Dúverní zmluva medzi mnichem a ďáblom (podpora reforiem Jozefa II)						

2. GENERÁCIA (1820 – 1835)

- **Martin Hamuliak, Alexander Rudnay, Juraj Páľkovič**
- jazyk - berňolákovčina
- Rudnay – ostrihomský arcibiskup financuje rozvoj berňolákovčiny, zavádza berňolákovčinu (preklady učebníc a bibliie)
- Hollý – literárne diela

S
P
O
L
U
P
R
Á
C
A

- **Ján Kollár, Pavol Jozef Šafárik**
- jazyk – slovakizovaná biblická čeština
- Kollár – myšlienka spolupráce slovanských národov (rusofilsky - opiera sa o Rusko – jediný samostatný slovanský štát)

- **idea všeslovanskej vzájomnosti**

Ján Kollár	- Slávy dcéra - O literárnej vzájomnosti medzi kmeny a nárečiami slávskými
Pavol Jozef Šafárik	- Slovenské starožitnosti - Slovenský národopis

- Kollár Slovanov rozdelil na 4 kmene:
 - a) **ruský** (Rusi, Ukrajinci, Bielorusi)
 - b) **československý** (Slováci, Česi)
 - c) **poľský** (Poliaci, Lužickí Srbi)
 - d) **ilýrsky** (Chorváti, Srbi, Maced., Bulhari, Slovinci)
- Šafárik – významný **slavista** (veda o Slovanoch)

- Kollár a Hamuliak začínajú spolupracovať
- **r. 1826 – Slovenský čitateľský spolok** (rozpadá sa)
- **r. 1835 – Spolok milovníkov reči a literatúry československej** – predseda Kollár, podpredseda Hamuliak
- vydávali almanach **Zora** (dvojjazyčný) - Hollý - *Svätopluk, Cirillo-Metodiada, Sláv*
- 1. ochotnícke divadlo v Liptovskom Mikuláši – **Gašpar Fejérpataky-Belopotocký** – odohraná **1. divadelná hra od Jána Chalúpku – Kocúrko**
- divadelný spolok – Slovenské národné divadlo pod vedením **Samuela Jurkoviča** – dcéra **Anička Jurkovičová – 1. slovenská herečka**

3. GENERÁCIA (1835 – 1848)

- **Ján Palárik, Martin Hatala, Andrej Radlinský**

- **Ľudovít Štúr, Jozef Miloslav Hurban, Michal Miloslav Hodža, Samo Chalúpka, Andrej Sládkovič, Ján Botto, Janko Kráľ, Ján Kalinčiak, Janko Matuška, Karol Štúr**
- hnutie „**Mladé Slovensko**“
- Štúr – pomocný učiteľ Páľkoviča na Evanjelickom lýceu
- riešia **sociálne problémy – alkoholizmus, negramotnosť** Slovákov
- organizovali nedeľné školy
- vznik spolku **Vzájomnosť** – radikálny protifeudálny spolok (Albín Boleslav Vrchovský)
- *začína sa silnejúca maďarizácia – Karol Zai – všetky náboženské úkony po maďarsky*
- r. 1842 – **SLOVENSKÝ PRESTOLNÝ PROSBOPIS** – sťažnosti venované cisárovi na národnostný útlak
- ↓
- vyhodený z Evanjelického lýcea v BA
- ↓
- na protest opustilo lýceum 22 študentov a prestupujú na lýceum v Levoči (J. Matuška – Nad Tatrou sa blýska (nápev na Kopala studienku))
- **r. 1843 – Štúr, Hurban, Hodža – kodifikácia spisovnej slovenčiny** podľa stredoslovenského nárečia na fare **v Hlbokom (Hollý – katolícka generácia – odsúhlasí štúrovčinu)**
- r. 1847 – **Štúr** zvolený za mesto Zvolen do **Uhorského**

snemu

- r. 1844 – Liptovský Mikuláš – vzniká spolok **Tatrín** (prvá celonárodná org.)
- na 4. zraze v Čachticiach sa **katolíci** na čele s Palárikom rozhodli zavrhnúť bernolákovčinu a prijať štúrovčinu
→ jazykové zjednotenie oboch krídel
- r. 1846 Tatrín vydal **kodifikačné diela** – *Náuka reči slovenskej, Nárečja slovenskuo alebo potreba písania v tomto nárečí*
- vydávali **Slovenskje národnje novini**
- rozvoj kultúry – maliari: Peter Michal **Bohúň**, Jozef Božetech **Klemens**; sochár: Dunajský

2.

a) Slovenský a český odboj v prvej svetovej vojne

Charakterizujte slovenský a český odboj počas 1. svetovej vojny

- cieľom je rozbiť R-U a vytvoriť Československo
- Česi sú bližší s evanjelikmi (biblická čeština) – Štúr kodifikuje štúrovčinu – Česi ju neuznávajú – vyčítané Štúrovi, že rozbiť ČS odboj – Česi však odmietajú slovakizovanie biblickej češtiny
- záver 19. st. – nová generácia obrodencov – **akceptujú štúrovčinu**
- vznik organizácie – **Československá jednota**
 - finančná podpora Slovákov študujúcich v Čechách (P.J. Šafárik, Dušan Jurkovič)
 - podpora vydavateľskej činnosti – diela Slovákov propagované v Čechách
- Česi vystavení germanizácií, Slováci maďarizácií (policajný dozor)
- pozastavené politické zjazdy, stretávali sa na kultúrnych – **Luhačovické porady** (české a slov. osobnosti kultúry)
- po vypuknutí vojny Čechom nedôverovali Nemci, Slovákom Maďari

demonštrácia vernosti cisárovi
a podporujú vojnu kvôli zotrvaníu
v politike

politická pasivita

ČS domáci odboj:

- ❖ v Čechách ilegálna organizácia – **Maffia** – vojenské aj politické krídlo, pripravuje budúce ČS
- ❖ na Slovensku – centrum odboja tam, kde sú politické strany: **MA** – SNS, **RK** – SĽS(Hlinka) + Šrobár, **BA** – SD (Lehocký), **Budapešť** – Ferdinand Juriga + Kornel Stodola, **Viedeň** – Milan Hodža + Ivan Dérer + Anton Štefánek – kontakt na Maffiu
- ❖ r. 1918 – obrovské demonštrácie proti vojne – 1. mája – manifestácia v Ružomberku
- ❖ vzbury v armáde:
 - v námornej základni **Boke Kotorskej** – 1. vzbura R-U armády
 - v srbskom meste **Kragujevac** – vzbura **trenčianskeho pešieho pluku** (okupačné vojsko) – jednotka zdecimovaná – popravených 44 mužov
 - v Rumburku – vzbura českých vojakov – popravení
- od začiatku vojny vzniká **ČS odboj v zahraničí:**

Tomáš Garrigue Masaryk

- ❖ profesor sociológie na UK Praha
- ❖ poslanec ríšskeho snemu
- ❖ **Hilznerova aféra** (=Dreifussova) – v Rakúsku zabili dievča, odsúdený bol Hilzner (žid) → protižidovská kampaň Masaryk proti (=Emil Zola), získava povest' bojovníka za ĽP
- ❖ na začiatku vojny odchádza do Švajčiarska a potom do VB
- ❖ vo VB sa skontaktuje s **Robertom Seton-Watsonom**
- ❖ jar 1915 - predkladajú britskej vláde memorandum **Independent Bohemia**
 - po prvýkrát vyslovená požiadavka samostatného ČS (bez Šariša a Zemplína – prevládajú Maďari)

Milan Rastislav Štefánik

- ❖ evanjelik, rodisko Košariská
- ❖ navštevoval Masarykove prednášky
- ❖ člen spolku Detvan (hl. Vavro Šrobár)
- ❖ študuje v Sorbone v Paríži (ostáva vo FRA)

- ❖ navštevuje Uhorsko
- ❖ narukuje do armády ako letec na strane FRA
- ❖ dostáva sa do kontaktu s Masarykom a pomáha mu v Paríži (má kontakty)

Eduard Beneš

- ❖ právnik a diplomat
- ❖ tvorca plánu ČS → potreba vzniku masovej základne

- v USA početná česká a slovenská komunita – **České národní združení**, **Slovenská liga v Amerike**
- Česi a Slováci majú slobodu tlače – píšú o Slovákoch a Čechoch v R-U
- Masaryk odchádza do USA za Čechmi a Slovákami

Slováci – Filadelfia, Pittsburgh
Česi - Chicago

Clevelandská dohoda

- ❖ **23. októbra 1915**
- ❖ Masaryk a zástupcovia organizácií sa dohodnú, že budú bojovať za vznik Československa na princípe „rovný s rovným“ (federácia, personálna únia)

- Masaryk sa vracia do Paríža – je potrebné zjednotiť odboj
- február 1916 – vznik **Československej národnej rady**
 - **predseda** – Masaryk
 - **podpredseda** – Štefánik, Dürich
 - **tajomník** – Beneš

- ČS odboj získava jednotnú štruktúru a hierarchiu
- financovaný americkými Čechmi a Slovákami
- r. 1917 - Štefánik tvorí ČS légie z dobrovoľníckych amerických Čechov a Slovákov **vo FRA** → boje na západnom fronte
- **v Rusku** – Ruské légie najpočetnejšia armáda (vstupuje len časť Čechov a Slovákov – nechut' z vojny, vlastizrada, nereálna myšlienka ČS)

Ciele ČSNR:

- 1) bojovať na strane Dohody proti Centrálnym mocnostiam (potreba jednotiek)
- 2) presvedčiť Dohodu, že je nutné vytvoriť Československo, Južosláviu, Poľsko

Sibírske vystúpenie ČS légii v Rusku

- 3.3.1918 – Rusko odstupuje z vojny, no na území Ruska dohodové jednotky
- Bolševici útočia na jednotky počas prepravy do Vladivostoku, tie sa bránia a **dobývajú** celú **Transsibírsku magistrálu** a **bojujú** na strane Bielej armády **proti Bolševikom**

ukrajinské mesto **Zborov** – ruské légie porážajú R-U armádu (**Kerensky odobruje légie v Rusku**)

- **v TAL** – talianske légie z R-U zajatcov

cca 100 000 armáda

- Jozef **Dürich** orientuje ČS odboj na cársku vládu a ČSNR ho kritizuje → r. 1916 - **Kyjevská dohoda** – „jednáme so všetkými nie len s cárom“ → **Dürich porušuje** dohodu opäť a je **vylúčený** z ČS odboja
- **30. mája 1918** – **Pittsburská dohoda** – ruší sa princíp „rovný s rovným“, SVK bude mať autonómiu
- **júl 1918** – v Prahe vzniká **Československý národný výbor** (na domácej pôde koordinuje prípravu vzniku ČS)
- október 1918 – **trojité vyhlásenie Československa**
 - **18. októbra 1918** – **Washingtonská deklarácia** – vyhlásenie Československej republiky
 - **28. októbra 1918** – Československý národný výbor prevezme **politickú moc v krajine**
 - **30. októbra 1918** – **Martinská deklarácia** – Slovenská národná rada súhlasí so vznikom ČS

b) **Rakúsko-maďarské vyrovnanie – analýza historickej mapy**

Analyzujte historickú mapu

- r. 1866 – Rakúska monarchia porazená Pruskom, situáciu využívajú Maďari
- r. 1867 – vzniká dualistický štátny útvar – Rakúsko-Uhorsko (Predlitavsko, Zalitavsko)
- *Františkom Jozefom I + Fridrich Beust* ←→ *Ferenz Deak + Julius Andrásy*
- vzniká rakúska vláda a uhorská vláda
- vzniká rakúsky snem a uhorský snem
- **spoločný panovník** – František Jozef I (rakúsky cisár a uhorský kráľ) - *K.und K.(v čestine CK – císařsko-královská)*
- **spoločné ministerstvá: financií, zahraničných vecí, vojny**
- r. 1868 – národnostný zákon – začiatok maďarizácie v Uhorsku – obyvatelia Uhorska tvoria jeden nedeliteľný maďarský národ, Slováci, Srbi, Chorváti sú iba jazykové skupiny maďarského národa

silný maďarizačný tlak

- akýkoľvek pokus o vytvorenie inštitúcie bol blokovaný ministerstvom kultúry – **panslavizmus** – snaha národnostne sa presadiť
- keď Maďari uzavreli dualizmus, rozhodli sa vyrovnáť s Chorvátmi
 - ↓
 - **r. 1868 – Maďarsko-chorvátske vyrovnanie** – Chorváti sú spokojní a nespolupracujú s ostatnými
 - rušia sa 3 slovenské gymnáziá
 - **r. 1785 – ruší sa Matica slovenská**, *celý majetok Matice zhabaný Maďarmi (dôvod: nikto zo Slovákov nefinancoval Maticu)*

c) **Doba kamenná a bronzová**

Zhodnoťte pozitíva prechodu človeka z doby kamennej do doby bronzovej

Doba kamenná

- **Paleolit**
 - prisvojovacie hospodárstvo (lov, zber)
 - poloorganizovaná tlupa
 - prirodzená deľba práce
 - obmena ľudí v tlupách
 - obydlie – jaskyne, skalný previs, primitívne prístrešky
 - oheň – zdroj tepla, svetla, ochrana pred zverou
 - nástroje: palice, kosti, pästný klin, pazúrik (pyrit)
 - najstaršie dôkazy umenia a náboženstva (Lascaux, Altamira)
 - *venuše* – sošky žien so zvýraznenými pohlavnými znakmi
- **Mezolit**
 - používanie člnov, lukov, šípkov, harpún
 - *domestikácia* – zdomácnovanie zvierat (pes - ochrana, stopovanie)
- **Neolit**
 - začiatky roľníckeho spôsobu života (horšie prírodné podmienky ako na Blízkom východe)
 - pestovanie nových plodín
 - 3 kultúry: Ľud s lineárnou keramikou, Kultúra s vypichovanou keramikou, Lengyelská kultúra
- **Eneolit**
 - nevzniká *redistributívne hosp.* (málo statkov → ľudia nebohatnú)
 - 1. stavby – megality, Stonehenge, Menhírove stavby v Carnacu

Doba bronzová

- metalurgia bronzu: cín + meď = bronz

- *Prečo bronz?* hliníkové formy boli jednorazové a kamenné boli pre remeselníkov veľmi ťažké
- bronz veľmi drahý sociálna stratifikácia – rozdelenie ľudí na sociálne vrstvy
- nestabilne obdobie – boje, presuny obyvateľstva
- Kultúra popolnicových polí, Mohylový ľud, Unetická kultúra

3.

a) *Osvietenský absolutizmus*

Vysvetlite pojem osvietenský absolutizmus

- po Leopoldovi I nastupuje Jozef I
- r. 1714 – **končí sa vojna o španielske dedičstvo** (Ľudovít XIV ↔ Karol III)
- Jozef I zomiera a nástupcom sa stáva Karol III (Karol VI – nemecký cisár) – vzdáva sa nároku na španielsky trón
- začína sa nemeckým cisárom **Karolom VI** (jediný mužský potomok Habsburgovcov)
- vládne ako osvietenský panovník (reformy)
- **r. 1713** – vydal **PRAGMATICKÚ SANKCIU** – ženy môžu vládnuť

Mária Terézia

- po smrti Karola VI susediace štáty využívajú situáciu a rozpútávajú vojnu o Habsburské dedičstvo (Bavorsko a Prusko)
- požiadala na uhorskom sneme o pomoc šľachtu (prišla v obyčajných šatách a Jozefom II na rukách)
- šľachta postavila armádu (pomáha Habsburgovcom)
- **stratila Sliezsko** – získava ho Prusko
- mala 16 detí (výchove venovala 3 hodiny denne)
- **r. 1745 – Draždánský mier** – Prusko a ostatný uznali **Máriu Teréziu** ako panovníčku, **cisár Nemeckej ríše František Lotrinský**
- sobášom Márie Terézie a Františka Lotrinského hovoríme o **Habsbursko-Lotrinskej dynastii**

Reformy Márie Terézie:

- robí reformy postupne a pomaly
- najprv v západnej časti krajiny, aby západ presvedčil východ, že reformy sú dobré
- podporuje budovanie manufaktúr, hl. tie, kt. vyrábajú pre armádu (*Z-manufaktúry V-hosp.*)
- pomáha jej časť inteligencie (**Adam František Kollár** – správca knižnice)
- **Tereziánsky urbár**
 - upravuje vzťah medzi poddanými a zemepánom
 - spísala zoznam povinností, kt. môže zemepán žiadať od poddaného
 - napr. odpracovať 52 dní so záprahom alebo 104 dní pešo, 1 zlatka za dom
- **Raabizácia**
 - súpis všetkej hosp. nevyužívanej pôdy, aby sa zistilo koľko sa využíva a koľko nie
 - kto s pôdou hospodáriť nevedel, mal ju dať do prenájmu
- **Reforma školstva – RATIO EDUCATIONIS**
 - zaviedla MŠ, ZŠ, SŠ
 - zaviedla **povinnú školskú dochádzku** – 6 rokov
 - uvedomovala si, že vzdelaní občania sú lepší
 - ZŠ: mali sa naučiť čítať písať počítať
 - SŠ: jazyky, prírodovedné predmety (lycéá, gymnáziá)
 - VŠ: niektoré zrušila, iné presunula
 - Trnavská škola sa presunula do Budína, Košická zanikla (neďaleko bola ďalšia)
 - **r. 1762** – založená **Banská akadémia** v Banskej Štiavnici (svetovo uznávaná)
- **Reforma súdnictva**
 - zákaz procesu s čarodejnicami

- zakázalo sa mučenie pri vyšetrovaní trestných činov
- **Osvetová a zdravotnícka reforma**
 - boj proti nákazlivým chorobám, stavba nemocníc a murovaných domov, hygiena
- významné osobnosti vedy a kultúry:
 - **Matej Bell** – najväčší učenec, „veľká ozdoba Uhorska“
 - **Samuel Mikovíny** – kartograf, geograf, 1. mapovania monarchie
- **r. 1756 – r. 1763 – Sedemročná vojna**
 - **Mária Terézia ↔ Fridrich Pruský**
 - pre Máriu Teréziu bola táto vojna zbytočná
 - ANG podporuje Prusko, FRA podporuje Uhorsko
 - *husársky dôstojník Andrej Hadík (pojmem husársky kúsok)*
- vládla až 40 rokov
- r. 1770 vymenovala svojho syna Jozefa II za spoluvládara
- r. 1780 - zomiera

Jozef II

- konflikty s matkou kvôli reformám
- od r. 1770 vládne ako **spoluvládca po boku Márie Terézie**
- nazývaný „kráľ v klobúku“ (oblečený obyčajne ako úradníci v Uhorsku)
- workoholik

Čo chcel dosiahnuť?

- chcel, aby Habsburská ríša tvorila silný celok, mala mať:
 - rovnaké právne reformy, štátnu správu a štátny jazyk (nemčina)

Reformy Jozefa II:

- za 10 rokov – vydal viac ako 2000 zákonov
- **Patent o zrušení nevoľníctva**
 - r. 1781 – prijatý v rakúskej časti, r. 1785 – prijatý v uhorskej časti
 - **oslobodil poddaných**
 - poddaní sa sťahujú do miest (zvyšuje sa počet obyvateľov v mestách)
- **Tolerančný patent**
 - **zrovnoprávnenie príslušníkov rôznych náboženstiev** - kalvíni, evanjelici, židia
 - židia prijímajú ponemčené priezviská
- **Súdna a právna reforma**
 - poddaní majú právo na advokáta
- **Reforma školstva – RATIO EDUCATIONIS II**
- **Cirkevné reformy**
 - **vyhnal jezuitov** z Uhorska
 - **ruší rehole**, ktoré nevykonávali verejnoprospešné činnosti
 - tým, kt. sa venovali verejnoprospešným činnostiam dával nové pozemky pre rozvoj
 - kláštory menil na nemocnice, továrne, vojenské budovy, úrady
 - prevzal výchovu kňazov (kňaz = jednoduchý nástroj na šírenie osvety, bojovníci proti negramotnosti)
 - zavádza **Generálne semináre** (v Prešporku) - vzdelávanie kňazov v národnom jazyku (vznik 1. generácie slov. obrodencov)
- **Centralizačné reformy**
 - najväčší odporcovia reforiem – šľachta, kt. bola na čele žúp
 - **reformoval štátny aparát** – ruší župnícke šľachtické úradníctvo a dosadzuje vzdelaných ľudí zo strednej vrstvy (oddaný Jozefovi II) – **vzniká profesionálne štátne** úradníctvo (podpora Jozefových reforiem)
 - ruší župy a Uhorsko rozdelil na 10 dištriktov

- o jediná úradná reč – **nemčina** → koniec stredovekej latinčiny

- **Zrušenie cenzúry**
- **Zdanenia šľachty**

- pred smrťou **odvoláva väčšinu svojich reforiem** okrem Zrušenia nevoľníctva a Tolerančného patentu
- zomiera pred začiatok Veľkej francúzskej revolúcie
- r. 1790 – nastupuje jeho brat Leopold II
- r. 1792 – nastupuje František I – veľmi konzervatívny panovník, žiadne reformy

b) **Vojnové konflikty v klasickom období gréckych dejín**

Určte príčiny grécko-perzských vojen a peloponézskej vojny

Príčiny

- o expanzia Perzskej ríše pohltila aj grécke štáty v Malej Ázii – grécke štáty sa vzbúrili, cítia sa slabé → podpora Grécka vmiešavanie sa do vnútorných záležitostí Perzie → zámienka na vojnu
- o expanzívna politika Dareia I.

3 Grécko-perzské vojny:

- 1) - **r. 492 p.n.l. Dareios I** posielal armádu cez Egejské more do Grécka
 - Grécko nepripravené na vojnu
 - pri **myse Athos** búrka a celá flotila zničená → Perzia sa sťahuje

- 2) - **r. 490 p.n.l. Dareios I** útočí na Atény
 - jediná podpora Atén – *Plataie*
 - presila perzskej armády
 - **Miltiades** navrhuje zaútočiť na Peržanov počas vyloďovania sa
 - **bitka pri meste Maratón** – počas vyloďovania sa Peržanov Gréci útočia a porážajú Peržanov

vojak zabehol 42 km z Maratónu do Atén aby oznámil víťazstvo (zomrel, keď dobehol)

Atény si získavajú obrovskú povesť a prestíž

- Dareios I sa vzdáva, po jeho smrti nastupuje Xerxes, kt. chcel úspešne zavŕšiť inváziu do Grécka

- 3) - **r. 480 p.n.l. Xerxes** začína inváziu do Grécka cez *Helespond* (Dardanely)
 - cez úžinu postavený most, cez kt. prešla armáda, popri armáde po pobreží postupovala flotila
 - Perzia dobýjala jedno mesto po druhom
 - Grécko vojensky nejednotné – väčšina miest sa vzdala (Atény a Sparta nie)
 - Atény spolupracujú so Spartou (Atény – loďstvo, Sparta – vojsko)
 - **bitka pri Termopylách** (jediný priesmyk možný na obranu voči Perzii, vstup do stredného Grécka) – 3 dni Sparta bránila Termopyly, po zrade ich Peržania obklúčili a porazili (padol kráľ **Leonidas**)
 - prehra Grécka, ale morálka perzskej armády otrasená + dobyté grécke štáty sa vracajú na stranu Atén a Sparty
 - **bitka pri ostrove Salamína** – aténsky stratég **Temistokles** poráža perzskú flotilu → bez loďstva armáda nedostávala zásoby → armáda ustupuje
 - **r. 479 p.n.l. – bitka pri meste Plataie** – spojená grécka armáda poráža Peržanov
 - **r. 478 p.n.l.** – vzniká *Délsky námorný spolok* – pravidelné útoky na Perziu (neskôr premenovaný na *Aténsky*)
 - **r. 450 p.n.l.** – Perzia unavená z útokov podpisuje **Kaliov mier**
 - výhodné podmienky pre Grécko:

- perzská flotila nikdy nevstúpi do Egejského mora
- autonómia pre Maloázijských Grékov
- zvyšuje sa prestíž Sparty a Grécka
- o celom priebehu vojny nás informuje **Herodotos**

Peloponézská vojna

- po 3. grécko-perzskej vojne sa Grécko rozdelilo na **Peloponézsky spolok** - Sparta
Aténsky námorný spolok – Atény
- vojna o nadvládu v Grécku
- r. 431 p.n.l. – r. 404 p.n.l.
- nikdy sa priamo nestretli (Atény – loďstvo, Sparta – vojsko), jedna strana druhej narobili škody, no nikdy jedna strana druhú neporazila → patová situácia
- Sparta postupne začína stavať loďstvo (podporuje ju aj Perzia)
- **r. 405 p.n.l.** – námorná **bitka pri Aigospotamoi** – Sparta poráža oslabené Grécko (mor, útok na Sicíliu)
- Atény žiadajú o mier:
 - rozpustený Aténsky námorný spolok
 - odovzdať loďstvo Sparte
 - zbúranie hradieb
 - vzdať sa demokratického zriadenia a nastoliť rodovú aristokraciu
- Sparta Peloponézskou vojnou rovnako vyčerpaná
- hegemoniu si Sparta dlho nevychutnala, pretože Korint, Téby a Atény sa búrila
- **r. 395 p.n.l. bitka pri Leukrách** – Téby porážajú Spartu
- Grécko vyčerpané

c) Záver Studenej vojny a koniec bipolárneho sveta

Zhodnotte záverečnú fázu Studenej vojny a vysvetlite globálne problémy

- r. 1969 – ozbrojené **konflikty** medzi **ZSSR a Čínou pri rieke Ussuri**
 - ZSSR kritizuje komunizmus v Číne
 - Čína a ZSSR sa stali úhlavnými nepriateľmi
- po smrti Brežneva nastupuje **gerontokracia** (vláda dôchodcov) r. 1982 **Andropov** a r. 1984 **Černenko**
- **r. 1985** – nástup **Gorbačova**
 - nesovietsky typ politika (imidž, komunikácia s médiami)
 - prepustil politických väzňov a disidentov (odporcov režimu)
 - začiatok reforiem:
 - **glasnosť** (informovanosť) – otvorená kritika spoločnosti
 - **perestrojka** (prestavba) – zmena režimu
 - spolu s Reaganom rokuje o ukončení vojny
 - prestáva zasahovať do vnútorných záležitostí krajín
 - ukončuje vojnu v Afganistane
 - **r. 1988 – Malta** – Gorbačov sa s tretáva s G. Bushom st. a **končí sa studená vojna**
 - KSSZ stratila svoju vedúcu úlohu – pád komunizmu
 - začína demokratizácia východu
- r. 1981 – Poľsko
 - odborové hnutie Solidarita poľská vláda
 - r. 1988 – vláda ustupuje a vo voľbách r. 1989 vyhráva opozícia
- r. 1989 – demokratizácia Maďarsko

- r. 1989 – NDR
 - útek obyvateľov do NSR

ZSSR sa rozpadá na 15 krajín: Rusko, Ukrajina, Bielorusko, Estónsko, Litva, Lotyšsko, Moldavsko, Azerbajdžan, Gruzínsko, Arménsko, Kazachstan, Uzbekistan, Tadžikistan, Kirgizsko, Turkmenistan

Socialistický blok sa rozpadá na: Poľsko, Slovensko, Česko, Maďarsko, Juhoslávia, Rumunsko, Bulharsko, NDR (+ SRN = Nemecko)

4.

a) Helenistické Grécko

Opište obdobie výbojov Alexandra Macedónskeho a helenistického Grécka

- premiešavanie gréckej kultúry s kultúrami východnej civilizácií
- **Macedónia**
 - monarchia na severe Grécka
 - vnútrozemský štát
 - chudobná zaostalá
 - získava prístup k moru → obchod
 - nové hl. mesto Pella
- Filip II reformuje armádu (plánuje dobyť Grécko) – zmenšil štít, predĺžil sarisy
- **r. 338 p.n.l. – bitka pri Chaironey** – Filip II poráža grécke štáty a zoskupuje ich do spolku, v kt. šéfuje Macedónia
- chcel však zaútočiť na Perzskú ríšu
- po vražde Filipa II na svadbe nastupuje **Alexander Veľký**
 - najlepšia výchova
 - učil ho Aristoteles
 - od malička na bojisku
 - narcis, pyšný, alkoholik
 - neprehral ani 1 bitku
 - v Egypte faraón, v Perzii boh
- **r. 334 p.n.l. – bitka na rieke Granikos** – porážka Perzie (Dareios III)
- postupne dobýja Feníciu, získava Egypt
- **r. 333 p.n.l. – bitka pri Isse** – Dareios III porazený, uteká a ponúka Alexandrovi polovicu dobytého územia (Alexander odmieta)
- **r. 331 p.n.l. – bitka pri Gamgamétach** - Dareios III určil miesto bojiska – Alexander Veľký vyhráva a dobýja Babylon
- počas úteku Dareios III zavraždený, Alexander Veľký sa stáva panovníkom
- Alexander Veľký expanduje aj na východ (bojové slony)
- vojsko sa búri a tak sa Alexander Veľký vracia do Babylonu (zomiera) → nastupuje **Alexander IV Aegis**
- Alexander IV Aegis maloletý a tak pred smrťou Alexander Macedónsky vymenúva **diachónov** (dedičov), kt. by malo spravovať územie, pokiaľ syn nedospeje
- ríša sa postupne rozpadá a diachónovia si ríšu delia
 - na východe sa rýchlo odtrhli novodobyté územia
 - na západe **Egypt** – Ptolemaios, **Sýria** – Senlecos, **Macedónia a Grécko** – Antigonos
- od pol. 2. st. Rím postupne dobýja Grécko (delí ho na Acháju a Macedóniu), Sýriu (64 p.n.l.), Egypt (30 p.n.l.)

b) Absolutizmus a parlamentarizmus v Európe

Analyzujte politicko-ideologické systémy absolutizmu a parlamentarizmu Európe

- proces parlamentarizmu – emancipácia strednej vrstvy (podnikatelia, lekári, obchodníci)
- **PARLAMENTARIZMUS** – vláda buržoázie (parlamentu, snemu)

- **ABSOLUTIZMUS** – neobmedzená vláda panovníka
- vývoj osobných a politických práv, vznik 1. generácie ľudských práv

Nizozemská revolúcia

- Nizozemsko = Holandsko + Belgicko + Luxembursko
- **kolóniou Španielska** (Karol V Habsburský) – feudálny systém, absolutizmus (po smrti **Filip II**)
- zložené zo 17 **provincií** – na čele provincie **miestodržiteľ**
- miestodržiteľia tvorili snem Nizozemska, kt. hlavou bol **generálny miestodržiteľ** (dosadzovaný kráľom)

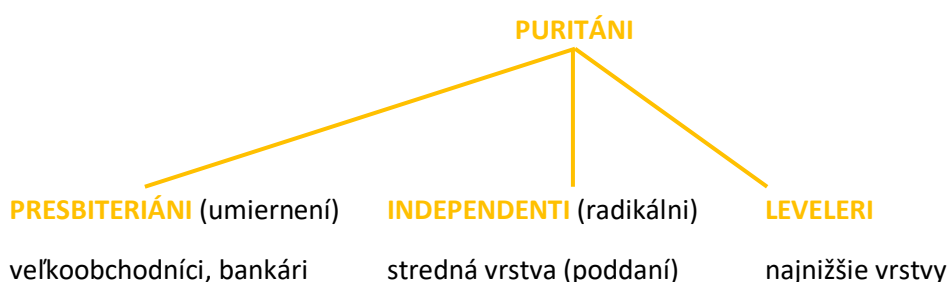

Dôvody revolúcie:

- **ekonomický** – *Filip II zvyšuje a ekonomicky vykorisťuje bohaté provincie*
- **politický** – *snem odmietol zvýšenie daní → nizozemské úrady obsadzované Španielmi*
- **náboženský** – *Habsburgovci = katolíci → potláčanie kalvinizmu v Nizozemsku*
- **r. 1565** vznikla opozícia gróf **Egmont, Viliam Oranžský**, admirál **Hoorn** – rokujú so Španielskom
- **r. 1566** – **obrazoborecké hnutie** – na každý španielsky nátlak poddaní plienia katolícke kostoly na severe
- **vojvoda z Alby** mení Margitu Parmskú – potláča revolúciu krvou – poprava Egmonta, Hoorna
- Viliam uteká do exilu
- **r. 1572** – **povstanie morských a lesných gézov** (partizáni)
- Nizozemsko podporované Francúzskom (odporcovia Habsburgovcov)
- r. 1579 vznikla **Utrechtská únia** na severe a **Ararská únia** na juhu
- **r. 1581** – **Utrechtská únia** – 7 severných provincií sa spojili pod vedením Viliama Oranžského sa osamostatňujú od Španielska
- r. 1608 – Španielsko samostatnosť uznáva
- **r. 1648** – **Westfalským mierom** bolo Nizozemsku definitívne uznaná nezávislosť

Anglická revolúcia

- r. 1603 – umiera kráľovná Alžbeta
- nastupuje dynastia **Stuartovcov** (Jakub I Stuart) → zavádza ťažký absolutizmus → opozícia
- zjednocuje sa Anglicko, Škótsko a Írsko
- po Jakubovi I nastupuje Karol I
- po porážke ŠPA v námornej bitke začína podnikať stredná vrstva (buržoázia) a šľachta
- Karol I sa snaží priblížiť anglikánsku cirkev k Rímu – odpor puritánov (anglikánska)

Dôvody revolúcie:

- **ekonomický** – zásahy do ekonomiky
 - **politický** – snaha o obmedzenie práv parlamentu a silnejúci absolutizmus
 - **náboženský** – očista anglikánskej cirkvi od zvyškov katolicizmu (puritáni)
- r. 1642 – Karol I opúšťa Londýn a ide k spojencom na sever
 - spočiatku vyhráva armáda kráľa (profesionálna armáda)
 - **Oliver Cromwell buduje armádu nového typu** – unifikovaná (jednotné typy zbraní a munície, vznik uniforiem)
 - **royalisti** (panovník) – oranžová farba ↔ **parlamentaristi** (parlament) – červená farba
 - r. 1644 – bitka pri **Maston Moore** } porážka royalistov
 - r. 1645 – bitka pri **Naseby** }
 - **r. 1649 – Karol I Stuart popravený**
 - na 11 rokov sa ANG stáva republikou
 - začínajú sa rozpory medzi puritánmi → **Cromwell rozpúšťa parlament a vyhlási sa za LORDA PROTECTORA**
 - potláča vzbury v Írsku a Škótsku
 - položil základy budúcej námornej veľmoci
 - **r. 1651** – prijíma **NAVIGAČNÝ AKT** – do ANG povolený dovoz tovaru len na lodiach ANG alebo krajiny, kde bol tvora vyrobený (mierení proti Nizozemsku)
 - vojnu s Nizozemskom Anglicko vyhralo
 - do roku 1660 vládne Cromwell neobmedzene
 - po smrti Cromwella nastupuje syn Karola I – Karol II Stuart – tzv. **REŠTAURÁCIA STUARTOVSKÉJ MONARCHIE**
 - Karol II vydáva **HABEAS CORPUS ACT** – **zákon o nedotknuteľnosti tela** – polícia nemôže nikoho zatknúť bez rozhodnutia súdu
 - po smrti Karola II nastupuje Jakub II Stuart – chce nastoliť absolutizmus, stal sa katolíkom
 - **r. 1688 – Slávna revolúcia** – Jakub II Stuart zvrhnutý a nastupuje na trón **Villiam II Oranžský**
 - Villiam III vládne ako konštitučný monarcha, nastupuje **Oranžská dynastia**
 - **r. 1689 – BILL OF RIGHTS** – moc anglického kráľa je podriadená zákonu
 - **r. 1707** – vyhlásené Spojené kráľovstvo Anglicka, Škótska, Írska a Walesu (dovtedy Ang. kráľovstvo)

c) Stredoveké mestá

Zaujmite stanovisko k udeľovaniu kráľovských privilégii niektorým mestám v Uhorsku

MESTÁ:

- majú hradby
- vedú samostatnú politiku
- MEŠŤAN – osobne slobodný občan
- mali svoje práva a privilégia od panovníka
- na SVK: **Bratislava, Trenčín, Trnava, Košice, Levoča, Bardejov, St. Ľubovňa, Kežmarok**
- štruktúra obyvateľstva:
 1. privilegovaní
 2. nepriviligovaní: slúžky, remeselníci tovariši,
 3. zvláštne postavenie: predstavitelia cirkvi, učitelia, židia (Getá)

- vzhľad - jadro – námestie, na kt. stáli najdôležitejšie budovy – radnica, kostol

CECHY/HANZY

- remeselnícke organizácie toho istého remesla
- ručili za kvalitu
- pýtali rovnakú cenu
- brzda ekonomického rozvoja – žiadna konkurencia
- čím viac cechov, tým rozvinutejšie mesto

5.

a) **Občianska vojna v USA**

Charakterizujte priebeh občianskej vojny v USA

- začiatkom 19. st. USA siahala po Mississippi
- r. 1803 – kupuje od **FRA Louisianu**
- r. 1819 – kupujú od **ŠPA Floridu**
- r. 1848 – po vyhratej vojne **s Mexikom** získava **Kaliforniu, Utah, Arizonu, Texas, Nové Mexiko a Nevadu** (USA im za získané územia zaplatilo)
- r. 1867 – kupuje od **Ruska Aljašku**
- do Únie prijali štát, kt. mal taký počet obyv., ako mal najmenší zakladateľský štát Únie
- na severe: východ – priemysel, juh – farmy → **ABOLICIONIZMUS** – *hnutie a úplné zrušenie otroctva*
- na juhu – plantážnictvo (tabak → bavlna)
- pomaly sa Sever vykresľoval ako slobodný (neotrokársky) a Juh ako otrokársky
- otázka otrokárstva sa riešila len pri vstupe nového štátu do Únie – senát prijíma zákony (2 zástupcovia za 1 štát → nerovnováha na oboch stranách)
- pomaly sa zdalo, že otrokársky systém na Juhu upadne, pretože tabak už nebola výhodná komodita, ale prišla bavlna a začala sa nová vlna otrokov
- prijíma sa tzv. **Clayov a Missoursky kompromis** *prijali 1 štát otrokársky a 1 slobodný*
- republikáni – prevažne na severe – proti otrokárstvu
- demokrati – za otrokárstvo – podpora Juhu
- priemyselný Sever chce predávať svoje výrobky ↔ VB (konkurent)
- USA prijíma zákon, kt. ukladá vysoké clá na dovoz zahraničného tovaru

↓
lenže Juh žije s predaja bavlny Veľkej Británie

↓
ak budú clá pre VB vysoké, VB uvalí vysoké clá na bavlnu dovážanú z Juhu

Juh žije z vývozu bavlny ↔ Sever chce predávať svoje výrobky a musí odstaviť konkurenciu

- r. 1860 – prezidentské voľby vyhráva **Abraham Lincoln** (republikáni)
 - Republikáni – 1 kandidát
 - Demokrati – severný vlastný kandidát, južný vlastný kandidát

↓
začína sa SECESIA

↓
odtrhnutie južných štátov od Únie

- ako prvá sa odtrhla **Južná Karolína** a postupne **11 štátov opustilo Úniu** (Severná Karolína, Alabama, Texas, Mississippi, Tennessee, Virgínia, Florida, Arkansas, Kentucky, Georgia) – Západná Virgínia sa odtrhla od Virgínie

vzniká **Konfederované americké štáty „Konfederácia“ (CSA)**

- prezidentom sa stal **Jefferson Davis**
 - hl. mesto – **Richmont**
- na území CSA boli stále jednotky USA (štát, na kt. sú jednotky cudzieho štátu nie je suverénny)

r. 1861 – útok na pevnosť **Fort Sumter** v Južnej Karolíne

začiatok občianskej vojny

- spočiatku mal prevahu Juh (vojenské vzdelanie), no nemohol vojnu vyhrať:
- ✓ **Sever ľudnatejší** ako Juh (1/3 černochovo na Juhu)
 - ✓ **r. 1862 – Homestead act** – každý prisťahovalec získava pôdu a občianstvo, ak odslúži rok vo vojne
 - ✓ **r. 1863** – zrušenie otroctva na Sever
 - ✓ **Sever vyrába zbrane** ↔ Juh dováža (financie)
 - ✓ **Blokáda Juhu Severom** – Sever blokuje námorné trasy do Juhu
- celá občianska vojna sa odohráva na území CSA – devastácia územia
- **r. 1863 – Vicksburg** na západe – Sever pod vedením gen. **Granta** ovládol tok Mississippi (Arkansas, Texas odrezaný od CSA)
- **r. 1863 – Gettysburg** na východe – Juh vedený gen. **Lee** prenáša vojnu na sever – porazený
- **9. apríla 1865 – Appomatox** - gen. **Lee kapituluje**, CSA sa rozpadá, **koniec občianskej vojny**

Dôsledky občianskej vojny:

- ✓ zmodernizované zbrane
- ✓ stavanie zákopov
- ✓ vojenské zločiny
- ✓ zahynulo 600 000 Američanov
- Lincoln po ukončení konfliktu nemá záujem potrestať Juh
- **15. apríla 1865** – Washington – **Abraham Lincoln zavraždený**
- novým prezidentom sa stáva Johnson
- južné štáty rozdelené na 5 okupačných pásem – snaha Severu premeniť južanskú spoločnosť

REKONŠTRUKCIA JUHU

- obnovuje sa Kongres aj so zástupcami južných štátov
 - juh spriemyselný
 - zrušenie otroctva, no čierni boli chudobní a negramotní
- Juh postupne prijíma tzv. **SEGREGAČNÉ ZÁKONY** – priestory určené len pre bielych a len pre farebných (problematika farebných)
- v Tennessee vzniká **KUKLUXKLAN** – zakl. **Nathan Forest**, úlohou je bojovanie proti rovnostárskej nadvláde Severu (vraždili farebných a Severanov)

b) **Žiadosti slovenského národa**

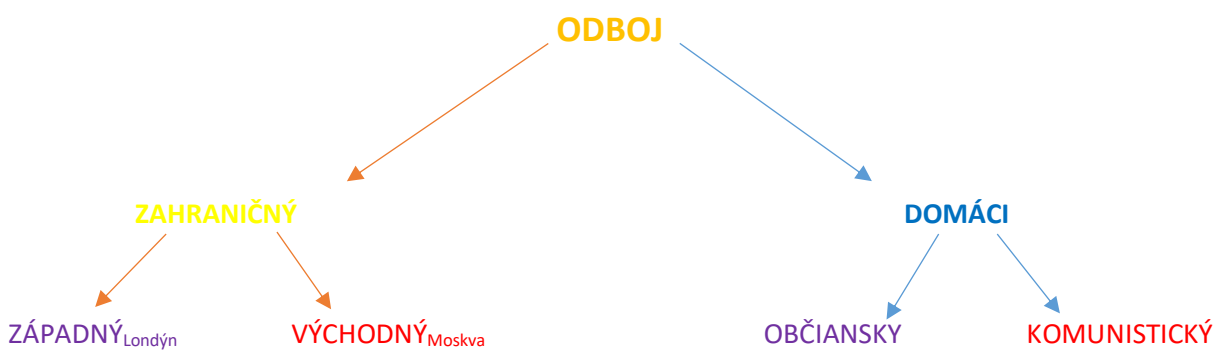
Analyzujte politický program Slovákov – *Žiadosti slovenského národa*

- **Žiadosti slovenského národa** (1. politický program Slovákov)

- v Uhorskom sneme všetky národnosti
- národné snemy
- materinský jazyk
- slovenské školstvo
- výuka jazykov v Uhorsku – vedieť srbsky, slovensky, maďarsky, chorvátsky
- národné znaky
- všeobecné volebné právo

c) Protifašistický odboj

Zhodnotte problematiku odboja proti fašizmu na svete

Formy odboja:

- 1) **Štrajková činnosť**
 - Nebezpečná a neefektívna
- 2) **Sabotáže zbraní vo výrobe**
 - Riskantné
- 3) **Spravodajstvo**
 - Zbieranie informácií pre spojencov, využívanie detí
- 4) **Diverzná činnosť**
 - Napadanie Nemcov, atentáty, ničenie komunikácií

Proti odboj:

- zničenie za každú cenu – TEROR (neúčinné)
- hl. východná Európa

Domáci odboj:

ZÁPADNÝ

1. **Hodža, Osuský** - kritika Beneša
 - nemá veľký vplyv
 - Paríž
2. **Beneš** - vytvára ČS vládu (De Jure)

- Londýn

1. 1. ČS pešia divízia

→ **Rudolf Viest**

- po dobytí FRA ušla

2. ČS armáda v Afrike

→ Karel Klapálek

- obrana pevnosti Tobruk

VÝCHODNÝ

1. Vedenie KSČ v Moskve

→ Klement Gottwald

- formuje sa nové vedenie ČSR

1. 1. ČS prápor v ZSSR

→ L. Svoboda

- obrana Sokolova

2. 1. ČS brigáda v ZSSR

→ L. Svoboda

- oslobodzovanie Kyjeva

DOMÁCI

OBČIANSKY

→ Ján Ursíny, Jozef Lettrich, Matej Josko

- tvorený ľuďmi z bývalých demokratických strán

- malá ilegálne skupiny: Flóra, Justícia

3. ČS piloti v RAF

- 4 perute, bitky o VB

→ František Fajtl

4. 1. ČS obrnená brigáda

→ Alois Liška (veliteľ zahr. vojakov)

- obliehanie pevnosti Dunkerque

3. 1. ČS zbor v ZSSR

→ L. Svoboda

KDO – karpatsko-dukelská operácia

4. 2. ČS paradesantná brigáda

- pomoc počas SNP

KOMUNISTICKÝ

→ Gustáv Husák, Karol Schmitke,

Ladislav Novomestský

- 4 vedenia rozbité, 5. úspešné

- spočiatku nerobilo nič (Pakt R-M)

- idea „**sovietskeho Slovenska**“

1943 – padá idea „sovietskeho Slovenska“

(príkaz Stalina – istota vplyvu vo vých. Európe)

⇓

spoločný cieľ: vytvorenie ČSK

6.

a) *Versaillský systém*

Vysvetlite pojem Versaillský systém

Parížska mierová konferencia

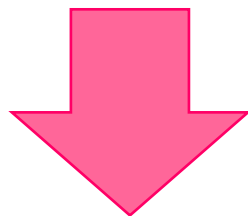
- ❖ **18. januára 1919** – Paríž (18. januára 1871 – vznik Nemeckého cisárstva)
- ❖ normalizovanie vzťahov
- ❖ stretnutie 27 dohodových krajín
- ❖ Woodrow Wilson prichádza so svojím plánom **14 bodov**
- ❖ **Dohoda diktuje podmienky porazeným**
- ❖ delegácia – premiér/prezident + minister zahraničných vecí
- ❖ zástupcom **Československa** – **Kramař** (premiér) a **Beneš** (minister zahraničných vecí)
- ❖ **Rada 10** – štyria premiéri, jeden prezident, päť ministrov zahraničných vecí

- VB – Lloyd George,
- FRA – Clemenceau,
- TAL – Victorio Orlando,
- USA – Wilson,
- JAP – Makina,

Veľká trojka

USA – Woodrow Wilson
 VB – David Lloyd George
 FRA – Georges Clemenceau

- *najradikálnejší názor – FRA*
- *stredový názor – VB*
- *najumiernenejší názor - USA*

Versaillský mierový systém (5 zmlúv)

- ✓ **Versaillská zmluva** s Nemeckom
- ✓ **Saint Germainská zmluva** s Rakúskom
- ✓ **Trianonská zmluva** s Maďarskom
- ✓ **Neuillská zmluva** s Bulharskom
- ✓ **Sevreská zmluva** s Osmanskou ríšou (Tureckom)

Versaillská zmluva

- ✓ 28. júna 1919 podpísaná (28. 6. 1919 atentát na Františka Ferdinanda D'Este)

① Územné články

- **strata Alsaska a Lotrinska** v prospech FRA
- **Sarsko** (hnedé uhlie) v správe FRA na 15 rokov
- **ľavý breh Rýnu** – okupovaný FRA
- **pravý breh Rýnu** – **demilitarizovaná zóna** o šírke 50 km (FRA kedykoľvek môže vstúpiť do NEM)
- strata územia na východe v prospech Poľska – **Gdaňský koridor** – prístup Poľska k moru

② Kolónie

- všetky kolónie boli Nemecku zobraté a odovzdané do správy Spoločnosti národov

③ Vojenské články

- Nemecko má byť odzbrojené
- armáda zredukovaná na 100 000 mužov
- žiadne letectvo, tanky, ponorky

④ Reparácie

- náhrada vojenských škôd v hodnote 25 mld. mariek
- od r. 1933 – do r. 1945 – reparácie neplatené (r. 2011 – posledná splátka Nemecka)

Saint Germainská zmluva

- ✓ 10. septembra 1919 podpísaná

① Územné články

- akceptovanie rozpadu R-U
- uznanie novovzniknutých štátov – Československa, Maďarska, Juhoslávie, Poľska, Rumunska
- zákaz spojenia s Nemeckom

③ Vojenské články

- zredukovanie armády na 30 000 mužov

④ Reparácie

- reparácie platia aj novovzniknuté štáty

Trianonská zmluva

- ✓ 4. júna 1920 podpísaná

① Územné články

- akceptovanie rozpadu R-U
- uznanie novovzniknutých štátov – Československa, Rakúska, Juhoslávie, Poľska, Rumunska → 3 mil. Maďarov žijúcich mimo hraníc Maďarska

③ Vojenské články

- zredukovanie armády na 20 000 mužov

④ Reparácie

- reparácie musia platiť aj novovzniknuté štáty

Neuillská zmluva

- ✓ 27. novembra 1919 podpísaná

① Územné články

- odstupuje územie Rumunsku, Grécku a Macedónsku
- stráca prístup k Egejskému moru

③ Vojenské články

- zredukovanie armády
- zničenie loďstva

④ Reparácie

- platí reparácie víťazným krajinám

Sévreská zmluva

- ✓ ratifikovaná, no vďaka **revolúcií v Osmanskej ríši** (*Mustafa Kemal Atatürk*) a vzniku Turecka nikdy nevstúpila do platnosti

b) Príchod Slovanov do strednej Európy

Opíšte pohyb slovanských kmeňov z pravlasti

- **pravlast'** – územie medzi **Vislou** a **Dneprom** vo východnej Európe
- **ANTOCHTÓNNA TEÓRIA** – **prví obyvatelia** tohto územia sú **Slovania** (somarina)
- v 5. – 8. st. sťahovanie Slovanov z pravlastí
- etnogenéza Slovanov:
 - a) **východní**: Rusi, Ukrajinci, Bielorusi
 - b) **západní**: Česi, Slováci, Poliaci, Lužickí Srbi
 - c) **južní**: Srbi, Macedónci, Bulhari, Slovinci, Chorváti, Bosniaci
- spoločnosť sa členila na kmene – tie tvorili rody
- zákl. jednotkou boli monogamné rodiny
- **vojenská demokracia** – kmeňový náčelník volený staršinou
- ľudové zhromaždenie – **VEČA**
- živil si PH (dvojpoľný systém), chovom hovädzieho dobytku
- remeslá: kováčstvo, tesárstvo, hrnčiarstvo (Pražský typ – vlnkové zdobenie), kovolejárstvo
- typické remeslo - **brnictvo** (lesné včelárstvo) – med – veľmi vzácna surovina (lekárske účely)
- nechránené osady
- **polyteizmus** – **Perún, Moréna, Vesna** (verili v posmrtný život)

c) Staroveké Grécko

Posúďte, ktoré udalosti podľa vášho názoru mali najväčší vplyv na rozvoj gréckej civilizácie v období staroveku

7.

a) Vznik nacizmu

Charakterizujte vznik nacizmu v Nemecku

- po 1. sv. vojne sa Nemci necítili ako porazení + ponížení Versaillskou zmluvou
- Versaillskú zmluvu podpísala **Weimarská republiky** (podľa mesta Weimar, kde bola podpísaná demokratická ústava) → 1. pokus Nemecka presadiť demokraciu
- r. 1922 – Rapalská zmluva so Sovietskym zväzom – Nemecko bude v Rusku vyvíjať zbrane, Rusko bude získava prototypy

Adolf Hitler

- pôvodom z Rakúska
- bojoval v Bavorskom pluku v 1. sv. vojne
- nenávidí kapitalizmus
- socialistický politik
- po vojne žije v Mníchove a pracuje pre armádu rozvedku (dodáva informácie) a **zúčastňuje sa na stranických združeníach**
- dostáva sa aj na schôdzu **DAP** – nacionalistickej strany
- vstupuje do strany a prevezme vedenie strany
- mení sa názov na **NSDAP** – Nacionálne socialistická strana Nemecka
- znakom bola **SVASTIKA**, používa **čiernu, bielu a červenú** farbu (cisárske farby)
čierna, biela, žltá farba (demokratické farby)
- vydáva **program** s názvom – **25 bodov**:
 - zrušenie Versaillského diktátu
 - znovu vyzbrojenie Nemecka
 - zjednotenie všetkých Nemcov v jednej ríši
„Jeden národ, jedna ríša, jeden vodca.“
 - otázka životného priestoru pre nemecký národ → na východe (PL, Ukrajina, Pobaltie)
 - silný antisemitizmus
- NSDAP má svoje vlastne **polovojenské jednotky**:
 - **SA** – masová, pouliční bitkári (*hnedokošeliari*) – **Ernest Röhn**
 - **SS** – elita, profesionálni vojaci (*čiernokošeliari*) – **Heinrich Himmler**
- **r. 1923 – Pivný puč** – pokus o neúspešný prevrat – Hitler zatknutý – súdny proces s Hitlerom medializovaný
- za štátny prevrat (trestom je vlastizrada) dostal 1 rok – r. 1924 vo väzení napísal knihu **Mein Kampf** (Môj boj)
symbol Hitlerovho programu
- neskôr sa ruší zákaz strany a obnovuje sa SS a SA

- Herman Göring (letec 1. sv. vojny) má kontakty medzi aristokraciou a dostáva Hitlera do zrazu podnikateľov (ThyssenKrupp, Siemens) → získava si ich priazeň a NSDAP získava financie
- r. 1927/1928 – NSDAP sa stáva najsilnejšou stranou Nemecka
- spoločne s nimi silnejú aj komunisti
- padla vláda a vzniká nová vláda (koalícia 3 pravicových strán) na čele s Hitlerom (NSDAP má len 2 ministrov)
- **30. januára 1933 – nástup Hitlera k moci**
- február 1933 – **požiar Ríšskeho snemu** – nacisti obvinili komunistov - tvrdili, že ide o protištátne sprisahanie
- Hitler predstupuje pred Ríšsky snem a predkladá návrh tzv. **ZMOCŇOVACÍCH ZÁKONOV**, kt. Ríšsky snem schváli

- kancelár môže kvôli bezpečnosti štátu môže robiť čokoľvek a akokoľvek dlho

zákonodarná moc sa dobrovoľne vzdáva svojej moci v prospech exekutívy

- zákaz komunistický strán
- pravicové strany donútené zlúčiť sa s NSDAP
- Weimarská republika = **3. ríša** s 1 politickou stranou (1. SRRNN, 2. Cisárstvo)
- vzniká 1. koncentračný tábor pre politických väzňov – **Dachau**
- r. 1934 – **NOC DLHÝCH NOŽOV** – vnútrostranícka čistka
 - zlikvidovaní všetci vyšší predstavitelia SA na čele s Ernstom Röhmom
 - zabitie ľudí, kt. boli verejne proti nacizmu
 - SA bola potrebná na robenie neporiadku, ale po prevzatí moci potrebujú profesionálnu armádu, nie bitkárov
 - SA je preto nespokojné, pretože nacisti neplnia sľuby (SA sa mala stať armádou)
 - vedenie SS (Himmler) ničí SA a stáva sa najdôležitejším orgánom
 - **SS získava právomoc polície**
- NSDAP kontroluje celú spoločnosť
- **Hitlerjugent** – organizácia pre deti, kt. ovplyvňovala ich morálku a výchovu
- **GESTAPO** – tajná polícia (Himmler)
- ženy nepracovali v priemysle ani v armáde (na rozdiel od komunizmu) – len na deti
- r. 1935 – **Norimberské rasové zákony** = Zákony na ochranu rasy a krvi
 - najprísnejší židovský zákonník v Európe
 - začiatok diskriminačnej politiky proti Židom
- r. 1935 – Hitler **obnovuje všeobecnú brannú povinnosť** (absolvovať dvojročný výcvik v armáde)
- r. 1935 – založenie nemeckého letectva
- r. 1936 – nemecká armáda vstupuje do demilitarizovanej zóny v Porýní
- **12. marca 1938 – anšlus Rakúska** (anšlus = anexia)
- v Paríži na veľvyslanectve žid zabil Nemca – **Goebbels** to využíva
- **9./10. novembra 1938 – Krištáľová noc** – SS rozbíja výklady, páli synagógy, antisemitizmus voči židom – Hitler to zastavuje, lebo sa spôsobila obrovská hospodárska škoda
- Hitler si všíma početnej nemeckej menšiny v ČSR – veľmoci obetujú ČS v duchu zachovania mieru (politika ústupkov – **appeasement**)
- september 1938 – VB (**Chamberlain**), FRA (**Daladier**), TAL (**Mussolini**), NEM (**Hitler**) – dohoda o odstúpení ČS pohraničia = **Sudet** pre NEM
- **14. marca 1939 – vznik Slovenskej republiky**
- **15. marca 1939 – pohlcuje Protektorát Čechy a Morava**

b) Pravek na Slovensku

Vymenujte niektoré archeologické náleziská a lokality z obdobia praveku na Slovensku

- **Homo Erectus** – Nové mesto nad Váhom, BA, Spišské Podhradie, Vyšné Ružbachy
- **Neandertálec** – Gánovce (lebka), Bojnice, Šaľa (čelust' ženy)
- **Venuše** – Nové mesto nad Váhom, Veľký Šariš, Tibava
- **železná dýka** (1500 pnl.) – Gánovce (najst. doklad o využití železa v Európe)
- **Kelti**

c) Staroveký Rím

Posúďte, ktoré udalosti podľa vášho názoru mali najväčší vplyv na rozvoj rímskej civilizácie v období staroveku

8.**a) Zámorské objavy**

Vymenujte aspoň dve príčiny zámorských objavov

Príčiny:

- 1) zdokonalenie moreplavby, nové lode (**kogy** – Baltské more, **galeóny** – Stredozemné more)
- 2) zdokonalenie sa v orientácii na mori (používanie **kompasu**, **astrolab**, **sextant**)
- 3) ekonomické dôvody – **nedostatok drahých kovov**
- 4) **1453** – Mehmed II Dobývateľ **dobýva Konštantínopol** → Turci prerušili kontakt Európy s Orientom
- 5) nové **odbytiská** pre európske výrobky
- 6) ľudská zvedavosť a **potvrdenie vedeckých teórií**

- začínajú Španielsko a Portugalsko

Portugalsko

- podpora princa Henricha Moreplavca
- objavujú pobrežie Afriky
- cieľom Portugalska bolo nájsť obchodnú cestu do Indie
- r. 1489 – **Bartolomeo Diaz** – najjužnejší cíp Afriky – Mys dobrej nádeje
- r. 1498 – **Vasco da Gama** – dostáva sa do Kalikatu (India)
- **Cabralla** – na ceste späť z Indie sa dostáva do Brazílie
- získali monopol na dovoz luxusného tovaru z Orientu

Španielsko

- nadväzujú na Portugalcov s oneskorením – **1492** – Isabella Kastílska a Ferdinand Aragonský vyhánajú Arabov z Granady - **koniec reconquisty**
- keďže východnú cestu ovládajú Portugalci, Krištof Kolumbus sa snaží nájsť západnú cestu
- **r. 1492 – Krištof Kolumbus** – objavuje Ameriku (lode Niňa, Pinta, Santa Maria)
- presvedčený, že našiel západnú cestu do Indie
- **Amerigo Vespucci** – potvrdil objav nového kontinentu (pomenovaný Amerika)
- **r. 1519 – r. 1522 - Fernao Magalhaes** (portugalec v španielskych službách) – 1. cesta okolo sveta (1521 – zahynie)

- o **r. 1494 – Tordesillaská zmluva** – pápež *Alexander VI Borgia* pozýva do Tordesillas hlavy PORT a ŠPA – delia si vplyv podľa demarkačnej línie (podľa Kapverdských o.)
- o *na západ – vplyv ŠPA, na východ – vplyv PORT*

Dôsledky:

- 1) nové námorné cesty
- 2) presun obchodu zo Stredomoria a Baltu na pobrežie Atlantického oceána (Porto, Lisabon, Cordóba, Londýn, Amsterdam, Rotterdam)
- 3) rozvoj kartografie
- 4) nové informácie o svete, nárast geografických znalostí
- 5) rast civilizácie
- 6) nové plodiny (kukurica, zemiaky, tabak)
- 7) cenová revolúcia – inflácia (pokles ceny drahých kovov, rast ceny tovarov)
- 8) vznik koloniálnych ríš

b) Kultúra Veľkej Moravy

Ilustrujte na dvoch príkladoch kultúru Veľkej Moravy

- **r. 863** – príchod **Konštantína a Metóda** na Veľkú Moravu
- zakladajú **Velkomoravské učilište** – výchova 1. generácie slovanských kňazov
- vytvorili prvé slovanské písmo – **hlaholiku** (grécka abeceda+hebrejská abeceda +samaritánska abeceda) a jazyk – **staroslovienčinu**
- diela: **Proglas** (úvod omšovej knihy), **Evanjelium sv. Jána** (1. preložené dielo)
- na Morave franský kňazi pod vedením Wichinga – spor medzi K a M a franskými kňazmi
- r. 867 obhajujú svoje činy pred pápežom Hadriánom II v Ríme – uznané
- **Konštantín zdravotné problémy – vstupuje do kláštora a prijíma meno Cyril (porušil byzantské cirkevné právo Nokomanon)**
- **Metód vyhlásený za Panónskeho arcibiskupa**
- **r. 880** – Metód so súhlasom pápeža Jána VIII, kt. vydáva bulu **Industriae tuae** zriaďuje **Moravské arcibiskupstvo**
- **staroslovienčina** sa stala **bohoslužobným jazykom**

c) Priemyselná revolúcia

Posúďte význam priemyselnej revolúcie

- ✓ **séria veľkých ekonomických zmien v spoločnosti od začiatku 19. st. v Európe**
- ✓ zavádzanie strojov do výroby
- ✓ **80. r. 18. st. – zrod vo Veľkej Británii** (najlepšie ekonomické podmienky pre vznik)
- ✓ VB = dielňa sveta – najväčší počet manufaktúr, ovláda námorný obchod, najsilnejšia ekonomika
- ✓ VB – konštitučná monarchia – slobodné polit. podmienky pre rozvoj trhu a kapitalizmu
- ✓ **20. r. 19. st. – rozšírenie do ostatných krajín** – Nizozemsko, Prusko, FRA, USA
- ✓ **vznikla v textilnom priemysle** vďaka **parnému stroju** (nový zdroj energie) – **James Watt**

↓
začína sa nahrádzať ľudská sila strojmi (od ručných strojov po stroje poháňané parou)

↓
dopyt po strojoch

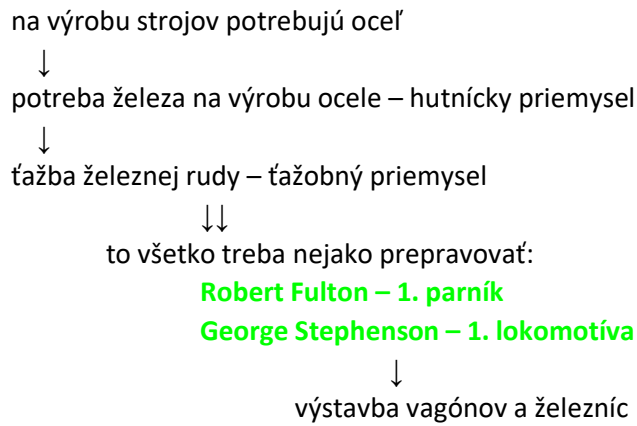
↓
výstavba tovární na výrobu strojov – stavbársky priemysel

↓

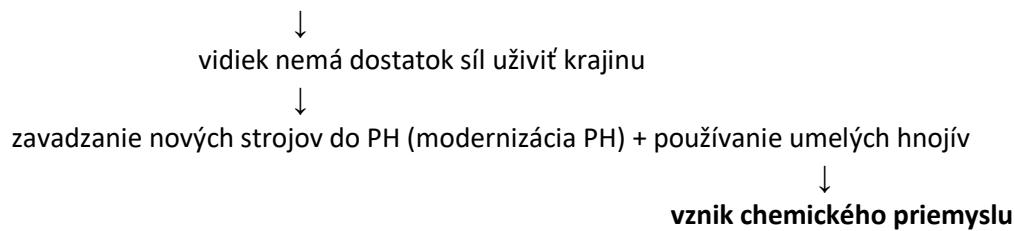
LUDIZMUS – odporcovia priemyselnej revolúcie

↓

tisíce ľudí chudobných

- ✓ veľa ľudí potrebných na prácu – sťahovanie sa do miest

Dôsledky:

- ✓ populačná explózia
- ✓ industrializácia
- ✓ urbanizmus – rast veľkých miest
- ✓ ekologické škody, vznik civilizačných chorôb
- ✓ rozpad tradičnej kultúry – v meste väčšia anonymita ako na vidieku kriminalita, prostitúcia
- ✓ vznik nových politických strán
 - robotníci bez sociálneho zabezpečenia sa snažia získať práva - **socializmus** (*Labour Party*)
 - niektorý bránia tradičné hodnoty a národ - **konzervativizmus**
 - človek ako jednotlivec, prirodzené práva – **liberalizmus**
- ✓ vznik veľkých koncernov, syndikátov, trustov (koncentrácia kapitálov)

9.

a) Renesancia

Charakterizujte obdobie renesancie v európskej kultúre

Humanizmus

- vznik v 15. st., r. 1443 – Guttenberg – kníhtlač → zlacnenie kníh → dostupnejšie pre ľudí
- tvorí 1. obdobie novovekej filozofie
- *humanus* = ľudský → filozofia orientovaná na človeka
- znovuobjavenie antickej vzdelanosti
- prudký rozvoj vedy
- zakladatelia: Dante Alighieri, Francesco Petrarca, Cola di Rienzo

PRÍRODOVEDA – rastie prvá generácia vedcov (*Isaac Newton*)

- delí sa na veda o **MAXIME** – vesmír (heliocentrický model)
- *Giordano Bruno, Galileo Galilei, Ticho de Brahe, Johanes Kepler, Mikuláš Koperník*
- veda o **MINIME** - človek
- *Leonardo da Vinci, Vesalius* (1. obrázkový atlas ľuds. tela), *Paracelzus* (farmácia)

SOCIÁLNA FILOZOFIA – *Niccolo Machiaveli* – Vladár

MACHIAVELIZMUS – politik si musí udržať moc za akýchkoľvek podmienok

- *Thomas Morus* – Utópia (kancelár Henricha VI)
 - *Campanela* – Slniečny štát
- } utopické myšlienky

- *Jean Bodin*
- } právo
- vznik prirodzeného práva (človek má urč. práva lebo je človekom)
 - vznik medzinárodného práva – nadradené národným

ETIKA – *Erasmus Rotterdamský* – rešpektovaný v katolíckych či protestantských kruhoch

– dielo **Chvála bláznivosti** (vysmieva sa autoritám – pápež, vládca;
jediná autorita – rozum)

TEORETICKÁ FILOZOFIA – *Mikuláš Kuzanský* – **Učenie o učenej nevedomosti** (filozof, katol. kardinál)

Renesancia

- v kultúre
- fra. renesaince – tal. rinascita – znovuzrodenie (antickej kultúry)
- zrod v TAL
- delíme ju na
 - 1) taliansku – renesancia v Taliansku
 - 2) zaalpskú - renesancia v Európe
- kalokagatia
- sťahovanie sa šľachty do miest – platia sa za výzdoby (fontány) okolo majetku

vznik **DONOROV (MECENÁŠOV)** – investujú do mesta

VÝTVARNÉ UMENIE – *Leonardo da Vinci (Mona Lisa), Donatelo Bardi, Michelangelo Buonaroti*
(Fresky v Sixtínskej kaplnke), *Raffaello Santi (Chrám sv. Petra + námestie), Albrech Dürer*

LITERATÚRA – upadá latinčina, rozvoj národných jazykov FRA, ŠPA, ANG, TAL

– tvorba v národných jazykoch (**Bocacio** (Dekameron), **Alighieri** (Božská komédia), **Shakespeare** (Hamlet), **Miguel Cervantes** (Don Quijote), **Francois Villon a Francois Rebelais**)

HUDBA – *Antonio Vivaldi* – Štyri ročné obdobia

b) Byzantská ríša

Opíšte vznik Byzantskej ríše

- r. 333 postavený Konštantínopol (Konštantín Veľký)
- r. 375 Theodosius delí ríšu na Východnú a Západnú
- r. 476 Západorímska ríša sa rozpadá, Východorímska prežije ale v podobe Byzantskej ríše
- Byzantínci – veriaci Rimanovia hovoriaci po grécky
- systém – **CÉZAROPAPIZMUS** – cisár = hlava štátu a zároveň cirkevnej moci
- najznámejší panovník – **Justinián Veľký**
 - najväčší územný rozmach
 - chce zjednotiť Rímsku ríšu
 - na čas dobyl aj Itáliu
 - zhoršenie sociálnych podmienok – povstanie **Niká!**
 - opúšťa Itáliu
 - venuje sa reformám a náprave ríše
 - **CORPUS IURIS CIVILIS** – rímske právo prispôbené na byzantské podmienky
 - postavil Chrám Božej múdrosti
- zlá geopolitická pozícia:

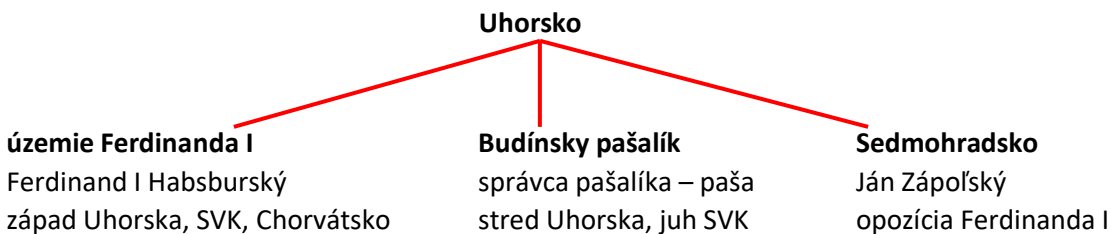
- Slovakia, Normani, Seldžuckí Turci, Arabi
- silné postavenie má náboženstvo
- r. 730 – r. 843 **IKONOKLAZMUS** (obrazoborectvo) – zákaz uctievania obrazov
- r. 1054 – Východná schizma – medzi pápežom a patriarchom
- Cirkev
 - ↳ západná, latinská, rímska
 - ↳ východná, ortodoxná, grécka, pravoslávna
- cirkevné misie – šírenie vplyvu – Kyjevská Rus, Srbi, Veľká Morava

- blízko hraníc sa tlačia **Seldžuckí Turci** pod zjednotiteľom Osmanom
- r. 1176 – porážka Byzantskej ríše pri Myriokefalone
- r. 1453 – Mehmed II Dobyvateľ dobýva Konštantínopol sa premenuje ho na Istanbul
 - najväčší chrám vtedajšieho sveta Hagia Sofia je prestavaný na mešitu
 - Arabi majú voľný vstup do Európy – islamizácia Balkánu

c) Slovensko v susedstve Turkov

Zhodnotte postavenie Slovenska v susedstve Osmanskej ríše

- bitkou pri Mohači (1520) sa končí Uhorský stredovek
- **Ľudovít II Jagelovský (Ján Zápoľský napomáha)** ↔ sultán **Sulejman**
- Uhorsko prehráva a nastáva 150 rokov Uhorska pod nadvládou Osmanskej ríše
- Ľudovít II Jagellovský zomiera
- r. 1526 – Ferdinand I Habsburský žiada o Uhorský trón
- Česko a západ Uhorska, SVK a Chorvátsko prijali Ferdinanda I ako kráľa Uhorska
- časť uhorskej šľachty nespokojná s cudzím panovníkom a postavila sa proti Ferdinandovi
- Ján Zápoľský (sedmohradské knieža) sa vyhlási za uhorského kráľa a vazala Osmanskej ríše

- Ferdinand I Habsburský musí bojovať proti tureckej expanzii a Jánovi Zápoľskému
- **r. 1538 – mier vo Veľkom Varadíne** – Ján Zápoľský nemá dediča a dohaduje sa s **Ferdinandom I Habsburským**, že po jeho smrti Sedmohradsko pripadne Habsburgovcom
- ↓
- Uhorsko malo formálne 2 panovníkov (Ferdinanda I a Jána Zápoľského)
- lenže Zápoľskému sa narodil syn Ján Žigmund a opäť sa začínajú boje a trón
- **r. 1541 – Turci obsadili Budín, Pešť a Ostrihom**
- kráľovské inštitúcie sa presťahovali do Prešporku a Ostrihomský arcibiskup prešiel do Trnavy
- uhorská šľachta sa sťahuje na západné Slovensko
- r. 1556 Karol V (cisár Nemeckej ríše) odstupuje a **cisárom Nemeckej ríše** sa stáva **Ferdinand I**
- **cieľom Osmanskej ríše sú banské mestá**
- územie, kt. ovládal Ferdinand I rozdelil na **kapitanáty** (veliteľom kapitán)
- výstavba strážnych veží na obranu civilného obyvateľstva – **vartovky** (pri Krupine)

- hrady postavené po nájazde Tatárov síce neodolali tureckým delám, ale zdržali armád, čím uhorská armáda získala čas na mobilizáciu
- začala sa výstavba nových pevností v tvare na cípoch hviezd **BASTILONY** – nikdy nepoužité
- Turci obsadzujú Nové Zámky (*povstanie Imra Tökoliho*)
- **r. 1683 – obliehanie Viedne** – **Leopoldovi I Habsburskému** prichádza na pomoc poľský kráľ **Ján Sobieský** a nemecké **kniežatá**
- armáda pod vedením **Eugena Savojského** poráža Turkov a postupne ich vytláča z obsadeného územia (územia SVK oslobodené od tureckej okupácie)

10.

a) Uhorsko po moháčskej katastrofe

Objasnite situáciu v Uhorsku po roku 1526

- bitkou pri Moháči (1520) sa končí Uhorský stredovek
- **Ľudovít II Jagellovský (Ján Zápoľský napomáha)** ↔ sultán **Sulejman**
- Uhorsko prehráva a nastáva 150 rokov Uhorska pod nadvládou Osmanskej ríše
- Ľudovít II Jagellovský zomiera

Viedenské dohody

- r. 1515
 - dohoda medzi dynastiou Habsburgovcov a dynastiou Jagellovcov
 - *ak by vymrel rod Habsburgovcov/Jagellovcov tak následníkom bude rod Jagellovcov/Habsburgovcov*
 - Ľudovít II Jagellovský zomiera v bitke pri Moháči – nástupnícke právo získavajú Habsburgovci
-
- r. 1526 – Ferdinand I Habsburský žiada o Uhorský trón
 - Česko a západ Uhorska, SVK a Chorvátsko prijali Ferdinanda I ako kráľa Uhorska
 - časť uhorskej šľachty nespokojná s cudzím panovníkom a postavila sa proti Ferdinandovi
 - Ján Zápoľský (sedmohradské knieža) sa vyhlási za uhorského kráľa a vazala Osmanskej ríše

Uhorsko

územie Ferdinanda I

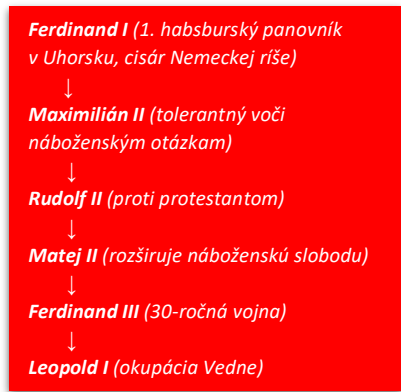
Ferdinand I Habsburský
západ Uhorska, SVK, Chorvátsko

Budínsky pašalík

správca pašalíka – paša
stred Uhorska, juh SVK

Sedmohradsko

Ján Zápoľský
opozícia Ferdinanda I

- Ferdinand I Habsburský musí bojovať proti tureckej expanzii a Jánovi Zápoľskému
- **r. 1538 – mier vo Veľkom Varadíne** – Ján Zápoľský nemá dediča a dohaduje sa s **Ferdinandom I Habsburským**, že po jeho smrti Sedmohradsko pripadne Habsburgovcom
- ↓
- Uhorsko malo formálne 2 panovníkov (Ferdinanda I a Jána Zápoľského)
- lenže Zápoľskému sa narodil syn Ján Žigmund a opäť sa začínajú boje a trón
- **r. 1541 – Turci obsadili Budín, Pešť a Ostrihom**
- kráľovské inštitúcie sa presťahovali do Prešporku a Ostrihomský arcibiskup prešiel do Trnavy
- uhorská šľachta sa sťahuje na západné Slovensko
- r. 1556 Karol V (cisár Nemeckej ríše) odstupuje a **cisárom Nemeckej ríše** sa stáva **Ferdinand I**
- **cieľom Osmanskej ríše sú banské mestá**
- územie, kt. ovládal Ferdinand I rozdelil na **kapitanáty** (veliteľom kapitán)
- výstavba strážnych veží na obranu civilného obyvateľstva – **vartovky** (pri Krupine)
- hrady postavené po nájazde Tatárov síce neodolali tureckým delám, ale zdržali armád, čím uhorská armáda získala čas na mobilizáciu
- začala sa výstavba nových pevností v tvare na cípoch hviezd **BASTILONY** – nikdy nepoužité
- Nové Zámky, Komárna, Leopoldov
- Turci obsadzujú Nové Zámky (povstanie Imra Tökoliho)
- **r. 1683 – obliehanie Viedne** – **Leopoldovi I Habsburskému** prichádza na pomoc poľský kráľ **Ján Sobieský** a nemecké kniežatá
- armáda pod vedením **Eugena Savojského** poráža Turkov a postupne ich vytláča z obsadeného územia (územia SVK oslobodené od tureckej okupácie)

b) Arabsko-izraelské konflikty v 20. st.

Analyzujte arabsko-izraelské konflikty

→ po porážke Titom žijú Arabi v diaspore (roztrúsene)

→ koncom 19. st. vzniká hnutie – sionizmus (Teodor Herzl) – vznik Izraela

→ po 2. sv. vojne do **Palestíny** prichádza mnoho **Židov**

1945 – vzniká **Liga Arabských štátov** (Egypt, Sýria, Jordánsko, Libanon, Saudská Arábia, Jemen)

→ oblasť vtedy pod vplyvom VB (Britská Palestína), postupne VB opúšťa toto územie

→ Palestína je ale obývaná **Arabmi**

→ počet Židov rastie ⇒ snaha o vytvorenie Izraelu

1948 – z Britskej Palestíny odchádza VB

1948 – vzniká štát **Izrael** (vyvrcholenie **SIONIZMU**)

→ zakladateľom **David Ben Gurion**

→ Liga Arabských štátov však vyhlasuje **džihád** (svätá vojna) Izraelu

1948 – Vojna o nezávislosť Izraela („Už nikdy ako ovce...“)

→ Izrael vytvoril Obranné izraelské sily a poráža arabské krajiny (**podpora** USA, ZSSR, ČSSR, Európy)

→ pred vojnou územie opustilo 40 000 Palestínčanov, kt. však návrat bol Izraelom zakázaný – vznik utečeneckých táborov v Jordáne, Egypte

1956 – Suezská kríza

→ v Egypte sa k moci dostáva Gamál Abdal **Násir** (nacionalista)

→ **znárodňuje Suezský prielav** ⇒ FRA a VB útočia na Egypt

→ VB a FRA podporuje aj Izrael, ten útočí na Sinajský pol. a poráža egyptskú armádu

→ konflikt ukončujú aj ZSSR a USA

→ Suezský prielav ostáva Egyptu

1967 – 6-dňová vojna

→ Egypt a Sýria tajne plánujú útok na Izrael (zlúčia sa do 1 štátu - Zjednotená Arabská republika) + Jordánsko

→ **MOSAD** (Izraelská tajná služba) plán odhalí a deň pred začatím vojny zaútočí

→ obsadzuje množstvo území (izraelský blitzcrick) a vznikajú **OKUPOVANÉ ÚZEMIA**: *Sinajský polostrov*

Pásmo Gázy

západný breh Jordánu

Golanské výšiny

Okupované územia slúžia ako
nárazníkové zóny

1973 – Jomkippurská vojna

→ Jomkippur – židovský sviatok (Sviatok zmierenia)

→ Sýria, Jordánsko a Egypt napadajú Izrael

→ spočiatku obrovské **straty** na strane **Izraela**, neskôr vyhráva

→ Sýria, Egypt a Jordánsko porazené

→ z každej vojny najviac stratil Egypt ⇒ snaha o mier s Izraelom

→ Anvar **Sadat**_{Egypt} a Menachen **Begin**_{Izrael} podpisujú mier Camp Davide

→ Egypt prestane útočiť na Izrael (Egypt vylúčený z Arabskej ligy)

→ Izrael vráti Sinajský pol. Egyptu

Palestína

→ Palestínčania vytvorili organizáciu **OOP** (Organizácia za oslobodenie Palestíny)

→ OOP – dnešný Fattah *umiernený* / Hamas *radikáli*

→ Izrael uznáva legitimitu Palestíny (útok z Palestíny - ~~terorizmus~~, ale útok cudzieho štátu)

c) **Neolitická revolúcia**

Diskutujte o revolučnom prevrate v živote ľudí v praveku – o zásadnom zvrate = prechode na výrobné hospodárne

Neolit

- ľudia sa naučili pestovať potraviny (prechod od lovu a zberu k chovu a pestovaniu)
prisvojovacie hosp. → výrobné hosp.
- úprava klimatických podmienok (koniec dôb ľadových)
- na území úrodného polmesiaca (pšenica, raž, jačmeň, ovce, kozy) a Číny (ryža, ošípané)
- ľudia sa delia na roľníkov a pastierov

Znaky:

- zmena z *tlupy* na *rod*
- *usadzovanie sa* = *prvé stále ľudské sídla*
- *usádzali sa v údoliach riek*
- *upáda postavenie mužov (nebol jediný živiteľ) – nastáva matriarchát*
- *populačná explózia*
- *špecializácia výroby - zdroj remesiel – keramika (uskladňovanie potravín)*
- *úprava terénu (mení prostredie)*

11.

a) **Staroveké civilizácie**

Charakterizujte predpoklady vzniku prvých civilizácií

Znaky starovekých civilizácií:

- vznikajú v povodí riek (výnimka Chetícia)
 - Mezopotámia – Tigris, Eufrat
 - India – Indus, Ganga
 - Čína – Jang C'tiang
 - Egypt – Níl
 - Izrael - Jordán
- *orientálna despocia* – 1 panovník ovláda všetku moc a je stotožňovaný s bohom (výnimka Izrael)
- zdroj obživy PH (95%)
- polyteizmus (výnimka Izrael)
- spoločenská štruktúra:
 - **Panovník**
Privilegovaná slobodná vrstva
(kňazi, armáda, úradníci)
 - Slobodná nepriviligovaná vrstva
(obchodníci, pastieri, remeselníci)
 - Neslobodní (otroci)
- armáda (výnimka Asýria)
 - elita = šľachta
 - žoldnieri
 - roľníci

b) **Americká revolúcia**

Vysvetlite proces vzniku USA

- **r. 1588** – ANG ↔ ŠPA – bitka pri ANG – **porážka neporaziteľnej armády**

- 16 st. – vznik nových námorníckych veľmocí – ANG, FRA, NIZ
- o Severnú Ameriku majú záujem ANG, ŠPA, FRA, NIZ – najúspešnejšie ANG
- vzniká prvá kolónia – **r. 1607 – Virgínia**
- vzniká prvá osada – **r. 1607 – Jamestown**
 - *holandská kolónia – **Nový Amsterdam** → **New York***
 - *španielska kolónia – **Florida***
 - *francúzska kolónia – **Louisiana a Kanada***
- vzniklo postupne **13 kolónií**, kt. sa od seba líšili prevažne nábožensky (Maryland – Newfoundland)
- obyvateľstvo tvorili prevažne prenasledovaní ľudia, puritáni (vidina novej výzvy, vytvorenia novej spoločnosti) + vlastnili zbrane na sebaobranu voči indiánom

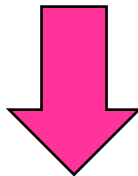
reálne nepociťovali byť poddanými (žiadne dane, zákony)

- r. 1756 – r. 1763 – **Sedemročná vojna**
 - začína sa vojna medzi Uhorskom a Pruskom
 - končí ako vojna medzi ANG a FRA
 - bojovalo sa na 3 kontinentoch – Európa, Ázia (India), Amerika
 - **ANG vyhráva, získava Kanadu** (FRA opúšťa Severnú Ameriku)
 - ANG po vojne ekonomicky vyčerpané, nechce ďalšie vojny

zdierajú ekonomicky kolónie

- ① r. 1763 – **zákaz sťahovania** za pohorie Aleghény (neustála vojna s Indiánmi vyčerpávala ANG)
- ② r. 1765 – **zákon o kolkovnom** – vyššia daň na úradné listiny
- ③ r. 1766 – **výslovný zákon** – zákon, kt. je schválený parlamentom platí aj v kolóniách, i keď v parlamente kolónie nemali zástupcov
- ④ r. 1767 – prijaté **Townshendove zákony** – vyššie clá na čaj, sklo, papier, farby (komodity, kt. sa v USA nevyrábali)

vznik spolkov – **Synovia slobody** – pasívna rezistencia – nekupujú angl. tovar
osadníci prestávajú piť čaj – pijú kávu

r. 1773 - BOSTONSKÉ PITIE ČAJU – ANG uzavrelo bostonský prístav, potláča vzdor kolonistov, začína sa revolúcia

- **5. septembra r. 1774 vo Filadelfii – 1. kontinentálny kongres** (umiernený) – posielajú ang. kráľovi Jurajovi III sťažnosť – Juraj III a parlament odmietajú sťažnosť
- **4. júla r. 1775 – 2. kontinentálny kongres** (radikálnejší) - **Thomas Jefferson spísal Deklaráciu nezávislosti** → **vyhlasuje sa nezávislosť USA**
- nový prezident George Washington
- nezávislosť USA uznáva väčšina európskych krajín okrem ANG
- začína sa vojna o nezávislosť USA (1775 – 1783)
- ANG zhromažďuje Kontinentálnu Armádu
- r. 1775 – vojna o Lexington a Concordiu - 1. bitka o nezávislosť

- r. 1776 dobývajú Boston
- r. 1777 – bitka pri Saratoge
- r. 1781 – bitka pri Yorktowne – angl. gen. Cornwallis je obkľúčený z mora FRA a na zemi USA
 - ↓
 - vzdáva sa
- r. 1783 **PARÍŽSKY MIER** – ANG uznáva nezávislosť USA

USA

- republika s deľbou moci na čele s prezidentom – **George Washington**
- hlavné mesto – Filadelfia
- deľba moci:
 - výkonná – prezident, kt. určuje viceprezidenta, predsedá **Kongresu**
 - zákonodarná – **dvojkomorový parlament** (Kongres) – **Snemovňa reprezentantov** (podľa počtu obyvateľov)
Senát (každý má 2 zástupcov)
 - súdna – **Najvyšší súd** – sudcovia volení doživotne (*Samuel Adams*)
- r. 1787 – prijatá **Americká ústava**

c) **Nacistické zločiny v období druhej svetovej vojny**

Zaujmite stanovisko k problému vojnových zločinov počas 2. svetovej vojny

Ženevská konvencia – klasifikácia vojnových zločinov

- 1) HOLOKAUST
 - priemyselné vyvražďovanie v „továrňach na smrť“
- 2) MASOVÉ DEPORTÁCIE NA PRÁCU
- 3) LIKVIDÁCIA DUŠEVNE A FYZICKY POSTIHNUTÝCH ĽUDÍ (program T4)
 - tzv. šľachtenie národa
- 4) ZLOČINY VOČI VOJNVÝM ZAJATCOM
 - Rusko nepodpísalo Ženevskú konvenciu ⇒ NEM sa správalo krutejšie voči Rusom ako voči VB/FRA
- 5) ZNEUŽÍVANIE VÄZŇOU NA VEDECKÉ POKUSY
- 6) REPLESÁLIE PROTI ODBOJU
 - vypaľovanie celých dedín (Lednice, Ležáky), masové popravy
 - vykonávali to zločinci krytí tým, že boli vojaci

HOLOKAUST

- masová genocída židovskej populácie

20. január 1942 – Konferencia vo Wansee

- rozhodnutie o uskutočnení holokaustu
- tvorcom plánu: Heydrich + Himler

- stavba likvidačných táborov : Oswiendčim, Majdanek, Treblinka, Sobibor, Belzec

Priebeh:

- 1) Transporty zo zberných miest (GETO) do koncentračných táborov
- 2) Selekcia väzňov na:
 - a. Fyzicky schopných pracovať (mladí, dospelí) → do 3. mesiacov mŕtvy

- b. Splyňovanie (ženy, deti, chorí, tehotné) → *používanie Cyklónu-B*

Osobnosti:

Heydrich, Eichmann (*riadi priebeh*), Mengele, Wiesenthal

12.

a) *Staroveké Grécko*

Vysvetlite príčiny a dôsledky gréckej kolonizácie

Archaické obdobie

- r. 800 – 600 p.n.l. – **obrovský hlad** → začína obrovská grécka kolonizácia
- ľudia opúšťajú mestá a objavujú nové územia
- zakladajú nové mestá v Itálii, Čiernom mori, Egypte, Malej Ázii, na Sicílii
- vzniknuté osady neprerušujú kontakty s **metropolami**
- v **kolónií** sa pestovalo obilie, potraviny, tie sa vymieňali s metropolami za **výrobky**

b) *Studená vojna*

Analyzujte delenie Európy na bloky v období studenej vojny

Situácia po 2. sv. vojne:

- 60 mil. ľudí mŕtvych (½ ZSSR)
- *kompletné zničenie krajiny a infraštruktúry*
- 50 mil. bezdomovcov
- *deficit potravín, surovín, liekov, strojov*

26. jún 1945 – vznik Organizácie spojených národov (OSN) v San Franciscu

- Základnú chartu OSN podpisuje 51 krajín vrátane ČSR
- program OSN: **UNRRA** (Úrad spojených národov pre pomoc a obnovu)
 - pomoc z USA pre vojnu zničené oblasti
 - dodávky surovín, potravín, strojov (len dočasne účinné)

Marshallov plán

- systém výhodných pôžičiek pre vojnu postihnuté krajiny
- rýchla obnova ekonomiky
- ZSSR + krajiny pod vplyvom Moskvy odmietajú MP (ČSR a PL boli naklonené plánu)

Trestanie vojnových zločinov:

NORIMBERSKÝ TRIBUNÁL – súdení nacisti

TOKIJSKÝ TRIBUNÁL – súdení najmä japonskí vojaci

- vzťahy medzi ZSSR a USA sa zhoršujú
- vplyv v Z. Európe – USA
- V. Európe – ZSSR

Studená vojna – konflikt medzi dvoma superveľmocami ZSSR a USA

Znaky:

- otvorene sa nebojuje (neexistovala oficiálna vojna ZSSR↔USA, prebiehala nepriama intervencia)
- zbrojenie (jadrové nebezpečenstvo, vyvíjanie nových konvenčných zbraní(tanky))
- súperenie (bojkotovanie OH, hosp. embargá)
- zlé diplomatické vzťahy
- množstvo menších konfliktov a stretov záujmov veľmocí

VOJENSKÉ PAKTY

Západ

1949 – [NATO](#)

→ zábezpeka záp. krajín podpory USA

EKONOMICKÉ PAKTY

Poznámky zo študentského portálu Zones.sk
1958 – [EHS](#) (Európske hosp. spoločenstvo)
→ voľný obchod medzi krajinami
→ BENELUX, FRA, TAL, NEM

Východ

1955 – [Varšavská zmluva](#)

www.zones.sk

→ kontrola armád spojencov ZSSR

1949 – [RVHP](#) (Rada vzájomnej hosp. pomoci)

→ centrálna plánovaná ekonomika

→ zavrhovanie trhovej ekonomiky
(sami ale vytvorili trh)

c) *Medzinárodné vzťahy pred 1. svetovou vojnou*

Zhodnoťte medzinárodné vzťahy koncom 19. storočia

- politické rozdelenie sveta pod niekoľko najvýznamnejších štátov (veľmocí)

VEĽMOCI

„1. liga“

Veľká Británia

Nemecko

Francúzsko

USA

Japonsko

„2. liga“

Rusko

Taliansko

Osmanská ríša (Turecko)

Rakúsko-Uhorsko

Čína

Veľká Británia

- ❖ 3. najvyspelejší štát
- ❖ **najväčšia koloniálna veľmoc** na svete
- ❖ **neohrozená námorná veľmoc** (Royal Navy) – cieľ: *britské loďstvo musí byť vždy silnejšie ako loďstvo dvoch spojených veľmocí*
- ❖ **po celom svete sieť námorných základní**: *Gibraltár, Malta, Singapur, Falklandy, Alexandria, Aden*
- ❖ 400 miliónov obyvateľov (200 miliónov India)
- ❖ najbohatšie kolónie – **Domíniá** – **Nový Zéland, Austrália, India** (perla VB), **Kanada, Egypt, Juhoafrická republika**
- ❖ Domíniá mali vlastný parlament, vlastnú vládu, no hlavou štátu bola britská kráľovná

Vnútoraná politika

- ❖ konštitučná monarchia – kráľovná Viktória (Viktoriánska éra) – „**babička Európy**“

↓

vnukovia: *ruský cár*
nemecký cisár
britský kráľ

- ❖ stály súboj 2 politických strán:

liberáli ↔ konzervatívci
Gladstone ↔ Disraeli

- ❖ zložité sociálne pomery → emancipácia sociálnych vrstiev za zlepšenie soc. podmienok

vzniká **Labour Party – 1. socialistická strana**

Zahranická politika

- ❖ v kolóniách mali veľmi málo problémov (výnimka Sudán, India)
- ❖ **Írska otázka**: katolícke Írsko žiada samostatnosť, odtrháva sa od VB, no protestantský sever patrí VB
- ❖ **Burské vojny**: britské kolónie obklopujú holandské enklávy **Oranžsko** a **Transval**
- ❖ VB dobýja Oranžsko a Transval, po 1.krát použité koncentračné tábory (farmári pomáhali partizánom, aby Briti oslabili partizánov, tak farmárov zobierali do koncentračných táborov → epidémie)
- ❖ Transval a Oranžsko vytvorili **Juhoafrickú úniu**, kt. dostala privilégium **Domíniá**
- ❖ malá koloniálna armáda – 10 000 mužov
- ❖ Nemecko ohrozuje VB, pretože začína budovať vlastné loďstvo (*dovtedy VB s NEM mala veľmi dobré vzťahy*)
- ❖ VB vyrába lode **Drednaught** – moderná kovová loď
- ❖ najviac lodí VB (150), Nemecko (85), R-U (10)
- ❖ **r. 1907** – VB **tvorí koalíciu Dohoda** s Ruskom a Francúzskom
- ❖ **Briti boli ochotní zabudnúť na spoločné problémy s FRA** – nevraživosť po Storočnej vojne **a s Ruskom** – neustály boj o Bospor a Dardanely, konflikty India ↔ Afganistan, boj o Irán, Mandžusko ↔ Čína
- ❖ vznikom *Dohody* bolo **Nemecko obkľúčené na východe Rusko, západe Francúzskom, na mori Veľkou Britániou**

Francúzsko

- ❖ **4. najvyspelejší štát**
- ❖ **2. najväčšia koloniálna veľmoc** – Francúzka **západná Afrika**, **Francúzska severná Afrika** (Tunisko, Alžírsko, Maroko), **Francúzska Indočina** (Laos, Vietnam, Kambodža), **Madagaskar**
(zakladateľom *Móric Beňovský*)

Vnútná politika

- ❖ **3. republika**

- 1792 – 1799 – 1. republika
- 1799 – 1804 – konzulát
- 1804 – 1813 – cisárstvo
- 1813 – 1848 – kráľovstvo
- 1848 – 1852 – 2. republika
- 1852 – 1871 – cisárstvo
- 1871 – – 3. republika

- ❖ po prehratej Prusko-francúzskej vojne musí FRA **platiť reparácie Prusku**, strata Alsaska a Lotrinska

v závere 19. vo FRA **obrovská národná depresia**

DREIFUSSOVA AFÉRA

- ❖ **špionážna aféra** v prospech Nemecka hodená na **Dreifussa**, kt. bol pôvodcom žid

antisemitická vlna

- ❖ Dreifuss odsúdený na verejné práce do Francúzskej Guiney

- ❖ *Dreifussovej afére* sa venuje spisovateľ **Emil Zola** – postaví sa proti verejnosti, zisťuje fakty a otvára oči verejnosti
- ❖ začína sa verejný boj proti klientelizmu a korupcie → očista francúzskej republiky → pozitívny vplyv na ekonomiku a politiku

Zahraničná politika

- ❖ **Bismarck ľahko izoluje Francúzsko**
- ❖ zlé vzťahy s Nemeckom (od r. 1871 – Alsasko a Lotrinsko + poníženie za vyhlásenie cisárstva)
- ❖ iniciátor spojenectiev, najprv s Ruskom (1892), neskôr s VB (**Srdečná dohoda** Entente cordiale - 1904)

Nemecké cisárstvo

- ❖ **2. najvyspelejší štát**
- ❖ r. 1871 – vznik Nemeckého cisárstva
- ❖ silná ekonomika (+Alsasko a Lotrinsko)
- ❖ **najmodernejšia armáda sveta**
- ❖ **militarizmus**
- ❖ neskoro vzniklo, preto **nemá veľa kolónií** – Nemecká juhozápadná Afrika, Nemecká východná Afrika, Kamerun

Vnútoraná politika

- ❖ silná autokratická pozícia panovníka (Wilhelm I) a kancelára (predseda vlády)
- ❖ nastupuje **nový cisár Wilhelm II, Bismarck odstupuje** (nastupujú Caprivi, Pillow)
- ❖ Nemecko si začína poštávať všetkých naokolo

Zahraničná politika

- **junkieri** – pozerajú smerom na východ – *Pobaltie, Ukrajina, Poľsko, Bielorusko*
– **Drang nach Osten** – doktrína prenikania na východ – územné zisky
- **priemyselníci** (majitelia tovární) – požaduje odbytiská – *kolónie*

výstavba loďstva: „Nemecko si musí nájsť svoje miesto pod slnkom.“

VB ohrozená a stavia ďalšie lode, **anglo-nemecké vzťahy porušené**

tvorcom plánu Tirpitz – svet je potrebné si opäť prerozdeliť (VB a FRA nesúhlasia)

- ❖ tvorca **TROJSPOLKU**

USA

- ❖ **1. najvyspelejší štát**
- ❖ po Americkej občianskej vojne sa končí ekonomická dvojznačnosť, Juh bol industrializovaný, mal dostatočný kapitál a pracovných síl + dostatok prírodných zdrojov
- ❖ **nemá kolónie**, len **závislé územia: Havajské o.** (USA postupne kupuje pozemky na Havaji → 51. štát), **Kuba, Filipíny** (získané po vyhratej španielsko-americkej vojne, Španielsko stráca kolónie v Južnej Amerike, Kuba a Filipíny sa postupne osamostatnia)

Vnútoraná politika

- ❖ **federatívna republika** - 51 štátov
- ❖ republikáni ↔ demokrati
- ❖ Kongres, Senát, prezident

Zahraničná politika

- ❖ politika **izolacionizmu**, kt. zaviedol **James Monroe**
 - **Monreova doktrína** – „Amerika Američanom, Európa Európanom.“ – nechce aby sa Európa starala do amerického kontinentu
- ❖ má **veľmi malú armádu**
 - **Mahanova doktrína** – ak USA nemá silnú armádu, potrebuje aspoň silné námorníctvo (na Atlantiku a na Pacifiku)

Japonsko

- ❖ **5. najvyspelejší štát**
- ❖ v pol. 19. st. feudálna krajina → **izolacionizmus** – nevpušťať do Japonska nikoho, považovali sa za vyspelú civilizáciu
- ❖ postupne sa oslabuje izolacionizmus – **veľmoci si vynucujú vstup do krajiny** (obchod)
- ❖ začína sa **reforma Meidži** (reforma osvety) – zmena spoločnosti
 - *loďstvo – VB*
 - *pozemné vojsko – Nemecko*
 - *ekonomika – USA*
- ❖ proti reformám boli **samurajovia** – japonská feudálna šľachta
- ❖ koncom 19. st. – moderná armáda, ekonomicky vyspelý → **nikto ich neberie vážne** (žltá rasa)
- ❖

Vnútoraná politika

- ❖ silná monarchia s teokratickým postavením panovníka
- ❖ politiku riadi **ministerský predseda**
- ❖ Japonci **sa vyvyšujú nad ostatných žltých**

Zahraničná politika

- ❖ začiatkom 20. st. dobyli **Kóreu**
- ❖ neskôr pripojili aj **Mandžusko** – Japonsko ↔ Rusko
 - r. 1905 – **bitka pri Port Arthur** – Japonci porážajú ruské námorníctvo
 - r. 1905 – **bitka pri Cušime** – Japonci zničili baltské ruské loďstvo
 - r. 1905 – **bitka pri Mudgene** – Rusko definitívne porazené a kapituluje

Huldský incident – baltské ruské loďstvo potopilo rybárske lode VB

Japonci si získavajú prestíž

- ❖ postupne vznikajú klany späté s armádou, kt. ovplyvňujú politiku
- ❖ idea **VLASTNEJ ZÓNY ŽIVONÉHO PRIESTORU** = juhovýchodná Ázia, rozpory medzi JAP a FRA, HOL, USA

Rakúsko-Uhorsko

Vnútoraná politika

- ❖ r. 1867 – Rakúsko-maďarské vyrovnanie – **dualizmus**
 - z 1 štátu vzniklo **dvojštátie so spoločným panovníkom** a spoločným ministerstvom financií, vojny a zahraničných vecí
 - 2 rôzne vlády, spoločný panovník – rakúsky cisár a uhorský kráľ

- ❖ panovníkom František Jozef
- ❖ ekonomická zaostalosť
- ❖ nevyriešená národnostná otázka

Zahraničná politika

- ❖ snaží sa o **expanziu**
 - sever – Nemecko
 - západ – Taliansko
 - východ – Rusko
 - ✓ juh – **Balkán** → slovanské národy
- ❖ **r. 1907/r.1908 – anexia Bosny a Hercegoviny** → obkľučuje Srbsko (pod ochranou Srbska)
- ❖ **spolupráca s Nemeckom - Dvojspolok**

Taliansko

- ❖ r. 1861 – vznik Talianskeho kráľovstva
- ❖ **ekonomické rozdiely** – sever – priemysel / juh – PH
- ❖ **najviac emigrujúci národ v Európe** (+Íri a Slováci)
- ❖ kolónie: **Líbya, Talianske Somálsko a Eritrea**

Vnútná politika

- ❖ **konštitučná monarchia** – *Savojská dynastia*
- ❖ nestála vláda, silný premiér

Zahraničná politika

- ❖ **dobré vzťahy s Nemeckom** (ekonomicky závislé od Nemecka) - *donucuje Taliansko uzavrieť zmluvu s Rakúsko-Uhorskom*
- ❖ Nemecko + Taliansko + Rakúsko-Uhorsko = **TROJSPOLOK** (TAL a R-U veľmi zlé vzťahy odstupuje v 1. sv. vojne z Trojspolku a **prestupuje na stranu Dohody**)

Osmanská ríša

- ❖ feudalizmus, ekonomicky zaostalý štát
- ❖ slabá infraštruktúra
- ❖ *„chorý muž na Bospore“*

Vnútná politika

- ❖ na čele sultán, za neho vládne vezír
- ❖ **nevyriešená národnostná otázka** → **národnooslobodzovací boj na Balkáne**

Zahraničná politika

- ❖ veľmi **dobré vzťahy s Veľkou Britániou**
- ❖ **Nemecko** ponúka ekonomickú pomoc – získava zákazku pre **výstavbu železnice Berlín-Bagdad**
- ❖ začína sa vplyv Nemecka do záležitostí s Osmanskou ríšou
- ❖ boje s Ruskom a balkánskymi štátmi
- ❖ počas 1. sv. vojny sa pripojí **na strane Nemecka**

Rusko

- ❖ zaostalá krajina
- ❖ obrovské územie

Vnútrotná politika

- ❖ cársky absolutizmus – **samoderžavie**
- ❖ po smrti Mikuláša I (*Svätá aliancia*) nastupuje Alexander III – reformátor súdnictva, zrušil nevoľníctvo
- ❖ koniec 19. st. – **Sergej de Witte** – získava **výhodné pôžičky z Francúzska** pre Rusko – **výstavba železníc, priemyslu** (*FRA si chce Rusko ekonomicky pripútať*)
- ❖ Rusko sa postupne stavia na nohy, no po prehratej Japonsko-ruskej vojne **opäť upadá** (Sergej de Witte odstupuje)
- ❖ nastupuje **Peter Stolipin** – získava výhodné pôžičky z FRA – výstavby železníc a priemyslu
- ❖ opäť Rusko ekonomicky rastie, no počiatkom 1. sv. vojny **ekonomicky upadá**

Zahraničná politika

- **r. 1873** – Rusko vstupuje do **spolku troch cisárov** (Rusko, Nemecké cisárstvo, R-U)
- ❖ **Rusko-turecké vojny:**
 - 1853 – 1855 – **Krymská vojna** – Turecko + VB + FRA + Sardínske kráľ. ↔ Rusko = **prehra Ruska** – strata území na Čiernom mori
 - 1877 – 1878 – Turecko ↔ Rusko = **prehra Turecka** – Rusko požaduje opustenie Balkánskeho pol.

Berlínsky kongres

- **r. 1878**
- nezávislosť balkánskych štátov
- Osmanská ríša ostáva v Európe
- *Bosna a Hercegovina* formálne patrí Osmanskej ríši, *spravuje ju R-U*
- ❖ **r. 1892** – FRA + Rusko = **Dvojdohoda**

Čína

- ❖ obrovská krajina, „samostatná“

Vnútrotná politika

- ❖ **cisárstvo** – cisár bez moci
- ❖ uzavreté nevýhodné hospodárske zmluvy
- ❖ celé pobrežie patrí Európanom:
 - **Nemecko – Šantung**
 - **Veľká Británia – Hongkong**
 - **Portugalsko – Macao**
- ❖ začínajú vznikať nacionalistické strany
- ❖ **Briti distribuujú ópium do Číny** (ópium – Číňania závislí) → obrovský sociálny problém

ÓPIOVE VOJNY (1839 – 1859)

- *boje proti dovozu ópia (Británia platila ópium, nie peniazmi)*
- *Číňania porazení*
- ❖ **POVSTANIE BOXEROV** (v znaku zaťatá päšť)
 - povstanie proti bielym
 - veľmoci jednotné a povstanie kruto potlačené (najjemnejší boli Japonci)
- ❖ začiatkom 20. st. – **KUOMINTANG** – **silný nacionalistický zväz**, kt. zvrháva cisárstvo a vyhlasuje republiku

13.

a) Príčiny vzniku 1. svetovej vojny

Charakterizujte príčiny 1. svetovej vojny

Príčiny vojny:

- 1) od začiatku 20. st. – **zhoršovanie vzťahov medzi veľmocami** (VB, FRA, NEM, Rusko, R-U, TAL)

hrozba konfliktu

- zbrojenie
- budovanie spojenectiev a paktov

Dohoda: VB, FRA, Rusko

Trojopolok: NEM, TAL, R-U

- 2) **Balkán** – oblasť stretov VB (*ochrana Bosporu a Dardanel*), R-U, Ruska, Osmanskej ríši

- 1907/1908 – **anexia Bosny a Hercegoviny** R-U

Národnooslobodzovací boj

- r. 1912 – **1. balkánska vojna** – balkánske štáty vytvorili **Balkánsky blok** (Srbsko, Grécko, Bulharsko, Čierna Hora), kt. poráža **Turecko**

- r. 1913 – **2. balkánska vojna** – **Bulharsko** napadá **Srbsko** (+Balkánsky blok a Turecko podporujú Srbsko), Bulharsko je porazené a stráca určité územia

- 3) **28. jún 1914 – atentát na Františka Ferdinanda D'Este** (nástupca Františka Jozefa) spáchaný **Gavrilom Principom** v Sarajeve je prehliadka armády - 1/3 Bosny a Hercegoviny sú Srbi – ti si pripomínajú bitku na Kosovom poli

Belvedérsky kruh – František Ferdinand D'Este spolupracuje s národnosťami (Milan Hodža)

- 4) r. 1905 – **silu armád Dohody začala prevyšovať silu armád Trojspolku** → preventívny útok by Dohodu položil → NEM tlačí na R-U aby neupustilo od ultimátnych požiadaviek od Srbska – ak by Srbsko prijalo ultimátum, ohrozilo by svoju suverenitu, preto chce celý konflikt riešiť diplomaticky

28. júl 1914 – koniec ultimáta

→ R-U vyhlasuje vojnu Srbsku

→ Rusko vyhlasuje vojnu R-U

→ Nemecko vyhlasuje vojnu Rusku a Francúzsku

} *Domino efekt*

b) **Gotická a renesančná kultúra**

Porovnajte kultúru renesancie s kultúrou obdobia vrcholného stredoveku

Renesancia

- v kultúre
- fra. renesaince – tal. rinascita – znovuzrodenie (antickej kultúry)
- zdroj v TAL
- delíme ju na
 - 1) taliansku – renesancia v Taliansku
 - 2) zaalpskú - renesancia v Európe
- kalokagatia
- sťahovanie sa šľachty do miest – platia sa za výzdoby (fontány) okolo majetku

vznik **DONOROV (MECENÁŠOV)** – investujú do mesta

VÝTVARNÉ UMENIE – **Leonardo da Vinci** (*Mona Lisa*), **Donatelo Bardi**, **Michelangelo Buonaroti**

(*Fresky v Sixtínskej kaplnke*), **Raffaello Santi** (*Chrám sv. Petra + námestie*),

Albrech Dürer

LITERATÚRA – upadá latinčina, rozvoj národných jazykov FRA, ŠPA, ANG, TAL

– tvorba v národných jazykoch (**Bocaccio** (*Dekameron*), **Alighieri** (*Božská komédia*), **Shakespeare** (*Hamlet*), **Miguel Cervantes** (*Don Quijote*), **Francois Villon** a **Francois Rebelais**)

HUDBA – **Antonio Vivaldi** – *Štyri ročné obdobia*

Gotika

ARCHITEKTÚRA

- 2 slohy – raný (románsky) a gotický
- románsky – jednoduché stavby
- gotický – zložité očačkané stavby

- stavba **kostolov**:

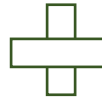
pôdorys:

bazilika

rotunda

postupne sa dostavali boky

- gotické kostoly – Chrám Matky Božej v Paríži

na SVK – Dóm sv. Alžbety v KE, Dóm sv. Martina v BA

- stavba **katedrál** – vysoké hrubé stĺpy (**ukazujú malosť človeka voči veľkosti Boha**) S

SOCHÁRSTVO

- sochy svätých

- maliari pracujú pre cirkev

HUDBA

- hudobný štýl – **viachlasný Gregoriánsky chorál**

- trubadúri – zabávači spoločnosti (spev a recitácia)

LITERATÚRA

- 2 zákl. typy žánrov: **legendy** (životopisy svätých) a **hrdinské eposy**

- diela: Moravsko-panónske legendy, Životopisy Cyrila a Metóda, Pieseň o Nibelongovi, Pieseň o Cidovi

Rytierska kultúra

- zvláštny spôsob vzdelávania

CHLAPCI:

6 – 12 r. – funkcia **PÁŽAT** na pôde feudála

12 – 19 r. – funkcia **PANOŠ** – učenie tanca a ovládania meča

DIEVČATÁ:

- vychovávané doma

- cieľom je dobre ich vydať (účel - posilnenie vplyvu rodiny)

c) **Rakúsko-maďarské vyrovnanie**

Posúďte, aké dôsledky malo rakúsko-maďarské vyrovnanie pre nemaďarské národy v monarchii

- r. 1866 – Rakúska monarchia porazená Pruskom, situáciu využíva Maďarsko
- r. 1867 – vzniká dualistický štátny útvar – Rakúsko-Uhorsko (Predlitavsko, Zalitavsko)
- *Františkom Jozefom I + Fridrich Beust* ↔ *Ferez Deak + Julius Andrásy*
- vzniká rakúska vláda a uhorská vláda
- vzniká rakúsky snem a uhorský snem
- **spoločný panovník** – František Jozef I (rakúsky cisár a uhorský kráľ) - *K.und K.(v čestine CK – císařsko-královská)*
- **spoločné ministerstvá: financií, zahraničných vecí, vojny**
- r. 1868 – národnostný zákon – začiatok maďarizácie v Uhorsku – obyvatelia Uhorska tvoria jeden nedeliteľný maďarský národ, Slováci, Srbi, Chorváti sú iba jazykové skupiny maďarského národa

silný maďarizačný tlak

- akýkoľvek pokus o vytvorenie inštitúcie bol blokovaný ministerstvom kultúry – **panslavizmus** – snaha národnostne sa presadiť

- keď Maďari uzavreli dualizmus, rozhodli sa vyrovnať s Chorvátmi
- ↓
- **r. 1868 – Maďarsko-chorvátske vyrovnanie** – Chorváti sú spokojní a nespolupracujú s ostatnými
- rušia sa 3 slovenské gymnáziá
- **r. 1875 – ruší sa Matica slovenská**, celý majetok Matice zhabaný Maďarmi (dôvod: nikto zo Slovákov nefinancoval Maticu)
- začína sa štiepenie politickej sféry

STARÁ ŠKOLA

- idey Štúrovcov
- nadväzujú na Žiadosti a Memorandum
- **odmietajú dualizmus**
- *chcú sa dohodnúť s Viedňou, nie Maďarmi*
- **Janko Francisci, Štefan Marko Daxner, Jozef Miloslav Hurban, Viliam Paulíny-Tóth**
- sídlo v Martine
- *vzniká prvá slovenská strana Slovenská národná strana (SNS)*
- vydáva týždenník Národné noviny
- politická pasivita

NOVÁ ŠKOLA

- **akceptuje dualizmus**
- *chce sa dohodnúť s Maďarmi*
- **Ján Palárik, Ján Nepomuk Bobula, Ján Mallý Dusarov**
- členmi prevažne obchodníci
- Maďari neakceptujú ich požiadavky
- rozpadá sa

- **v Uhorskom sneme** Slováci nemajú zástupcu, ich **záujmy háji** srbský poslanec **Svetozár Miletič**
- r. 1875 – vláda Kolomana Tiszu
- **r. 1879 – zákon o povinnej výučbe maďarčiny**
- vznikajú maďarské vzdelávacie spolky – **FEMKE** – hornouhorský vzdelávací spolok, získava majetok Matice
- vzdelávacie spolky vyvíjajú nátlak na mnohopočetné rodiny, aby dali ich deti do maďarských škôl a oni to budú financovať
- maďarizácia trvá do konca 19. st.
- **r. 1895** – v Budapešti zjazd Srbov, Slovákov, Rumunov - **národnostný kongres, kt. odmietal unitárne maďarské Uhorsko**
 - za SVK – **Pavol Mudroň, Svetozár Hurban Vajanský, Andrej Halaša**
- **r. 1907 – Aponiho školské zákony** – Aponi (minister školstva) obmedzil výučbu materinského jazyka na ZŠ
- **27. októbra 1907 – Černovská tragédia** – miestni chceli vysvätiť kostol Hlinkom, ale úrady mu zakázali činnosť, poslali tam maďarských kňazov, miestni namietali, na pomoc kňazom prišli žandári a potláčajú nepokoje – **15 ľudí mŕtvych** – svetový škandál (*Björnson, Roland Seton*)

14.

a) Úvod do štúdia dejín

Vysvetlite pojmy dejiny, dejepis a periodizácia dejín

Dejiny – minulý vývoj ľudskej spoločnosti

Dejepis – veda, kt. skúma minulý vývoj ľudskej spoločnosti

Historiografia – veda o zaznamenávaní a skúmaní histórie

Herodotos – „otec dejepisu“ – začal systematicky zaznamenávať historické udalosti

Periodizácia dejín:

1) miestne (geografické)

a. regionálne

- b. *národné*
 - c. *kontinentálne*
 - d. *svetové*
- 2) **časové (chronologické)**
- a. *Pravek (3 milióny rokov p.n.l. - zánik prvých štátov r. 3500 p.n.l.)*
 - i. *doba kamenná*
 - ii. *doba bronzová*
 - iii. *doba železná*
 - b. *Starovek (zánik prvých štátov r. 3500 p.n.l. – zánik Západorímskej ríše (476))*
 - c. *Stredovek (zánik Západorímskej ríše (476) – éra zámorských objavov (1492))*
 - d. *Novovek (éra zámorských objavov (1492) – koniec 1. sv. vojny (1918))*
 - e. *Súčasná dejiny (koniec 1. sv. vojny (1918) – ...)*
- 3) **vecné (problémové)**
- a. *dejiny umenia*
 - b. *dejiny vedy a techniky*
 - c. *dejiny hudby*
 - d. *politické dejiny*

b) *Proces dekolonizácie po roku 1945*

Charakterizujte priebeh rozpadu koloniálnych impérií

Dekolonizácia – proces vymaňovania sa závislých území z priamej závislosti od pôvodných metropol

Medzinárodná situácia po 2. svetovej vojne:

- po 2. sv. vojne vzniká **OSN** – vyhlásila právo na sebaurčenie
- **tlak USA** na VB a FRA, aby sa prispôbili novým trendom a **likvidovali svoje koloniálne panstvo**
- v kolóniách začali boje medzi dvoma sférami (kapitalizmom a komunizmom)
- podpora dekolonizácie ZSSR

Veľká Británia

- **r. 1931** – vznik **Britského spoločenstva národov** – **Commonwealth of Nations**
 - členovia Commonwealthu získali plnú zákonodarnú suverenitu
 - prví členovia – Írsko (do r. 1949), Kanada, Austrália, Nový Zéland, Juhoafrická republika, New Foundland
 - v 90. r. 20. st. – 50 štátov (17 z nich uznávalo Alžbetu II za panovníčku)
- **august 1947** – vznik **Indie a Pakistanu**
 - VB (Labour party) odsúhlasila samostatnosť Indie
 - politická scéna Indie: **Indický národný kongres** (hinduizmus) ↔ **Moslimská liga** (islam)
 - Indický národný kongres (Gándhí, Néhrú) – **India** (Néhrú - *socializmus*)
 - Moslimská liga – **Pakistan** (*Commonwealth*) → r. 1971 – vzniká **Bangladéš** (podpora Indie)
- koncom 60. r. 20. st. – VB opúšťa **Bahrajn, Kuvajt, Južný Jemen, Aden, Omán**

Francúzsko

- r. 1945 – r. 1954 – **Indočínska vojna**
 - FRA si chce potvrdiť svoju koloniálnu zvrchovanosť v Indočíne
 - prokomunistická organizácia **Vietminh** (Ho Či Min) počas 2. sv. vojny bojuje **proti Japonsku** a r. 1945 **Vietnam** získava **nezávislosť**
 - r. 1954 – bitka pri Dien Bien Phu – prehra FRA

- okolie perzského zálivu
- ťažba ropy – „*pertodoláre*“

- samostatnosť **Kambodže, Laosu, Vietnamskej demokratickej republiky (ZSSR), Južný Vietnam** (USA ↔ ZSSR)
- Otázka **Maghrebu**
 - Maroko a Tunisko – protektoráty Francúzska
 - r. 1950 – autonómia Tuniska a Maroka
 - r. 1954 – porážka Francúzska
 - r. **1956 – samostatnosť Tuniska a Maroka**
 - Alžírsko – súčasť Francúzska (snaha o pofrancúzštenie Moslimov)
 - spôsob odboja – terorizmus, partizánsky odboj
 - r. 1958 – v hl. meste vypuklo povstanie
 - FRA prezident **de Gaulle** rokoval s **Frontom národného oslobodenia** (oslobodzovacia organizácia)
 - r. 1962 – **samostatnosť Alžírska** (diktátor Ben Bellu)
- r. 1943 – Libanon, r. 1946 - Sýria

Holandsko

- počas 2. sv. vojny Indonézia kolaboruje s Japonskom, aby sa oslobodili od Holandska
- r. 1949 – samostatná Indonézia

Ázijské tigre

- Singapur, Hongkong – bývalé britské kolónie Tchaj-wan, Južná Kórea – bývalé japonské kolónie

„Tretí svet“

- Ázia, Afrika, Latinská Amerika
- „**prvý svet**“ – kapitalizmus, „**druhý svet**“ – komunizmus
- nestabilita, diktatúry
- r. 1960 – **rok Afriky**
- umelo vytvorené hranice → občianske vojny
- boj medzi ZSSR a USA o vplyv v novovzniknutých štátoch

c) **Reformy Jozefa II. – analýza prameňa** Analyzujte historický prameň

15.

a) **Reformácia**

Opíšte proces reformácie

- kritici cirkvi – **Wickliff, Hus**
- kritika:
 - predávanie odpustkov
 - hromadenie majetkov
 - nemravný život duchovenstva
 - simonia – kupčenie s cirkevným majetkom

v 16. st. **REFORMÁCIA** – náboženské hnutie, kt. sa usilovalo o nápravu rímskokatolíckej cirkvi v západnej Európe

začína sa v Nemecku - má ekonomické problémy, lebo centrum svetového obchodu sa presúva k Atlantiku

- **1517 – Martin Luther** pribil svoj nábožensko-politický program **95 Téz** na dvere kostola vo Wittembergu (dostupný pre verejnosť)

Program 95 téz:

- neuznáva pápeža a jeho neomylnosť
- zrušenie predávania odpustkov
- prijímanie pod oboma spôsobmi pre všetkých – **sub utraque** (aj duchovenstvo aj poddaní)
- zrušenie celibátu (celibát – ekonomické dôvody=žiadne delenie majetku medzi deti)
- cirkev sa musí vzdať majetku dôvod sporu so svetskou mocou
- vyzdvihovanie individualizmu (človek = slobodná bytosť s rozumom, kt. si sám dokáže nájsť cestu k Bohu)

Prečo sa program páčil všetkým vrstvám?

- 1) cirkev sa musí zbaviť majetku – **šľachta**
 - 2) vyzdvihovanie individuality – **meštianstvo** → *tam, kde bola reformácia začína parlamentarizmus*
 - 3) prijímanie pod oboma spôsobmi – **poddaní**
- cirkev odsúdila Luthera, ale nikdy ho neupálili, lebo mal množstvo prívržencov v šľachte
 - študent Luthera **Tomáš Mincer** hlása sociálnu rovnosť a začínajú sa sedliacke povstania

Ríšske snemy:

- **r. 1521 – snem vo Wormse** – Luther odmieta odvolať svoj program – uvedený do kľatby
- **r. 1529 – snem v Speyeri** – Lutherovi prívrženci sa nazvali **protestanti**
- **r. 1555 – snem v Augsburgu** – **Filip Melanchton** vytvára pre protestantov **Augsburské vierovyznanie** – základný dokument luteránskej cirkvi – **Augsburský mier** – potvrdil náboženské rozdelenie
- nikto nevyhral, riadili sa heslom **Cuius regio, eius religio** (Koho panstvo, toho náboženstvo)

Reformácia vo Švajčiarsku

- predstavitelia: **Ján Kalvín** (Ženeva), **Ulrich Zwingli** (Zurich)
- radikálnejšia ako nemecká reformácia
- ~~➤ Zwingli – zjednodušenie kresťanského kultú (ukončenie tradícií)~~
- Kalvín – učenie o predestinácii (predurčenosti osudu)
 - v Ženeve vytvoril **teokraciu** (náboženské dogmy = právne normy) → neúspešne
- **r. 1566 – CONFESSIO HELVETICA** – zjednotenie **Zwinglianov** a **Kalvínov**

Reformácia v Anglicku

- konflikt medzi štátom (Henrich VIII) a cirkvou
- **PRÍČINA:**
 - anulovanie manželstva s **Katarínou Aragónskou** (sestra španielskeho kráľa)
 - pápež vyhovie španielskemu kráľovi (ŠPA – vtedy veľmocou)
- Henrich VIII odtrháva anglikánsku cirkev od rímskej a vyhlasuje sa za hlavu angl. cirkvi
- vytvára zákon **SUPREMAČNÝ AKT**, s kt. prejavila súhlas väčšina
- kto odmietol bol popravený – **John Fisher** (biskup) a **Thomas Morus** (kancelár)
- prenasledoval katolíkov, kalvínov
- dcéra Henricha VIII a Kataríny – **Mária Katolícka** – chcela Anglicko navrátiť ku katolicizmu
- dcéra Henricha VIII a Anny Boleynovej – **Alžbeta** – reformuje anglikánsku cirkev, **r. 1588** poráža španielske námorníctvo – stáva sa námornou veľmocou

ANG - puritáni

Francúzsko – **hugenoti 1572 - Bartolomejská noc, 1598 - Nantský edikt**

Proces reformácia vyvolaj aj proces **PROTIREFORMÁCIE** (násilná rekatolizácia, vnútorná obroda)

Rekatolizácia

- r. 1545 – r. 1563 na **Tridentskom koncile** - *hl. téma: Ako zastaviť reformáciu?*
- najvýznamnejšia postava – **Karol Boromejský**
- nový mníšsky rád – **jezuiti** (špionáž a politické intrigy) – zakl. **Ignác z Loyoly** (Jozef II ich vykázal z Uhorska)

Program protireformácie:

- vyhlásená neomylnosť pápeža v náboženských veciach
- zostavenie katolíckeho kréda (súbor zákl. dogiem)
- zvýšenie kvality duchovenstva (rovnaké podmienky pre každého uchádzača do cirkvi)
- obmedzil hromadenie majetku
- vyučovanie náboženstva pre laikov – katechizmus
- **1542** – obnovil sa **Svätý úrad na ochranu viery (IKVIZÍCIA)** – procesy proti čarodejnícom

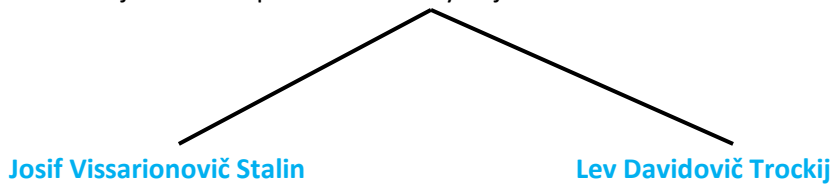
b) Vývoj v ZSSR v medzivojnovom období

Analyzujte znaky komunistického ideológie v ZSSR

Komunizmus

- r. 1922 – ruská opozícia porazená
 - r. 1922 – Bolševici vyhlasujú nový štát – **Sovietsky zväz** na čele **Vladimír Iljič Lenin**
 - **ČEKA** sa premenuje → **NKVD** – sovietska tajná polícia (šéf **Berija**)
 - *minister zahraničných vecí - Litvinov*
 - 1. sv. vojna + revolúcie + občianska vojna = ekonomické problémy
-
- nová ekonomická politika – **NEP** (povoľujú trhovú ekonomiku)
 - povolenie malopodnikania
 - stabilizácia ekonomiky
 - r. 1924 – Lenin zomiera (syfilis)
 - sovietsky parlament – **Najvyšší soviet**
 - politická kríza – vzniká **POLITBYRO** – kolektívny orgán riadiaci Sovietsky zväz

- Politbyro nebolo jednotné – prebieha frakčný boj

- prehráva boj a postupne je izolovaný z politického diania a zo strany

- **po víťazstve Stalina** sa začínajú „**monster procesy**“
 - NKVD vyhľadáva významných ľudí a odporcov bolševizmu a odstráni ich
 - začiatok politických väzňov (lacná prac. sila) uväznených v **GULAG** „Hlavná správa táborov“
 - od r. 1925 – Stalin prevezme pevne moc a začína systém **Kult osobnosti** (riadenie spoločnosti je závislé na vodcovi, kt. je nenahraditeľný)
 - Sovietsky zväz je zaostalá krajina a preto Stalin začína obrovské projekty
 - ukončí NEP
 - začína sa **kolektivizácia** – zoštátnenie PH pôdy – vznikajú **KOLCHÓZY** (štátne podniky)
 - odporca kolektivizácie – **kulak**
- ↓
- hosp. upadá (nízke výnosy) → mestá hladujú
 - na vidieku hlad a genocída zvierat ← Stalin tvrdí, že roľníci majú jedlo, len nechcú dať – posielajú armádu
 - začína sa **industrializácia**
 - vytvorenie zo Sovietskeho zväzu priemyselného giganta
 - obrovské straty na životoch
 - zbrojenie
 - začiatok **centrálneho plánovania hospodárstva** na 5 rokov
 - r. 1936 – r. 1938 – čistky v armáde (odstránenie veliacich dôstojníkov) – prebudenie sovietskej armády
 - **ZSSR nezasahuje do medzinárodnej politiky**

c) **Stredoveké mestá na Slovensku – analýza prameňa**

Analyzujte historický prameň

16.

a) **Slovenská politika v období dualizmu**

Opíšte slovenskú politickú scénu v podmienkach maďarizácie v období dualizmu

Štiepenie politickej sféry:

STARÁ ŠKOLA

- idey Štúrovcov
- nadväzujú na Žiadosti a Memorandum
- **odmietajú dualizmus**
- *chcú sa dohodnúť s Viedňou, nie Maďarmi*

- **Janko Francisci, Štefan Marko Daxner, Jozef Miloslav Hurban, Viliam Paulíny-Tóth**
- sídlo v Martine
- vzniká prvá slovenská strana Slovenská národná strana (SNS)
- vydáva týždenník Národné noviny
- politická pasivita
- chce sa dohodnúť s Maďarmi
- **Ján Palárik, Ján Nepomuk Bobula, Ján Mallý Dusarov**
- členmi prevažne obchodníci
- Maďari neakceptujú ich požiadavky
- rozpadá sa

NOVÁ ŠKOLA

- akceptuje dualizmus
- v Uhorskom sneme Slováci nemajú zástupcu, ich záujmy háji srbský poslanec **Svetozár Miletič**
- r. 1895 – v Budapešti zjazd Srbov, Slovákov, Rumunov - **národnostný kongres, kt. odmietal unitárne maďarské Uhorsko**
 - za SVK – **Pavol Mudroň, Svetozár Hurban Vajanský, Andrej Halaša**
- **27. októbra 1907 – Černovská tragédia** – miestni chceli vysvätiť kostol Hlinkom, ale úrady mu zakázali činnosť, poslali tam maďarských kňazov, miestni namietali, na pomoc kňazom prišli žandári a potláčajú nepokoje – **15 ľudí mŕtvych** – svetový škandál (*Björnson, Roland Seton*)

Slovenská politika na začiatku 20. st.

- 1) **Slovenská národná strana** (evanjelici)
 - *Matúš Dula, Jozef Gregor Tajovský*
- 2) **Slovenská ľudová strana** (katolíci)
 - *Andrej Hlinka, Ferdinand Juriga, František Skyčák*
 - **Neppart** – strana uhorských katolíkov
 - cirkev pozoruje silnejšie ľavicové strany a snaží sa vytvoriť kresťansko-ľavicové strany (pravicové)
 - členom je aj Hlinka, no Neppart v sneme nepresadzuje slovenské požiadavky, odstupuje od strany
- 3) **Hlasisti** (liberáli)
 - *Vavro Šrobár, Pavol Blaho*
 - hnutie, nie strana
 - vplyv na toto hnutie mal Tomáš Garrigue Masaryk
- 4) **Slovenská sociálnodemokratická strana**
 - *Emanuel Lehocký*
 - ochrana sociálnych vrstiev, vznikla z Uhorskej sociálnodemokratickej strany

b) **Rímske cisárstvo**

Charakterizujte vývoj rímskeho impéria v období principátu

- ❖ od r. 27 p.n.l. – zaniká republika a začína cisárstvo
- ❖ **principát** = prvý senátor (*princeps senatus*)
- ❖ zakladateľom **Octavian**
 - nepovažuje sa za najvyššieho, ale za 1. občana Ríma
 - ponechané zdanie republikánskeho zriadenia
 - **cisár si svoje právomoci pravidelne nechával obnovovať**
 - prokonzulské impérium (hl. veliteľ armády)
 - Tribún ľudu
 - pantifex maximus – najvyšší kňaz
 - oslovenie cisár
 - senát mu udelil titul *Augustus*

- bol cenzorom
- Rím za jeho vlády prosperuje, prestavuje Rím
- zaviedol v Ríme vojenskú gardu – **pretoriáni** – 1 légia špeciálne určená do Ríma
- stabilizoval počet légii
- chcel Rím chrániť nárazníkovými štátmi – **Barbaricum**
- začína Claudiovsko-júliovská dynastia

➤ **Tiberius**

➤ **Caligula**

➤ **Claudius**

➤ **Nero**

- poradcom Seneka
- umelec, vymenoval svojho koňa za senátora
- prenasledoval kresťanov
- spáchal samovraždu

➤ **Flavius Vespasian**

- nastupuje dynastia Flaviovcov
- vládol v súlade so senátom
- stabilizoval ekonomiku

➤ **Titus**

- schopný politik a vojak
- dobýja Palestínu (židia žili v diaspore - roztrúsene)

➤ **Domitián**

- tyran, rozmazaný, zavraždený

➤ nastupuje dynastia **adoptívnych cisárov**

➤ senát volí cisára **Nerva**, ten si volí následníka Marca Trajána

➤ **Marcus Lupius Traján**

- najväčší územný rozmach, dobýva Dáciu, Krym, ničí Partskú ríšu

➤ **Hadrián**

- opúšťa územia, kt. dobyl Traján
- bráni Rím – stavba **Limes Romanus** (ozbrojená rímska hranica)
- tvorí vojenské tábory – **vexillum**, väčšia vojenské tábory – **castrum**
- stavba **Hadriánovho múru** v Británii

➤ **Antonius Pius**

➤ **Marcus Aurélius**

- bol na území SVK (Laugarício)

➤ **Comodus**

- vykúpil si mier s Germánmi
- zavraždený

➤ **Septimus Severus**

- dynastia Severovcov
- rozpad Ríma

➤ **Caracala**

- udeľuje rímske občianstvo obyvateľom ríše

➤ **Alexander Severus**

- politická kríza, zavraždený

- koniec princípátu

c) **Svet po 2. svetovej vojne**

Posúďte dôsledky 2. svetovej vojny na povojnové usporiadanie sveta

Situácia po 2. sv. vojne:

- 60 mil. ľudí mŕtvych (½ ZSSR)
- kompletne zničenie krajiny, priemyslu a infraštruktúry (vojna nebola statická)
- 50 mil. bezdomovcov (zmena politickej situácie - Kaliningrad)
- deficit potravín, surovín, liekov, strojov

cieľ: obnova života

26. jún 1945 – vznik Organizácie spojených národov (OSN) v San Franciscu

- riešiť medzinárodné problémy mierovou cestou
- OSN podpisuje 51 krajín vrátane ČSR
- program OSN: **UNRRA** (Úrad spojených národov pre pomoc a obnovu)
 - pomoc z USA pre vojnu zničené oblasti
 - dodávky surovín, lieky, potravín, strojov (len dočasne účinné)

Marshallov plán

- systém výhodných pôžičiek pre vojnu postihnuté krajiny
- rýchla obnova ekonomiky
- ZSSR + krajiny pod vplyvom Moskvy odmietajú MP (ČSR, PL naklonené k MP)

Trestanie vojnových zločincov:

NORIMBERSKÝ SÚDNY TRIBUNÁL – súdení najvýznamnejší nacisti (rozdiel ZSSR ↔ USA/VB/FRA)

Hitler, Himmler, Goebels – samovražda

Goering, Ribbentrop – súdny proces

TOKIJSKÝ SÚDNY TRIBUNÁL – súdení najmä japonskí vojaci (*nikto neodsúdil japonského cisára*)

- vzťahy medzi ZSSR a USA sa zhoršujú
- spájal ich len spoločný nepriateľ
- vplyv v Z. Európe – USA

V. Európe – ZSSR

Studená vojna – konflikt medzi dvoma supervelmocami ZSSR a USA

Znaky:

- otvorene sa nebojuje (neexistovala oficiálna vojna ZSSR↔USA, prebiehala nepriama intervencia)
- zbrojenie (jadrové nebezpečenstvo, vyvíjanie nových konvenčných zbraní(tanky))
- súperenie (bojkotovanie OH, hosp. embargá)
- zlé diplomatické vzťahy
- množstvo menších konfliktov a stretov záujmov veľmocí

VOJENSKÉ PAKTY

Západ

1949 – [NATO](#)

→ zábezpeka záp. krajín podpory USA

EKONOMICKÉ PAKTY

1958 – [EHS](#) (Európske hosp. spoločenstvo)

→ voľný obchod medzi krajinami

→ BENELUX, FRA, TAL, NEM

Východ

1955 – [Varšavská zmluva](#)

→ kontrola armád spojencov ZSSR

1949 – [RVHP](#) (Rada vzájomnej hosp. pomoci)

→ centrálna plánovaná ekonomika

→ zavrhovanie trhovej ekonomiky
(sami ale vytvorili trh)

17.

a) *Franská ríša*

Charakterizujte vznik a formovanie Franskej ríše

- vzniká v 5. st.
- zakladateľom **Chlodovik** (dynastia Merovejovcov)
- zrod feudálno-lénneho systému

- člení sa na **grófstva** a **vojvodstvá**
- na hraniciach sú **marky** → z nich grófstva a vojvodstvá
- 2 typy šľachty:
 - **PROVINČNÁ** – vojvodstvá, grófstva
 - **VOJENSKÁ** - marky
- majetok dedil najstarší syn, najmladší syn kňaz, prostrední marky

MAJORDÓMUS – hl. správa krajiny, najvyšší úradník kráľovského dvora

-- získavajú čím ďalej tým viac moci

MAJORDOMOVIA:

Pipin II

- vyhnal Byzantíncov z Itálie územie venoval pápežovi

Karol Martel

- zastavil arabskú expanziu
- r. 732 – bitka pri **Poitiers** a **Tours**, poráža Arabov

Pipin III Krátky

- zosadil z trónu Merovejovcov a sám sa vyhlásil za kráľa (dynastia Karolovcov/Karolingov)
- pápež akceptoval, pretože mu pomohol s bojom proti Longobardmi

Karol Veľký

- najvýznamnejší
- rozširuje územie Franskej ríše
- r. 800 – korunovaný v Ríme za cisára (spor s Byzantskou ríšou)
- kultúrny rozkvet v Európe (karolínska renesancia)
- zakladanie škôl (sám negramotný)

Ľudovít Pobožný

- začínajú prvé problémy
- má 3 synov, medzi nimi boj o trón
- vydáva Ordinatio Imperii (Zákon o nedeliteľnosti ríše) – Franskej ríše mal vládnuť najst. syn
- po jeho smrti **r. 843 – Verdúnska zmluva** – Franská ríša sa delí na 3 časti:
 - **ZÁPADOFRANSKÁ** – **Karol Holý** (západne od Rýna)
 - **VÝCHODOFRANSKÁ** – **Ľudovít Nemec** (východne od Rýna)
 - **STREDNÁ** – **Lothar** (sever Itálie a juh Franskej ríše)

Stredná ríša zaniká a jej územie si delia Východofranská a Západofranská

b) **Zámorské objavy**

Analyzujte dôsledky zámorských objavov pre Európu, ale aj celý svet

Príčiny:

- 7) zdokonalenie moreplavby, nové lode (**kogy** – *Baltské more*, **galeóny** – *Stredozemné more*)

- 8) zdokonalenie sa v orientácii na mori (*používanie kompasu, astrolab, sextant*)
- 9) ekonomické dôvody – **nedostatok drahých kovov**
- 10) **1453** – Mehmed II Dobývateľ **dobýva Konštantínopol** → Turci prerušili kontakt Európy s Orientom
- 11) nové **odbytiská** pre európske výrobky
- 12) ľudská zvedavosť a **potvrdenie vedeckých teórií**

- začínajú Španielsko a Portugalsko

Portugalsko

- podpora princa Henricha Moreplavca
- objavujú pobrežie Afriky
- cieľom Portugalska bolo nájsť obchodnú cestu do Indie
- r. 1489 – **Bartolomeo Diaz** – najjužnejší cíp Afriky – Mys dobrej nádeje
- r. 1498 – **Vasco da Gama** – dostáva sa do Kalikatu (India)
- **Cabralla** – na ceste späť z Indie sa dostáva do Brazílie
- získali monopol na dovoz luxusného tovaru z Orientu

Španielsko

- nadväzujú na Portugalcov s oneskorením – **1492** – Isabella Kastílska a Ferdinand Aragonský vyhánajú Arabov z Granady - **koniec reconquisty**
- keďže východnú cestu ovládajú Portugalci, Krištof Kolumbus sa snaží nájsť západnú cestu
- **r. 1492 – Krištof Kolumbus** – objavuje Ameriku (lode Niña, Pinta, Santa Maria)
- presvedčený, že našiel západnú cestu do Indie
- **Amerigo Vespucci** – potvrdil objav nového kontinentu (pomenovaný Amerika)
- **r. 1519 – r. 1522 - Fernao Magalhaes** (*portugalec v španielskych službách*) – 1. cesta okolo sveta (1521 – zahynie)
- **r. 1494 – Tordesillaská zmluva** – pápež *Alexander VI Borgia* pozýva do Tordesillas hlavy PORT a ŠPA – delia si vplyv podľa demarkačnej línie (podľa Kapverdských o.)
- *na západ – vplyv ŠPA, na východ – vplyv PORT*

Dôsledky:

- 1) nové námorné cesty
- 2) presun obchodu zo Stredomoria a Baltu na pobrežie Atlantického oceána (Porto, Lisabon, Cordóba, Londýn, Amsterdam, Rotterdam)
- 3) rozvoj kartografie
- 4) nové informácie o svete, nárast geografických znalostí
- 5) rast civilizácie
- 6) nové plodiny (kukurica, zemiaky, tabak)
- 7) cenová revolúcia – inflácia (pokles ceny drahých kovov, rast ceny tovarov)
- 8) vznik koloniálnych ríš

c) **Stredoveká vzdelanosť**

Zhodnoťte význam rozvoja vzdelanosti v období vrcholného stredoveku

- prvé školy v kláštoroch

- od 11. st. sa objavujú prvé mestské školy

- v 12 st. vznik univerzít

- **1. univerzity**: Bologna, Padov, Paríž, Oxford, Cambridge, Kolín n. Rýnom, Praha

- v strednej Európe – **Karlova univerzita (7. 4. 1348) – Karol IV**

- **4 fakulty**: právnická, teologická, filozofická, medicína

- vzdelaný človek ovláda **7 slobodných umení**: rétorika, aritmetika, hudba, gramatika, geometria, dialektika, astronómia

- patristika: sv. Augustín

- scholastika: Tomáš Akvinský, Albert Veľký

18.

a) Prvá fáza 2. svetovej vojny

Vysvetlite príčiny 2. svetovej vojny

1. september 1939 – Útok na Poľsko (FALL WEISS, BIELY PRÍPAD)

- zámienka vojny: *Prepad nemeckého vysielča v Gliwicze Poliakmi*
- napadnutie NEM, o 2 týždne aj ZSSR
- VB a FRA nepomáha
- kapituluje a je rozdelené na NEM časť, ZSSR časť a **GENERÁLNY GUVERNÁT** (Hanz Frank) - holokaust

NEM – nová vojnová koncepcia: **BLITZKRIEG**

- masívne nasadenie tankov na najslabšie miesta v líniiach
- podlomenie morálky, cieľom je centrum politickej moci
- rýchlo vyčerpatelné

3. september 1939 – Vypovedanie vojny

- VB a FRA vypovedali vojnu NEM
- bránili hranicu FRA – NEM (*Čudná vojna*)

31. november 1939 – Útok na Fínsko (*Zimná vojna*)

- ZSSR požaduje od Fínska určité územie
- Fínsko odmieta → ZSSR napadá Fínsko s 1 mil. armádou
- Fínsko odoláva, ale 12. marca kapituluje a ZSSR získava požadované územie
- Fínsko ostáva nezávislé

9. apríl 1940 – Obsadenie Dánska a Nórska

- vytvorenie satelitných štátov
- vodca fašizmu v Nórsku - Quisling
- hrozba Švédsku (neutrálne) → Švédsko dováža železnú rudu
- VB ↔ NEM – boj o Narvik
- získavajú tým Severné more → hrozba VB

10. máj 1940 – Napadnutie HOL, BEL, FRA

- HOL rýchlo porazené
- VB a FRA bránia francúzsko-belgickú hranicu (očakávajú Schlieffenov plán)
- Nemci sa zoskupili v Ardenách a pri Sedane porážajú francúzsko-britské jednotky
- NEM prechádza cez Ardeny a rýchlo smerujú na západ k moru → odrezávajú armádu od zvyšku FRA
- **DANKERQUE – úspešná záchrana 300 000 vojakov VB*

22. jún 1940 – Kapitulácia FRA

- v Compiegneskom lese
- sever – okupovaný NEM
- juh – **Vichytské FRA** (Filip Petain)

August 1940 – ZSSR získava BESARÁBIU a Lotyšsko, Litvu a Estónsko

- Besarábia – **ropa** → ZSSR môže NEM odstaviť od ropy
- Pobaltské štáty – **prístup k Baltickému zálivu** → ZSSR môže NEM odstaviť od **železa** zo Švédska
- NEM začína vytvárať plán na útok na Rusko (**plán Barbarosa**)

Leto 1940 – Letecká vojna o VB (Morský lev)

- cieľom NEM (Luftaffe) je zničiť RAF (Royal Air Force)
- VB výhoda - boj na vlastnom území → rýchla obnova sily
- NEM nevýhoda - letectvo musí lietať cez more → málo času bojovať na území VB + Nemec ak opustí lietadlo, končí v La Manche alebo v zajatí VB
- RAF bombarduje Berlín → Luftaffe bombarduje Londýn → RAF regeneruje sily
- NEM porazené, Luftaffe sa sťahuje

Vojna v Atlantiku

- počas celej vojny
- boj medzi ponorkami (NEM) a loďstvom (VB)
- spočiatku prevaha NEM
- rozlúštenie kódu **Enigma**
- neskôr vyhráva VB, ponorky ťažko porazené
- bombardovanie nemeckých miest (priemyselné) – zničenie morálky, priemyslu

Január 1941 – máj 1943 – Vojna v Afrike

- Líbya (TAL) ↔ Egypt (VB)
- TAL napadajú Egypt – TAL porazené
- VB vytláča TAL (*kyvadlová vojna*)
- TAL podporuje NEM (Rommel)
- TAL + NEM vytláča VB
- **október 1942 – bitka pri El Alamein** – brit. gen. Montgomery poráža Rommela a vytláča ho z Egypta
- Alžírsko – vylodenie sa spojencov (plán TORCH)
- VB + USA vytláča TAL a NEM až do Tunisu
- NEM a TAL kapitulujú

Jar 1941 – Obsadenie Balkánu

- Mussolini sa snaží dobyť Grécko, neúspešne – pomáha mu Nemecko
- NEM obsadzuje Grécko, a Juhosláviu (probritský prevrat ohrozujúci NEM)
- Chorvátsko – satelit (Pavelič) /*partizán Josip Tito*/

August 1941 – Atlantická charta

- VB (Churchill) + USA (Roosevelt) ... + ZSSR (Stalin)

- protifašistická koalícia

- postupne sa pridávajú aj ostatné krajiny

- podpora ZSSR v čase vojny zo strany USA

b) *Aténska demokracia*

Charakterizujte politický systém aténskej demokracie

- ❖ zakl. demokracie v Aténach – **Kleistenes** – vydáva novú ústavu
 - rozdelil obyvateľov Atén na 10 fýl (**fýla** – 1 územná jednotka)
 - na čelo fýly sa postavil **stratég** (10 fýl → 10 stratégov)
 - z 10 stratégov sa zvolil jeden hl. stratég (bez nároku na finančnú odmenu)
 - stratégovia riadili štát na 1 rok (hl. stratég mohol byť volený len 2x)
- ❖ **Ecclesia** – ľudové zhromaždenie
- ❖ **Ostrakizmus (Črepinový súd)** – referendum, kde sa hlasovalo do hlinených črepov meno nevhodného človeka pre spoločnosť v Aténach
- ❖ **Perikles**
 - ešte viac prehýbil demokraciu
 - „ľavicový populistický politik“
 - uvedomoval si, že v Ecclesií mohol byť každý, lenže chudobní pracovali a neujímali sa práv
 - navrhol **DIETY** – náhrada za ušlú mzdu za čas strávený v hlasovaní
 - populárny u najnižšej vrstvy – **téti** – veslári na lodiach, je ich mnoho → skrze nich presadzoval zákony

c) *Osvietenstvo*

Zhodnoťte význam osvietenstva ako kultúrnej epochy

- 18. st.
- viera v neobmedzenú silu osvieteného rozumu
- **zrod v ANG, vrchol vo FRA**
- vzniklo z hnutia libertariáni = *volnomyšlienkári*, kt. sa schádzali a debatovali v salónoch
- nerozvinulo sa v ANG, pretože bolo hosp. na vyššej úrovni + konštitučná monarchia
- FRA – tvrdý absolutizmus
- predstavitelia:
 - **Voltaire**
 - **Diderot**
 - **Rousseau**
 - **Montesquieu**
- znaky:
 - viera v neobmedzený **ľudský rozum**
 - rozvoj vedy a vzdelania (masívna výstavba škôl, vznik donorských spol.)
 - **kritika absolutizmu** (osvietenci – politický väzni, emigranti)
 - podpora parlamentarizmu (deľba štátnej moci – Locke)
 - **tolerancia** (všeobecný princíp medziľudských vzťahov)
 - **kritika náboženstva** (cirkev – konzervatívna organizácia, kt. brzdí spoločnosť)

↓

vznik deizmu, teizmu, ...

 - kritika zaostalosti (FRA – feudálne zdaňovanie)
- vznik diela **ENCYKLOPÉDIA** a Racionálny slovník vied, umení a remesiel
 - zhromažďovanie všetkých dovedajších vedomostí

- zakázaná (kritika absolutizmu a cirkvi)

JEAN JACQUES ROUSSEAU

- filozof, pedagóg
- diela:
 - **Emil alebo O výchove**
 - deti by sa mali vychovávať v súlade s ich talentom a zistiť v čom majú talent
 - vplyv sociálneho prostredia a výchovy môže formovať charakter dieťa
 - **O pôvode nerovnosti medzi ľuďmi**
 - kedy vznikla nerovnosť medzi ľuďmi (ľudské ego)
 - **Spoločenská zmluva**
 - princíp vzniku štátu u Hobbesa (spoločenská zmluva) + ak štát tyranizuje, ľud má právo spoločenskú zmluvu vypovedať a vytvoriť si novú spoloč. zmluvu

VOLTAIRE

- kritika cirkvi, vyzdvihuje čínsku a islamskú kultúru (vysoká úroveň)
 - **Filozofické listy (Anglické listy)**
 - obdiv anglickej spoločnosti, ktorá bola najslobodnejšia v dovedajšej dobe

a) **Studená vojna**

Vysvetlite pojem studená vojna, železná opona

Situácia po 2. sv. vojne:

- 60 mil. ľudí mŕtvych (½ ZSSR)
- kompletne zničenie krajiny, priemyslu a infraštruktúry (vojna nebola statická)
- 50 mil. bezdomovcov (zmena politickej situácie - Kaliningrad)
- deficit potravín, surovín, liekov, strojov

cieľ: obnova života

26. jún 1945 – vznik Organizácie spojených národov (OSN) v San Franciscu

- riešiť medzinárodné problémy mierovou cestou
- OSN podpisuje 51 krajín vrátane ČSR
- program OSN: **UNRRA** (Úrad spojených národov pre pomoc a obnovu)
 - pomoc z USA pre vojnu zničené oblasti
 - dodávky surovín, lieky, potravín, strojov (len dočasne účinné)

Marshallov plán

- systém výhodných pôžičiek pre vojnu postihnuté krajiny
- rýchla obnova ekonomiky
- ZSSR + krajiny pod vplyvom Moskvy odmietajú MP (ČSR, PL naklonené k MP)

Trestanie vojnových zločincov:

NORIMBERSKÝ SÚDNY TRIBUNÁL – súdení najvýznamnejší nacisti (rozdiel ZSSR ↔ USA/VB/FRA)

Hitler, Himmler, Goebels – samovražda

Goering, Ribbentrop – súdny proces

TOKIJSKÝ SÚDNY TRIBUNÁL – súdení najmä japonskí vojaci (*nikto neodsúdil japonského cisára*)

- vzťahy medzi ZSSR a USA sa zhoršujú
- spájajú ich len spoločný nepriateľ
- vplyv v Z. Európe – USA

V. Európe – ZSSR

Studená vojna – konflikt medzi dvoma superveľmocami ZSSR a USA

Znaky:

- otvorene sa nebojuje (neexistovala oficiálna vojna ZSSR↔USA, prebiehala nepriama intervencia)
- zbrojenie (jadrové nebezpečenstvo, vyvíjanie nových konvenčných zbraní(tanky))
- súperenie (bojkotovanie OH, hosp. embargá)
- zlé diplomatické vzťahy
- množstvo menších konfliktov a stretov záujmov veľmocí

VOJENSKÉ PAKTY

Západ

1949 – [NATO](#)

→ zábezpeka záp. krajín podpory USA

EKONOMICKÉ PAKTY

1958 – [EHS](#) (Európske hosp. spoločenstvo)

→ voľný obchod medzi krajinami

→ BENELUX, FRA, TAL, NEM

Východ

1955 – [Varšavská zmluva](#)

→ kontrola armád spojencov ZSSR

1949 – [RVHP](#) (Rada vzájomnej hosp. pomoci)

→ centrálna plánovaná ekonomika

→ zavrhovanie trhovej ekonomiky
(sami ale vytvorili trh)

Železná opona

- 1) ZSSR čoraz tvrdšie kontrolovalo štáty strednej a východnej Európy a nedovoľovalo im, aby jeho kroky sledovala druhá strana (USA) – spúšťa teda naprieč kontinentom *nepriehľadný záves*
- 2) **2. Berlínska kríza** (r. 1961)

→ ľudia utekajú z východného Berlína do západného (emigrácia vedcov, inžinierov)

→ SET (Nem. komunistická strana) si všíma situáciu

August 1961 - celé mesto obkľúčené armádou

- v priebehu 24 hodín postavený Berlínsky múr (rozdelenie Berlína na V a Z)

- záp. Berlín izolovaný, konflikt USA ↔ ZSSR

b) Veľká francúzska revolúcia

Analyzujte priebeh Veľkej francúzskej revolúcie

- **1789 – 1799**
- FRA – najabsolutistickejší štát v Európe
- **galikanizmus** – absolutizmus Ľudovíta XIV
- vo FRA ekonomické problémy (luxusný život panovníkov, výplaty šľachty, prehraté vojny)
(*Sedemročná vojna, vojna o španielske dedičstvo*)
- Ľudovít XV – znížil štátny dlh, no nevyriešil ekonomické problémy
- Ľudovít XVI – povoláva do FRA **Jacquesa Neckera** – ten vyhlasuje všeobecný daňový systém, kt. zdaňuje aj šľachtu a duchovenstvo (*Necker odvolaný šľachtou*)
- r. 1788 – neúroda, sucho → hladomor, nespokojnosť
- r. **1789** Ľudovít XVI zvoláva **Generálne stavy** (po 175 r)

- 3 stavy
}

 šľachta
 duchovenstvo
 buržoázia = 3. stav

 neplatia dane

- každý stav má 1 hlas
- Ľudovít XVI vydáva nové dane (šľachta a duchovenstvo za, 3. stav proti)
- 3. stav nespokojný – vytvára **Národné zhromaždenie**
- tvorí ústavu a stáva sa **Ústavodarným zhromaždením - KONVENT**
- Ľudovít XVI sa snaží zhromaždenie rozohnať (neúspešne)
 - **14. júla 1789** – začiatok FRA revolúcie (dobytie Bastily)
 - Ústavodarne zhromaždenie prijíma **Deklaráciu práv človeka a občana**
 - šľachta uteká a rozširuje informácie o revolúcií do susedných krajín
 - k moci v Konvente sa dostávajú **GIRONDISTI**
 - r. 1791 – prijatá ústava, kt. podriadila kráľovskú moc parlamentu
 - r. 1791 – **Pillnitzova deklarácia** – Rakúska monarchia + Prusko vypovedalo vojnu FRA
 - **21. septembra 1792** – FRA republikou
 - Ľudovít XVI naoko spolupracuje s revolúciou, ale chce utiecť
 - pri úteku chytený – odsúdený (vlastizrada) – popravený
 - FRA vyhlasuje vojnu Rakúskej monarchii
 - nemá generálov, zlý stav armády, nemá sa kto starať o polia - nespokojnosť

1. fáza (1789-1792)

Politická scéna vo FRA

Credeliéri a Jakobíni

najradikálnejší

Marat, Robspierre

Credeliéri – zástancovia ĽP

Girondisti

umiernení

Sansculoti

sociálna vrstva

- Konvent zaviedol nové mesiace (*Termidor, Brumair*), zrušil týždne a zaviedol dekády
- zo zlého vývoja v revolúcií obviňovali girondistov
- nastáva **Jakobínsky teror**
 - moc prevzali jakobíni a credeliéri
 - jakobíni zriadili **VÝBOR PRE VEREJNÉ BLAHO** na čele s **Maximiliánom Robspierrom**
 - vyhlasujú totálnu mobilizáciu
 - rekvirujú majetok (branie majetku v prospech štátu) financie pre armádu
 - vyhánajú Rakúsko a Prusko z FRA, šíria revolúciu do ostatných krajín
 - Robspierre v Kovente vyhlasuje, že majú konečne v rukách moc a môže začať čistiť spoločnosť od nevhodných ľudí – odpor voči jeho vláde
- začína sa **Termidorský prevrat**
 - girondisti zvrhávajú jakobínov
 - vzniká nová vláda – **Direktórium**
 - parlament – Konvent
 - FRA dobýva **Nizozemsko – Batavská republika**
 - v Paríži vzniká vzbura sansculotov proti Direktóriu
 - revolúciu poráža Napoleon Bonaparte a následne dobýja juhovýchod TAL
- 9. novembra 1799 – **Prevrat v brumairi** – Napoleon zvrháva Direktórium a obsadzuje Paríž

2. fáza (1793 – 1794)

3. fáza (1794-1799)

c) Kultúra Starovekého Ríma

Charakterizujte rímsku kultúru

PÍSMO

– latinka

JAZYK

– latinčina (zachovaný aj po rozpade, jazyk vedy)

LITERATÚRA

- ovplyvnení Grékmi
- básne: Vergílius (Eneas – pokračovanie Ilyas), Horátius, Ovídius
- tragédie
- komédie – Platus

HISTORIOGRAFIA

- Titus Lívius, Tacitus, Jozefus Flávius (historik Vespaciána), Polybios (rané dejiny), Gaius Július Caesar – Galská vojna

VÝTVARNÉ UMENIE

- fresky (kuchyňa – motívy jedla, spálne – motívy erotiky)
- mozaiky

SOCHÁRSTVO

- misty
- rímske kópie gréckych sôch
- náboženské motívy, politici, športovci

ARCHITEKTÚRA

- úžitkové stavby (cesty, kanalizácie, akvadukty, fóra=námestia, kúpele, fontány)
- monumentálne stavby (paláce, chrámy, triumfálne oblúky, stĺpy)
- vymysleli betón

PRÁVO

- rozpracovanie právnych zásad
- európske právo je založené na rímskom práve
- ± r. 450 – Zákony 12 tabúl
- najslávnejší právnik (politik) – **Marcus Tullius Cicero**

NÁBOŽENSTVO

- kópie gréckeho náboženstva (Mars=Áres, Venuša=Afrodita, Jupiter=Zeus)
- kult predkov (modlitba k predkom)
- Rím si prisvojoval božstvá ostatných dobytých národov

ŠPORT A HRY

- gladiátorské zápasy/hry
- popravy kresťanov

FILOZOFIA

- poklasické obdobie – stoicizmus (Seneka, Marcus Aurélius), epikureizmus, novoplatonizmus, skepticizmus (Cicero)
- presadzovanie patristiky (3. – 5. st.)

20.**a) Islamská kultúra**

Charakterizujte islamský svet a islamskú kultúru

- do 7. st. Arabi v pravlasti (Arabský pol.)
- v 7. st. vzniká nové náboženstvo – ISLÁM – zakl. **Mohamed** (dynastia Kurajšovcov)
- **ISLÁM** = kompilát kresťanstva, judaizmu a pôvodného arabského náboženstva
- posvätná kniha – **Korán**
- 5 pilierov vierovky islámu:
 - 1) **SALAT** - 5x denne sa modliť
 - 2) **RAMADÁN** – pôstny mesiac
 - 3) **HADŽIDŽ** – posvätná púť do Mekky
 - 4) **ŠAHADA** – vyznanie viery
 - 5) **ZAKAT** – náboženská daň
- delia sa na:
 - b) **SUNITI** (väčšina)
 - c) **ŠIITI**
- posvätné miesta: **Mekka, Medina, Jeruzalem**
- **r. 622** - Mohamed vyhnaný no Mediny – **HIDŽRA** – začiatok islamského letopočtu
- r. 630 **dobýva Mekku** a ustanovuje ju hlavným mestom Arabskej ríše
- postupne dobýva celý Blízky východ, Severnú Afriku, Irán a Strednú Áziu
- r. 711 – prekračuje Gibraltár a poráža Vizigótsku ríšu → **obsadzuje Hispániu**
- veľmi rýchlo sa rozšírila a dlho nevydržala
- vystriedali sa 3 dynastie:
 - 1) **KURAJŠOVCI** (Mekka)
 - 2) **UMAJJOVCI** (Damask)
 - 3) **ABBASOVCI** (Bagdad)
- neskôr dochádza k politickému triešteniu ríše a Arabská ríša **sa rozpadá** na **kalifáty** a **emiráty**
- arabská civilizácia bola omnoho inteligentnejšia ako Európska
- väčšina antických písomností prežila vďaka Arabom, kt. dobyli Blízky východ
- do Európy sa rozširujú **Arabské číslice** (pôvodne indické)

Kultúra

- Filozofia – **Avicenna (Ibn Sína)**, Averroes
- Matematika – Al Chomezmi
- Geografia
- Cestovanie – **Ibn Fadlán** (stredná a severná Európa)
- Umenie – zákaz zobrazovania ľudí (islám) → **ARABESKY**(obrazy s líniami a čiarami)
- Architektúra – stavba mešít (Al Ambra, Mešita v Mekke, Modrá mešita v Jeruzaleme)

b) Memorandum národa slovenského

Analyzujte politický program Slovákov – Memorandum národa slovenského

- **MEMORANDUM NÁRODA SLOVENSKEHO**
 - ❖ tvorcom Štefan Marko Daxner
 - ❖ požiadavka vlastnej provincie – **Hornouhorské slovenské okolie**
- František Jozef I prijíma **delegáciu zo Slovenska** – **Hurban, Francisci, Daxner**
- František Jozef I **prijíma iba kultúrne požiadavky** Memoranda
- vznikajú **3 prvé slovenské gymnázia**:
 - **Revúca (1862)**
 - **Martin (1867)**

▪ **Kláštor pod Znievom (1869)**

- **r. 1863 – vznik Matice slovenskej** – podporovala vedeckú, zberateľskú, dokumentárnu činnosť
 - predseda **Štefan Moyses**
 - podpredseda **Karol Kuzmány**

Francisci sa stáva liptovským županom a Daxner podžupanom na Gemeri

c) Prepadnutie ZSSR

Zhodnoťte priebeh 2. svetovej vojny po prepadnutí ZSSR

22. jún 1941 – Napadnutie ZSSR (Plán BARBAROSA)

- spočiatku obrovský úspech (BLITZKRIEG)

Príčiny:

→ čistky v sovietskej armáde

→ skúsenosti NEM armády

- NEM ťaženie rozdelené na:

Sever – Pobaltie → Leningrad → Archangelsk

Stred – Minsk + postup na Moskvu

Juh – Kyjev → Kaukaz (Astrachaň)

- Stalin vyhlasuje **VELKÚ VLASTNENECKÚ VOJNU** (národ musí chrániť Rusko, nie režim)

- NEM zaznamenáva prvé neúspechy

Príčiny:

→ *terén (blato, sneh)*

→ *topografia (zle zakreslené vrstevnice)*

→ *nevyhovujúca infraštruktúra*

→ *ťažko použiteľný blitzkrieg*

September 1941 – Útok na Moskvu

- operácia Tajfún

- vyčerpanosť, nedostatok zimnej výstroje podpora divízií zo Sibíri => prehra NEM

Júl 1942 – Bitka pri Stalingrade (FALL BLAU)

- Stalin videl, že toto mesto bude Hitler chcieť za každú cenu

- mesto sa len bránilo, NEM ho nedokáže dobyť

- ZSSR nahromadí armádu, obkľúči NEM armádu a vyhráva

- porážka NEM

Leto 1943 – Bitka pri Kursku (operácia Citadela)

- Hitler vyhlasuje **TOTÁLNU VOJNU** – najväčšia mobilizácia

- najväčšia tanková bitka

Leto 1943 – Vylodenie sa v Taliansku

- TAL vystupuje z vojny (armáda pod vedením **Pietra Badolia** zvrháva Mussoliniho)
- Mussolini zvrhnutý a uväznený, vládu preberá Badoglio
- NEM pripravuje obranu TAL + oslobodzuje Mussoliniho

28. november 1943 – Teheránska konferencia

- otvorenie 2. frontu
- povojnové usporiadanie sveta

Júl 1941 - Jar 1944 – Blokáda Leningradu

- 900 dní
 - zomiera 250 000 ľudí
 - za mestom Ladovské jazero – v zime zásoby potravín
 - ZSSR odmietlo evakuáciu → ochrana civilistov → morálka
- Hitler nariaduje ústup armády, pri ústupe všetko ničiť a brať → taktika Spálenej zeme – škody

21.

a) Mníchovská konferencia

Charakterizujte mníchovskú konferenciu a uveďte jej dôsledky

Faktory oslabujúce ČSR:

- r. 1933 – nástup Hitlera k moci – vyhrážky z vojenského napadnutia Československa (plán útoku FALL GRÜN)
- medzinárodná izolácia – do ½ 30r. sa **rozpadá Malá dohoda** (v Rumunsku a Juhoslávii veľký vplyv Nemecka)
- moc Nemecka stúpa – VB a FRA – **politika appeasementu**
- Hitler štvie proti ČSR **Poľsko a Maďarsko** → hrozba, že ČSR bude bojovať na 3 frontoch
- **SDP** sa pomaly stáva najsilnejšou stranou ČSR
- **Autonomizmus** – 1938/1939 – Slovensko chce autonómiu za každú cenu

- **29. október 1938 – Mníchovská konferencia**
 - stretnutie štyroch veľmocí:
 - Nemecko – **Hitler**
 - Taliansko – **Mussolini**
 - Veľká Británia – **Chamberlain**
 - Francúzsko - **Daladier**
 - plán, kt. predloží Mussolini, vytvorili Nemci
 - rozhodlo sa, že **Nemecko dostane pohraničné územie ČSR** (Sudety)
 - diktát predniesli ČS zástupcom
 - diktát musel byť prijatý
 - ČSR stráca možnosť obrany územia
- Eduard Beneš odstupuje z postu prezidenta
- **prezidentom** sa stáva **Emil Hácha** – hovoríme už o **druhej ČSR**

b) Slovensko v období dualizmu – analýza prameňov

Analyzujte historické pramene

Štiepenie politickej sféry:

STARÁ ŠKOLA

- idey Štúrovcov
- nadväzujú na Žiadosti a Memorandum
- **odmietajú dualizmus**
- *chcú sa dohodnúť s Viedňou, nie Maďarmi*
- **Janko Francisci, Štefan Marko Daxner, Jozef Miloslav Hurban, Viliam Paulíny-Tóth**
- sídlo v Martine
- *vzniká prvá slovenská strana Slovenská národná strana (SNS)*
- vydáva týždenník Národné noviny
- politická pasivita
- **v Uhorskom sneme** Slováci nemajú zástupcu, ich záujmy háji srbský poslanec **Svetozár Miletič**
- **r. 1895** – v Budapešti zjazd Srbov, Slovákov, Rumunov - **národnostný kongres, kt. odmietal unitárne maďarské Uhorsko**

- za SVK – **Pavol Mudroň, Svetozár Hurban Vajanský, Andrej Halaša**

NOVÁ ŠKOLA

- **akceptuje dualizmus**
- *chce sa dohodnúť s Maďarmi*
- **Ján Palárik, Ján Nepomuk Bobula, Ján Mallý Dusarov**
- členmi prevažne obchodníci
- Maďari neakceptujú ich požiadavky
- rozpadá sa

- **27. októbra 1907 – Černovská tragédia** – miestni chceli vysvätiť kostol Hlinkom, ale úrady mu zakázali činnosť, poslali tam maďarských kňazov, miestni namietali, na pomoc kňazom prišli žandári a potláčajú nepokoje – **15 ľudí mŕtvych** – svetový škandál (*Björnson, Roland Seton*)

Slovenská politika na začiatku 20. st.

- 5) Slovenská národná strana** (evanjelici)
 - *Matúš Dula, Jozef Gregor Tajovský*
- 6) Slovenská ľudová strana** (katolíci)
 - *Andrej Hlinka, Ferdinand Juriga, František Skyčák*
 - **Neppart** – strana uhorských katolíkov
 - cirkev pozoruje silnejšie ľavicové strany a snaží sa vytvoriť kresťansko-ľavicové strany (pravicové)
 - členom je aj Hlinka, no Neppart v sneme nepresadzuje slovenské požiadavky, odstupuje od strany
- 7) Hlasisti** (liberáli)
 - *Vavro Šrobár, Pavol Blaho*
 - hnutie, nie strana
 - vplyv na toto hnutie mal Tomáš Garrigue Masaryk
- 8) Slovenská sociálnodemokratická strana**
 - *Emanuel Lehocký*
 - ochrana sociálnych vrstiev, vznikla z Uhorskej sociálnodemokratickej strany

c) **Staroorientálne štáty**

Doplnením vytvorte výrazy, aby mali ucelený zmysel

22.

a) Veľká Morava

Vysvetlite vznik Veľkej Moravy a jej politický vývoj

- od 6. – 8. st. rast počtu hradísk
- v 9. st. vznikajú 2 kniežatstvá – **Moravské (Mojmír)** a **Nitrianske (Pribina)**
- **r. 828** v Nitre saltsburský biskup Adalram vysvecuje **v Nitre kostol** (Prečo? manželka Pribinu bola z Franskej ríše)
- **r. 833 Mojmír** obsadzuje **Nitrianske kniežatstvo** – vznik **Veľkej Moravy** (dynastia Mojmirovcov)
- *pojmem Veľká Morava vytvoril byzantský cisár Konštantín VII Porfyrogenet*
- Pribina získava vďaka manželke nové léno vo Franskej ríši: **Blatnohrad** (chce zničiť VM) – po jeho smrti - syn **Kocel**
- **Nitrianske kniežatstvo** slúžilo ako **tréning** pre budúceho panovníka

RASTISLAV

- začína realizovať vlastnú politiku proti Franskej ríši
- problémy – Slovania neboli kresťania, VM potrebuje silného spojencu boj medzi Byzanciou a Rómom – Rím podporuje Franskú ríšu – Rastislav žiada o pomoc **byzantského cisára Michala III**
- **r. 863** – príchod **Konštantína a Metóda** na Veľkú Moravu
- zakladajú **Veľkomoravské učilište** – výchova 1. generácie slovanských kňazov
- vytvorili prvé slovanské písmo – **hlaholiku** (grécka abeceda+hebrejská abeceda +samaritánska abeceda) a jazyk – **staroslovienčinu**
- diela: **Proglas** (úvod omšovej knihy), **Evanjelium sv. Jána** (1. preložené dielo)
- na Morave franský kňazi pod vedením Wichinga – spor medzi K a M a franskými kňazmi
- r. 867 obhajujú svoje činy pred pápežom Hadriánom II v Ríme – uznané
- **Konštantín zdravotné problémy** – **vstupuje do kláštora a prijíma meno Cyril** (porušil byzantské cirkevné právo **Nokomanon**)
- **Metód vyhlásený za Panónskeho arcibiskupa**
- **r. 880** – Metód so súhlasom pápeža Jána VIII, kt. vydáva bulu **Industriae tuae** zriaďuje **Moravské arcibiskupstvo**
- **staroslovienčina** sa stala **bohoslužobným jazykom**

SVÄTOPLUK

- nezhody s Rastislavom, dohoda s Karolmanom – Rastislav zabitý, Svätopluk zajatý
- vo VM vládnu franský regenti Viliam a Engelšalk – formuje sa VM odboj na čele s kňazom Slavomírom
- **871** – nastupuje na trón
- najväčší územný rozmach
- vyháňa Metóda z Veľkej Moravy – príklon k Rímu a Franskej ríši
- **r. 885 umiera Metód** a nastupuje Wiching – vyháňa slovanských kňazov
- po jeho smrti vládnu synovia **Mojmír II** a **Svätopluk II** – nezhody a VM sa rozpadá (tlak maďarských kmeňov a Východofranskej ríše)
- **r. 907 smrťou Mojmíra II sa Veľká Morava rozpadá**

b) Konferencie Spojencov počas 2. svetovej vojny

Analyzujte najdôležitejšie konferencie Spojencov

- otvorenie 2. frontu
- povojnové usporiadanie sveta

4. – 11. január 1945 – Jaltská konferencia

- Roosevelt žiada od Stalina, aby ZSSR bojovalo s USA proti JAP
- povojnové usporiadanie sveta
- VB a ZSSR si chcú udržať vplyv v Európe – Churchill si všíma Stalinovu moc – chce si ponechať vplyv v strednej Európe
- arogancia voči malým štátom

17. júl – 2. august – Postupimská konferencia (Postupim – hist. jadro v Berlíne)

- Atlee, Stalin, Truman
- NEM, Berlín, Rakúsko, Viedeň rozdelené na 4 časti
- program 4D (denacifikácia, demilitarizácia, decentralizmus, dekartelizácia)
- NEM obyvateľstvo bude vysťahované z ČSK, MAĎ, POL späť do NEM
- USA oznamuje, že má atómovú bombu

c) Franská ríša (482 – 843)

Zovšeobecniť poznatky z vývoja Franskej ríše

- vzniká v 5. st.
- zakladateľom **Chlodovik** (dynastia Merovejovcov)
- zrod feudálno-lénneho systému
- člení sa na **grófstva** a **vojvodstvá**
- na hraniciach sú **marky** → z nich grófstva a vojvodstvá
- 2 typy šľachty:
 - **PROVINČNÁ** – vojvodstvá, grófstva
 - **VOJENSKÁ** - marky
- majetok dedil najstarší syn, najmladší syn kňaz, prostrední marky

MAJORDÓMUS – hl. správa krajiny, najvyšší úradník kráľovského dvora

-- získavajú čím ďalej tým viac moci

MAJORDOMOVIA:

Pipin II

- vyhnal Byzantíncov z Itálie územie venoval pápežovi

Karol Martel

- zastavil arabskú expanziu
- **r. 732** – bitka pri **Poitiers** a **Tours**, poráža Arabov

Pipin III Krátky

- zosadil z trónu Merovejovcov a sám sa vyhlásil za kráľa (dynastia Karolovcov/Karolingov)
- pápež akceptoval, pretože mu pomohol s bojom proti Longobardmi

Karol Veľký

- najvýznamnejší
- rozširuje územie Franskej ríše
- r. 800 – korunovaný v Ríme za cisára (spor s Byzantskou ríšou)
- kultúrny rozkvet v Európe (karolínska renesancia)
- zakladanie škôl (sám negramotný)

Ľudovít Pobožný

- začínajú prvé problémy
- má 3 synov, medzi nimi boj o trón
- vydáva Ordinatio Imperii (Zákon o nedeliteľnosti ríše) – Franskej ríše mal vládnuť najst. syn
- po jeho smrti r. 843 – Verdúnska zmluva – Franská ríša sa delí na 3 časti:
 - **ZÁPADOFRANSKÁ** – **Karol Holý** (západne od Rýna)
 - **VÝCHODOFRANSKÁ** – **Ľudovít Nemec** (východne od Rýna)
 - **STREDNÁ** – **Lothar** (sever Itálie a juh Franskej ríše)

Stredná ríša zaniká a jej územie si delia Východofranská a Západofranská

23.

a) Francúzsko za vlády Napoleon

Charakterizujte obdobie vlády Napoleona Bonaparte vo Francúzsku

- uzatvára mier s Rakúskom a Pruskom
- zachováva republiku a vytvára **Konzulát** (3 konzuli – hl. konzul – Napoleon)
- upokojuje politické pomery a stabilizuje ekonomiku
- r. 1803 – predáva Louisianu USA
- r. 1804 vydáva zákonník **CODE CIVIL** – zrovnoprávnenie človeka pred zákonom
- r. 1804 – **sám sa vyhlasuje za cisára** (v zmanipulovanom referende schválené)
- ruší dekády a zavádza staré mesiace
- s **pápežom** Piom VII uzatvára **konkordát** – klerikalizácia FRA
- obklopil sa schopnými ľuďmi
 - **TALLEYRAND** – minister zahraničných vecí a diplomat
 - **FOUCHE** – hlava tajnej polície vo FRA
 - MICHEAL NEY, JEAN LANNES – generáli

- r. 1804 – porážka španielsko-francúzskej flotily Anglickom (Horatio Nelson) **pri myse Trafalgar**
 - ↓
 - musí zabudnúť na vylodenie sa v ANG
 - ↓
 - armádu posielala na hranice so Svätou ríšou nemeckého národa
- kým **protinapoleónska koalícia** vyhlásila vojnu Napoleonovi on už vstupoval do Nemecka
- **r. 1805 – bitka pri Slávкове** – „**bitka troch cisárov**“ – Rakúsko (František II + Rusko Alexander + Francúzsko (Napoleon) – porážka protinapoleonskej koalície
- Napoleon diktuje mierové podmienky
 - s Rakúskom – Bratislavský mier
 - s Ruskom – Týlsky mier
- **r. 1806 ruší SRNN** a vytvára tzv. **Rýnsky spolok** pod vedením FRA
- vzniká **Veľkovojevodstvo Varšavské** (poľský štát po jeho delení) – grófka Walevská
- FRA narúša rovnováhu veľmocí (5 veľmocí: FRA, VB
- vzniká protinapoleonska koalícia: Rakúsko, Prusko, Rusko, VB
- r. 1808 v Španielsku nepokoje – Napoleon poráža povstanie, no časť armády tam musí nechať
- Británia počas Veľkej francúzskej revolúcie sa stala významnou hosp. veľmocou
- po stabilizácii FRA sa FRA chcelo vrátiť naspäť na trh, keďže dobylo väčšinu európskeho kontinentu, Napoleon sa rozhodol zničiť Britániu ekonomicky – **KONTINENTÁLNA BLOKÁDA**
- územia dobyté FRA mali zákaz kúpy anglického tovaru
- **nevýhody kontinentálnej blokády:**
 - FRA nebolo ešte schopné nahradiť ANG ekonomiku
 - FRA nedokázalo kontrolovať celé pobrežie
 - niektoré štáty (Švédsko a Rusko) blokádu ignorujú
- začína sa spor s Rusko

- **r. 1812 – výprava do Ruska**, zhromažďuje armádu (Grandé Armé)
- počas výpravy do Ruska sa v Portugalsku vyloďuje ANG pod vedením gen. **Wellingtona**
- ruskej armáde velí **Kutuzov**
- ruská armáda pomaly ustupuje do vnútrozemia až k **Borodinu** (cár rozhodol už neustupovať)
- bitka pri Borodine skončila remízou (na oboch stranách ťažké straty) – Rusi ustupujú
- Napoleon dobýva Moskvu a celú ju vypáli, lenže prichádza zima, takže musí ustúpiť
- ustupuje po ceste, po kt. prišiel, hlad, zima – armáda oslabená
- pri prekročení rieky **Berezina** zaútočila ruská armáda – **obrovské straty FRA**
- zbytok armády prichádza do Litvy – časť umrela na vyčerpanie
- **r. 1813 – bitka pri Lipsku** – „**bitka národov**“ protinapoleonska koalícia zaútočila na FRA – Napoleon porazený
- protinapoleonskej armáde velil **Schwarzenberg** a **Radeczky**
- Napoleon abdikuje a na trón chce dosadiť svojho syna – neúspešne
- Napoleon vyhnaný na ostrov Elba
- na trón nastúpil **Ľudovít XVIII** (Ľudovít XVII umrel v sirotinci)
- Francúzi nespokojní s vládou **Bourbonovcov**
- Napoleon utečie z ostrova Elba a postupuje na Paríž
- Ľudovít XVII posielal armádu, aby porazila Napoleona – armáda poslúcha Napoleona
- Ľudovít XVII uteká z krajiny, Napoleon dobýja Paríž – **STODŇOVÉ CISÁRSTVO** a chce mierovo vládnuť vo FRA – **preruší Viedenský kongres**
- veľmoci mieru neveria, ako prví útočia Prusi, kt. však Napoleon porazí v Belgicku
- **r. 1815 – bitka pri Waterloo** – ANG a Prusko poráža Napoleona
- vyhnaný do exilu na ostrove sv. Helena – depresie zo svojho života – zlý zdravotný stav
- **r. 1821 zomiera**

b) **Pomocné vedy historické**

Uvedte, aké inštitúcie zbierajú, ochraňujú a sprístupňujú historické pramene

Historické pramene – všetko to, čo sa zachovalo (pozostatky minulého vývoja ľudskej spoločnosti)

Historické pramene

hmotné – informácia o živote v minulosti (kosti, nástroje)

obrazové – grafická informácia

ústne tradované – rôzne útvary na ľudovej slovesnosti, kt. sa zachovali

písomné – zrekonštruujú historický dej (letopisy, listy, literárne diela)

- 1) úradného charakteru – všetko, čo vytvorila byrokracia štátu (rodný list, zákony)
- 2) súkromného charakteru – povedia to, čo inde človek nenájde
- 3) tlač – silný propagandistický prostriedok
- 4) rozprávacie – písomné pramene pozostávajúce z chronologicky riadených zápisov (anály, kroniky)

Pomocné vedy historické:

sfragistika – skúma pečate

diplomatika – skúmanie úradných listín

numizmatika – skúma vznik a vývoj peňazí

paleografia – skúma písmo

heraldika – skúma erby a rodové znaky

metrológia – skúma miery a váhy

archivistika – zhromažďuje a triedi historické pramene

faleristika – skúma vyznamenania (vznik v ČSR)

vexikológia – skúma vlajky a zástavy

kodikológia – skúma rukopisy

muzeológia – starostlivosť a uchovávanie hmotných prameňov

Historické inštitúcie

1) vysokoškolské

2) odborné — múzeá – Vihorlatské, SNP, Slovenské národné múzeum, Londýn, Paríž, Praha

— archívy – okresné/krajské/centrálne – Archív Matice Slovenskej, Slovenský národný archív

— špecifické odb. inštitúcie – Historický ústav SAV, Archeologický ústav SAV, Vojensko-historický ústav

c) Slovenský a český odboj počas 1. svetovej vojny

Zhodnotte význam slovenského a českého odboja v procese vzniku ČSR

- cieľom je rozbiť R-U a vytvoriť Československo
- *Česi sú bližší s evanjelikmi (biblická čeština) – Štúr kodifikuje štúrovčinu – Česi ju neuznávajú – vyčítané Štúrovi, že rozbíja ČS odboj – Česi však odmietajú slovakizovanie biblickej češtiny*
- záver 19. st. – nová generácia obrodencov – **akceptujú štúrovčinu**
- vznik organizácie – **Československá jednota**
 - finančná podpora Slovákov študujúcich v Čechách (P.J. Šafárik, Dušan Jurkovič)
 - podpora vydavateľskej činnosti – diela Slovákov propagované v Čechách
- Česi vystavení germanizácií, Slováci maďarizácií (policajný dozor)
- pozastavené politické zjazdy, stretávali sa na kultúrnych – **Luhačovické porady** (české a slov. osobnosti kultúry)
- po vypuknutí vojny Čechom nedôverovali Nemci, Slovákom Maďari

demonštrácia vernosti cisárovi
a podporujú vojnu kvôli zotrvaníu
v politike

politická pasivita

ČS domáci odboj:

- ❖ v Čechách ilegálna organizácia – **Maffia** – vojenské aj politické krídlo, pripravuje budúce ČS
- ❖ na Slovensku – centrum odboja tam, kde sú politické strany: **MA – SNS, RK – SĽS(Hlinka) + Šrobár, BA – SD (Lehocký), Budapešť – Ferdinand Juriga + Kornel Stodola, Viedeň – Milan Hodža + Ivan Dérer + Anton Štefánek – kontakt na Maffiu**
- ❖ r. 1918 – obrovské demonštrácie proti vojne – 1. mája – manifestácia v Ružomberku
- ❖ vzbury v armáde:
 - v námornej základni **Boke Kotorskej** – 1. vzbura R-U armády
 - v srbskom meste **Kragujevac** – vzbura **trenčianskeho pešieho pluku** (okupačné vojsko) – jednotka zdecimovaná – popravených 44 mužov
 - v Rumburku – vzbura českých vojakov – popravení

- od začiatku vojny vzniká **ČS odboj v zahraničí:**

Tomáš Garrigue Masaryk

- ❖ profesor sociológie na UK Praha
- ❖ poslanec ríšskeho snemu
- ❖ **Hilznerova aféra** (=Dreifussova) – v Rakúsku zabili dievča, odsúdený bol Hilzner (žid) → protižidovská kampaň Masaryk proti (=Emil Zola), získava povest' bojovníka za LP
- ❖ na začiatku vojny odchádza do Švajčiarska a potom do VB
- ❖ vo VB sa skontaktuje s **Robertom Seton-Watsonom**

- ❖ jar 1915 - predkladajú britskej vláde memorandum **Independent Bohemia**
 - po prvýkrát vyslovená požiadavka samostatného ČS (bez Šariša a Zemplína – prevládajú Maďari)

Milan Rastislav Štefánik

- ❖ evanjelik, rodisko Košariská
- ❖ navštevoval Masarykove prednášky
- ❖ člen spolku Detvan (hl. Vavro Šrobár)
- ❖ študuje v Sorbone v Paríži (ostáva vo FRA)
- ❖ navštevuje Uhorsko
- ❖ narukuje do armády ako letec na strane FRA
- ❖ dostáva sa do kontaktu s Masarykom a pomáha mu v Paríži (má kontakty)

Eduard Beneš

- ❖ právnik a diplomat
- ❖ tvorca plánu ČS → potreba vzniku masovej základne

- v USA početná česká a slovenská komunita – **České národní združení, Slovenská liga v Amerike**
- Česi a Slováci majú slobodu tlače – píšú o Slovákoch a Čechoch v R-U
- Masaryk odchádza do USA za Čechmi a Slovákami

Slováci – Filadelfia, Pittsburgh
Česi - Chicago

Clevelandská dohoda

- ❖ **23. októbra 1915**
- ❖ Masaryk a zástupcovia organizácií sa dohodnú, že budú bojovať za vznik Československa na princípe „rovný s rovným“ (federácia, personálna únia)

- Masaryk sa vracia do Paríža – je potrebné zjednotiť odboj
- február 1916 – vznik **Československej národnej rady**
 - **predseda** – Masaryk
 - **podpredseda** – Štefánik, Dürich
 - **tajomník** – Beneš

- ČS odboj získava jednotnú štruktúru a hierarchiu
- financovaný americkými Čechmi a Slovákami

- r. 1917 - Štefánik tvorí ČS légie z dobrovoľníckych amerických Čechov a Slovákov **vo FRA** → boje na západnom fronte
- **v Rusku** – Ruské légie najpočetnejšia armáda (vstupuje len časť Čechov a Slovákov – nechúť z vojny, vlastizrada, nereálna myšlienka ČS)

Ciele ČSNR:

- 1) bojovať na strane Dohody proti Centrálnym mocnostiam (potreba jednotiek)
- 2) presvedčiť Dohodu, že je nutné vytvoriť Československo, Juhosláviu, Poľsko

Sibírske vystúpenie ČS légii v Rusku

- 3.3.1918 – Rusko odstupuje z vojny, no na území Ruska dohodové jednotky
- Bolševici útočia na jednotky počas prepravy do Vladivostoku, tie sa bránia a **dobývajú** celú Transsibírsku magistrálu a **bojujú** na strane Bielej armády **proti Bolševikom**

ukrajinské mesto **Zborov** – ruské légie porážajú R-U armádu (**Kerensky odobruje légie v Rusku**)

- **v TAL** – talianske légie z R-U zajatcov

cca 100 000 armáda

- Jozef **Dürich** orientuje ČS odboj na cársku vládu a ČSNR ho kritizuje → r. 1916 - **Kyjevská dohoda** – „jednáme so všetkými nie len s cárom“ → **Dürich porušuje** dohodu opäť a je **vylúčený** z ČS odboja

- **30. mája 1918** – **Pittsburská dohoda** – ruší sa princíp „rovný s rovným“, SVK bude mať autonómiu
- **júl 1918** – v Prahe vzniká **Československý národný výbor** (na domácej pôde koordinuje prípravu vzniku ČS)
- október 1918 – **trojité vyhlásenie Československa**
 - **18. októbra 1918** – **Washingtonská deklarácia** – vyhlásenie Československej republiky
 - **28. októbra 1918** – Československý národný výbor prevezme **politickú moc v krajine**
 - **30. októbra 1918** – **Martinská deklarácia** – Slovenská národná rada súhlasí so vznikom ČS

24.

a) Slovenské národné povstanie

Charakterizujte príčiny vypuknutia SNP, jeho priebeh a význam

25. december 1943 – Vianočná dohoda

→ spolupráca komunistického a občianskeho odboja

→ spoločný nepriateľ: Nemecko

Odboj v Protektoráte Čechy a Morava

→ **ÚVOD** (civilné)– **Ústredné velenie odboja domáciho** (Politické ústredí, Petiční výbor verní zůstaneme, Obrana národa)

→ **Národná obrana** (vojenské)

→ **25. máj 1942** – skupina parašutistov **Antropoid (Gabčík, Kubič)**– **atentát na Heydricha** → Spojenci uznávajú exilovú vládu ČSR

→ heydrichiáda – 5000 ľudí popravených, Lidice/Ležáky zničené

vzniká SLOVENSKÁ NÁRODNÁ RADA

Plán:

- 1) Boj proti ľudáckemu režimu (nacizmu)
- 2) Obnova ČSK (rovný s rovným)
- 3) Príprava SNP (prechod do protifašistického odboja)

Slovenské národné povstanie

- ide o vojenský prevrat, tak vzniká **Vojenské ústredie** → **Ján Golián**

- vytvorené 2 varianty:

1) Výhodný variant

- cieľom je, aby čo najrýchlejšie sovietska armáda prešla cez SVK

- rýchlo oslobodené SVK, nezničené

2) Nevýhodný variant

- ak začne okupácia Nemeckom okamžite sa začína povstanie
- ťažko sa dal určiť dátum kedy
- REALIZOVANÝ

1944 - časté útoky partizánskych hnutí (riadené z Kyjeva) /30 NEM dôstojníkov popravených

- SVK ich nedokáže potlačiť

29. august 1944 – NEM obsadzuje SVK

Golián vyhlasuje SNP: „*Začnite s vystáňovaním!*“

- Vojenské ústredie ⇒ Česko-slovenská armáda

Chyby:

- 1) Dve východoslovenské divízie rýchlo odzbrojené
- 2) BA + NI rýchlo obsadené (Trenčín rýchlo mobilizuje a odchádza do BB)

- centrom SNP – Banská Bystrica

- velenie: Golián + Viest

- stanica, kt. informovala o postupe povstalcov: **Slobodný vysielateľ BB**

- podpora spojencov (VB – zásobovanie, ZSSR – letecká jednotka (Sliač) + parašutisti)

+

-

→ znalosť terénu

→ slabá armáda, málo techniky

27. október 1944 – dobytie Banskej Bystrice ⇒ koniec SNP

- generáli vyzývajú na partizánsky spôsob odboja

- vznik protipartizánskych kománd (vyvražďovanie, pálenie lesov a obcí – Kľak) – slov. predstaviteľ – L. Nižňanský

- Golián a Viest zajatí pri Pohronskom Bukovci a odvedení do Flossenburgu (neskôr zabití)

b) Anglická a nizozemská revolúcia

Porovnajete priebeh buržoáznej revolúcie v Anglicku a Nizozemsku

- proces parlamentarizmu – emancipácia strednej vrstvy (podnikatelia, lekári, obchodníci)
- **PARLAMENTARIZMUS** – vláda buržoázie (parlamentu, snemu)
- **ABSOLUTIZMUS** – neobmedzená vláda panovníka
- vývoj osobných a politických práv, vznik 1. generácie ľudských práv

Nizozemská revolúcia

- Nizozemsko = Holandsko + Belgicko + Luxembursko
- **kolóniou Španielska** (Karol V Habsburský) – feudálny systém, absolutizmus (po smrti **Filip II**)

- zložené zo 17 **provincií** – na čele provincie **miestodržiteľ**

- miestodržiteľia tvorili snem Nizozemska, kt. hlavou bol **generálny miestodržiteľ** (dosadzovaný kráľom)

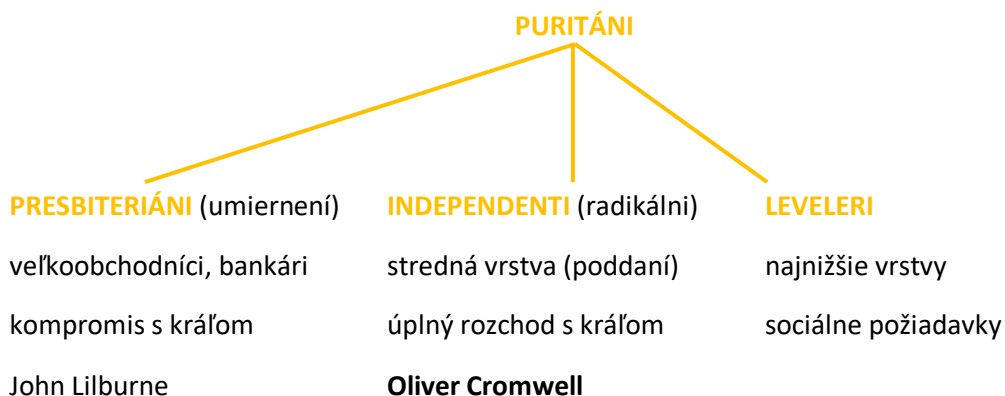

Dôvody revolúcie:

- **ekonomický** – Filip II zvyšuje a ekonomicky vykorisťuje bohaté provincie
- **politický** – snem odmietol zvýšenie daní → nizozemské úrady obsadzované Španielmi
- **náboženský** – Habsburgovci = katolíci → potláčanie kalvinizmu v Nizozemsku
- r. 1565 vznikla opozícia gróf **Egmont**, **Viliam Oranžský**, admirál **Hoorn** – rokujú so Španielskom
- r. 1566 – **obrazoborecké hnutie** – na každý španielsky nátlak poddaní plienia katolícke kostoly na severe
- **vojvoda z Alby** mení Margitu Parmskú – potláča revolúciu krvou – poprava Egmonta, Hoorna
- Viliam uteká do exilu
- r. 1572 – **povstanie morských a lesných gézov** (partizáni)
- Nizozemsko podporované Francúzskom (odporcovia Habsburgovcov)
- r. 1579 vznikla **Utrechtská únia** na severe a **Ararská únia** na juhu
- r. 1581 – **Utrechtská únia** – 7 severných provincií sa spojili pod vedením Viliama Oranžského sa osamostatňujú od Španielska
- r. 1608 – Španielsko samostatnosť uznáva
- r. 1648 – **Westfalským mierom** bolo Nizozemsku definitívne uznaná nezávislosť

Anglická revolúcia

- r. 1603 – umiera kráľovná Alžbeta
- nastupuje dynastia **Stuartovcov** (Jakub I Stuart) → zavádza ťažký absolutizmus → opozícia
- zjednocuje sa Anglicko, Škótsko a Írsko
- po Jakubovi I nastupuje Karol I
- po porážke ŠPA v námornej bitke začína **podnikať** stredná vrstva (buržoázia) a **šľachta**
- Karol I sa snaží priblížiť anglikánsku cirkev k Rímu – odpor puritánov (anglikánska)

Dôvody revolúcie:

- **ekonomický** – zásahy do ekonomiky
 - **politický** – snaha o obmedzenie práv parlamentu a silnejúci absolutizmus
 - **náboženský** – očista anglikánskej cirkvi od zvyškov katolicizmu (puritáni)
- r. 1642 – Karol I opúšťa Londýn a ide k spojencom na sever
 - spočiatku vyhráva armáda kráľa (profesionálna armáda)
 - **Oliver Cromwell buduje armádu nového typu** – unifikovaná (jednotné typy zbraní a munície, vznik uniforiem)
 - **royalisti** (panovník) – oranžová farba ↔ **parlamentaristi** (parlament) – červená farba
 - r. 1644 – bitka pri **Maston Moore** } porážka royalistov
 - r. 1645 – bitka pri **Naseby** }
 - **r. 1649 – Karol I Stuart popravený**
 - na 11 rokov sa ANG stáva republikou
 - začínajú sa rozpory medzi puritánmi → **Cromwell** rozpúšťa parlament a vyhlási sa za **LORDA PROTECTORA**
 - potláča vzbury v Írsku a Škótsku
 - položil základy budúcej námornej veľmoci
 - **r. 1651** – prijíma **NAVIGAČNÝ AKT** – do ANG povolený dovoz tovaru len na lodiach ANG alebo krajiny, kde bol tvora vyrobený (mierení proti Nizozemsku)
 - vojnu s Nizozemskom Anglicko vyhralo
 - do roku 1660 vládne Cromwell neobmedzene
 - po smrti Cromwella nastupuje syn Karola I – Karol II Stuart – tzv. **REŠTAURÁCIA STUARTOVSKÉJ MONARCHIE**
 - Karol II vydáva **HABEAS CORPUS ACT** – **zákon o nedotknuteľnosti tela** – polícia nemôže nikoho zatknúť bez rozhodnutia súdu
 - po smrti Karola II nastupuje Jakub II Stuart – chce nastoliť absolutizmus, stal sa katolíkom
 - **r. 1688 – Slávna revolúcia** – Jakub II Stuart zvrhnutý a **nastupuje** na trón **Villiam II Oranžský**
 - Villiam III vládne ako konštitučný monarcha, nastupuje **Oranžská dynastia**
 - **r. 1689 – BILL OF RIGHTS** – moc anglického kráľa je podriadená zákonu
 - **r. 1707** – vyhlásené Spojené kráľovstvo Anglicka, Škótska, Írska a Walesu (dovtedy Ang. kráľovstvo)

c) Mocenské súperenie medzi Anglickom a Francúzskom

Stručne opíšte priebeh storočnej vojny (1338 – 1453)

Príčiny:

- 1) zlé vzťahy medzi FRA a ANG (William Dobyvateľ vazalom FRA kráľa, Plantagenetovci stratili obrovské územia vo FRA, chcú ich späť)
 - 2) **r. 1326** – vo FRA vymiera dynastia Kapetovcov a nastupuje **dynastia Valois**
Eduard III si vyhradzuje nárok na trón (nárok neuznaný)
 - 3) **FLANDERSKO** – bohatá oblasť v oblasti Belgicka, kde sa spracúva ANG ovčia vlna
FRA chce získať Flandersko, aby malo kontrolu nad ANG hosp. diktovať jej podmienky
- r. 1337 – Eduard III vyhlasuje vojnu FRA
 - **r. 1346 – bitka pri Kreščaku** – porážka FRA, kt. mala presilu (schopné ANG lukostrelectvo)
v tejto bitke zahynie Ján Luxemburgský (český kráľ)
 - **r. 1356 – bitka pri Poitiers** – porážka FRA, ANG obsadzuje Paríž a Remeš (korunovačné mesto **Karol VII** sa stáva **dauphinom**)

- r. 1413 nastupuje Henrich V (posledné víťazstvo)
- **r. 1415 – bitka pri Ažikure** porážka FRA (posledné ANG víťazstvo)
- do vojny sa zapája aj **Jana z Arku**, kt. velí šľachte a vyhlasuje národnooslobodzovací boj proti Anglicku
- celá armáda tiahne a Orleans, oslobodzuje Remeš a Karol VII je korunovaný
- **r. 1453 bitka pri Castillon** – ANG porazené a vyhnané z FRA, ostáva im jediné územie na kontinente – **Calais**
- Jana chce zaútočiť na FRA, Karol VII odmieta útok
- Jana sa dostáva do zajatia Burgundskom (spojenec ANG) a v ANG je upálená

25.

a) Praveké dejiny

Vysvetlite pojmy prehistória, antropogenéza a hominizácia

Prehistória – dejiny pred pravekom (neexistujú bohaté pramene)

Pravek

- 99,5% dejín
- najst. etapa ľudstva
- 1 typ prameňov – hmotné
- vyčleňovanie človeka z prírody ako živočíšneho druhu
- prebieha proces:
 - **HOMINIZÁCIA** – postupné nabieranie znakov človeka dnešného typu (poľudšťovanie)
 - **ANTROPOGENÉZA** – vývoj človeka
- znaky *antropogenézy*:
 - vzpriamovanie postavy (zmena klímy džungľa → savana)
 - zmeny lebky (zmenšovanie sánkovej časti, predĺžovanie mozgovej)
 - vznik komunikačných orgánov
 - strata ochlpenia (pohyb po slnku)
 - posunutie palca – manipulácia s predmetmi
 - sánka – spektrum zubov (všežravec)
 - vyvinuté periférne videnie
- vývoj človeka:
 - 1) **homo habilis** – človek zručný
 - 2) **homo erectus** – človek vzpriamený
 - 3) **homo sapiens** – človek rozumný
 - **neandertáls** (doba ľadová, Európa)
 - 4) **homo sapiens sapiens** – človek dnešného typu

b) Viedenská arbitráž

Faktory oslabujúce ČSR:

- r. 1933 – nástup Hitlera k moci – vyhrážky z vojenského napadnutia Československa (plán útoku FALL GRÜN)
- medzinárodná izolácia – do ½ 30r. sa **rozpadá Malá dohoda** (v Rumunsku a Juhoslávii veľký vplyv Nemecka)
- moc Nemecka stúpa – VB a FRA – **politika appeasementu**
- Hitler štvie proti ČSR **Poľsko a Maďarsko** → hrozba, že ČSR bude bojovať na 3 frontoch
- **SDP** sa pomaly stáva najsilnejšou stranou ČSR
- **Autonomizmus** – 1938/1939 – Slovensko chce autonómiu za každú cenu

- **2. november 1938 – Viedenská arbitráž**
 - naplnenie maďarských požiadaviek
 - stretnutie Ribbentropa a grófa Ciano
 - rozhodlo sa o **odtrhnutí južnej časti Slovenska** (Nové Zámky, KE, Levice)

c) **Holokaust**

Zaujmite stanovisko k problému holokaustu

HOLOKAUST

- masová genocída židovskej populácie

20. január 1942 – Konferencia vo Wansee

- rozhodnutie o uskutočnení holokaustu
- tvorcom plánu: Heydrich + Himler

- stavba likvidačných táborov : Oswiendčim, Majdanek, Treblinka, Sobibor, Belzec

Priebeh:

- 1) Transporty zo zberných miest (GETO) do koncentračných táborov
- 2) Selekcia väzňov na:
 - c. Fyzicky schopných pracovať (mladí, dospelí) → *do 3. mesiacov mŕtvy*
 - d. Splyňovanie (ženy, deti, chorí, tehotné) → *používanie **Cyklónu-B***

Osobnosti:

Heydrich, Eichmann (*riadi priebeh*), Mengele, Wiesenthal

ŽIDOVSKÁ OTÁZKA NA SLOVENSKU

- sčítanie a zaevidovanie Židov

- **ARIZÁCIA**

- odovzdávanie židovského majetku do Árijských rúk
- 90% zisku Árijec (nepracuje)
- 10% zisku Žid (stále pracuje na plný úväzok)
- korupcia
- najlepšie ju prijali dedičania, hl. vých. Slovensko

9. september 1941 - Židovský kódex

- zbavenie občianskych práv
- prísnejší ako Norimberský kódex
- vyčlenenie Židov zo spoločnosti

- NEM potrebuje pracovnú silu

SVK posielala Židov (náklady: za 1 Žid muselo SVK zaplatiť 500 mariek)

- tvorba zberných táborov (Sereď, Nováky)
- marec 1942 – začínajú sa transporty
- 1. transport do Osvienčimu – 999 žien (označenie od 1000+)
- zo SVK odišlo približne 40 transportov
- VATIKÁN nepodporuje deportácie (priamo sa nevyslovilo k protižidovskej otázke)

⇒ deportácie pozastavené

- počas SNP obnovené

- **HOLOKAUST** - riadený z NEM - **Eichmann**

- riadený na SVK - **Wisliczeny**

Z pohľadu cirkvi:

Pravica – otvorene nevystupuje proti cirkvi ⇒ tzv. spojenci

Ľavica – otvorene odmieta cirkev

26.**a) Slovenské národné obrozenie**

Opíšte proces formovania moderného slovenského národa

- ❖ návrat k niečomu (Veľká Morava)

KATOLÍCI	EVANJELICI						
1. GENERÁCIA (1780 – 1820)							
<p>- Fándly, Bernolák, Bajza - jazyk – <u>berňolákovčina</u></p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 20%;">Jozef Ignác Bajza</td> <td>- René mládenca príhodi a skúsenosti</td> </tr> <tr> <td>Anton Bernolák</td> <td>- Gramatica slavica - Slovár Slovenskí, Česko-Maďarsko-Latinsko-Nemecko-Uherskí</td> </tr> <tr> <td>Juraj Fándly</td> <td>- Piľní domajší a poľní hospodár - Dúverní zmluva medzi mnichem a ďáblem (podpora reforiem Jozefa II)</td> </tr> </table> <p>- zrod na Generálnych seminároch v BA - r. 1782 – Slovenské učené tovarišstvo – predsedom Bernolák – vydávanie osvetových kníh v berňolákovčine - r. 1787 – 1. kodifikácia spisovnej slovenčiny podľa Trnavského nárečia na základe „píš ako počuješ“ - Bajza nespôlupracuje s Fándlym a Bernolákom - koniec smrťou Bernoláka a Fándlyho + Napoleonské vojny</p>	Jozef Ignác Bajza	- René mládenca príhodi a skúsenosti	Anton Bernolák	- Gramatica slavica - Slovár Slovenskí, Česko-Maďarsko-Latinsko-Nemecko-Uherskí	Juraj Fándly	- Piľní domajší a poľní hospodár - Dúverní zmluva medzi mnichem a ďáblem (podpora reforiem Jozefa II)	<p>N - Bohuslav Tablic, Juraj Ribay, Juraj Pálkovič E - jazyk – <u>biblická čeština</u> S - bližšie k Českému národnému obrozeniu (Josef Dobrovský) P O - r. 1803 založili na Evanjelickom lýceu Katedru reči a literatúry československej L U - Juraj Pálkovič pôsobí ako profesor na Evanjelickom lýceu P R Á C A</p>
Jozef Ignác Bajza	- René mládenca príhodi a skúsenosti						
Anton Bernolák	- Gramatica slavica - Slovár Slovenskí, Česko-Maďarsko-Latinsko-Nemecko-Uherskí						
Juraj Fándly	- Piľní domajší a poľní hospodár - Dúverní zmluva medzi mnichem a ďáblem (podpora reforiem Jozefa II)						
2. GENERÁCIA							

(1820 – 1835)

- **Martin Hamuliak, Alexander Rudnay, Juraj Pálkovič**
- jazyk - ber nolákovčina
- Rudnay – ostrihomský arcibiskup financuje rozvoj bernolákovčiny, zavádza bernolákovčinu (preklady učebníc a biblie)
- Hollý – literárne diela

- S - **Ján Kollár, Pavol Jozef Šafárik**
- P - jazyk – slovakizovaná biblická čeština
- O - Kollár – myšlienka spolupráce slovanských národov (rusofilsky - opiera sa o Rusko – jediný samostatný slovanský štát)

P - **idea všeslovenskej vzájomnosti**

Ján Kollár	- Slávy dcéra - O literárni vzájemnosti medzi kmeny a nářečmi slávskými
Pavol Jozef Šafárik	- Slovenské starožitnosti - Slovenský národopis

- Kollár Slovanov rozdelil na 4 kmene:

- ruský** (Rusi, Ukrajinci, Bielorusi)
 - československý** (Slováci, Česi)
 - poľský** (Poliaci, Lužickí Srbi)
 - ilýrsky** (Chorváti, Srbi, Maced., Bulhari, Slovinci)
- Šafárik – významný **slavista** (veda o Slovanoch)

- Kollár a Hamuliak začínajú spolupracovať
- **r. 1826 – Slovenský čitateľský spolok** (rozpadá sa)
- **r. 1835 – Spolok milovníkov reči a literatúry československej** – predseda Kollár, podpredseda Hamuliak
- vydávali almanach **Zora** (dvojjazyčný) - Hollý - *Svätopluk, Cyrillo-Methodiada, Sláv*
- 1. ochotnícke divadlo v Liptovskom Mikuláši – **Gašpar Fejérpataky-Belopotocký**
– odohraná **1. divadelná hra od Jána Chalúpku – Kocúrko**
- divadelný spolok – Slovenské národné divadlo pod vedením **Samuela Jurkoviča** – dcéra **Anička Jurkovičová – 1. slovenská herečka**

**3. GENERÁCIA
(1835 – 1848)**

- **Ján Palárik, Martin Hatala, Andrej Radlinský**

- **Ľudovít Štúr, Jozef Miloslav Hurban, Michal Miloslav Hodža, Samo Chalúpka, Andrej Sládkovič, Ján Botto, Janko Kráľ, Ján Kalinčiak, Janko Matuška, Karol Štúr**

- hnutie „**Mladé Slovensko**“

- Štúr – pomocný učiteľ Pálkoviča na Evanjelickom lýceu

- riešia **sociálne problémy** – **alkoholizmus**, **negramotnosť** Slovákov

- organizovali nedeľné školy

- vznik spolku **Vzájomnosť** – radikálny protifeudálny spolok (Albín Boleslav Vrchovecký)

- *začína sa silnejúca maďarizácia* – *Karol Zai – všetky náboženské úkony po maďarsky*

- r. 1842 – **SLOVENSKÝ PRESTOLNÝ PROSBOPIS** – *sťažnosti venované cisárovi na národnostný útlak*

↓

vyhodený z Evanjelického lýcea v BA

↓

na protest opustilo lýceum 22 študentov a prestupujú na lýceum v Levoči (J. Matuška – Nad Tatrou sa blýska (nápev na Kopala studienku))

- **r. 1843 – Štúr, Hurban, Hodža – kodifikácia spisovnej slovenčiny** podľa stredoslovenského nárečia na fare **v Hlbokom** (Hollý – katolícka generácia – odsúhlasí štúrovčinu)

- r. 1847 – **Štúr** zvolený za mesto Zvolen do **Uhorského**

snemu

- r. 1844 – Liptovský Mikuláš – vzniká spolok **Tatrín** (prvá celonárodná org.)
- na 4. zraze v **Čachticiach** sa **katolíci** na čele s Palárikom rozhodli zavrhnúť bernolákovčinu a prijať štúrovčinu
→ jazykové zjednotenie oboch krídel
- r. 1846 Tatrín vydal **kodifikačné diela** – *Náuka reči slovenskej, Nárečja slovenskuo alebo potreba písania v tomto nárečí*
- vydávali **Slovenskje národnje novini**
- rozvoj kultúry – maliari: Peter Michal **Bohúň**, Jozef Božetech **Klemens**; sochár: Dunajský

b) Politické systémy v Starovekom Grécku

Analyzujte vývoj demokratického politického systému a spoločnosti v Aténach a vývoj v Sparte

Aténska demokracia

- ❖ zakl. demokracie v Aténach – **Kleistenes** – vydáva novú ústavu
 - rozdelil obyvateľov Atén na 10 fýl (**fýla** – 1 územná jednotka)
 - na čelo fýly sa postavil **stratég** (10 fýl → 10 stratégov)
 - z 10 stratégov sa zvolil jeden hl. stratég (bez nároku na finančnú odmenu)
 - stratégovia riadili štát na 1 rok (hl. stratég mohol byť volený len 2x)
- ❖ **Ecclesia** – ľudové zhromaždenie
- ❖ **Ostrakizmus (Črepinový súd)** – referendum, kde sa hlasovalo do hlinených črepov meno nevhodného človeka pre spoločnosť v Aténach
- ❖ **Perikles**
 - ešte viac prehýbil demokraciu
 - „ľavicový populistický politik“
 - uvedomoval si, že v Ecclesií mohol byť každý, lenže chudobní pracovali a neujímali sa práv
 - navrhol **DIETY** – náhrada za ušlú mzdu za čas strávený v hlasovaní
 - populárny u najnižšej vrstvy – **téti** – veslári na lodiach, je ich mnoho → skrze nich presadzoval zákony

Sparta

- ❖ politické centrum Peloponézskeho polostrova
- ❖ **militaristický štát**
- ❖ zvláštna politická ústava (systém)
 - obsahovala prvky:
 - **MONARCHISTICKÉ** – Spartu viedli **2 králi** súčasne, kt. mali rovnaké právomoci
 - **ARISTOKRATICKÉ** – poradný zbor panovníkov – **Gerúzia** (skúsení ľudia)
 - **DEMOKRATICKÉ** – **Apella** – ľudové zhromažďovanie, posudzuje dôležité otázky (spojenectvá, vojny)
- Rada Eforov** – 5 volených úradníkov kt. dozerali na činnosť kráľa
- ❖ veľmi konzervatívny systém (ťažko sa presadzovali zmeny)
- ❖ zakl. Sparty – **Lykurgos** (boh/človek?)

Obyvteľstvo:

- 1) **plnoprávni Spartania** (Dórovia)
 - slúžili v armáde
 - ovládali celý štát
- 2) **Perioikovia**
 - cudzinci v Sparte, kt. sa venovali obchodu, remeslám
- 3) **Helóti**

- domáce podmanené obyvateľstvo achájskeho pôvodu v pozícií otrokov
- patrili štátu
- Sparťan získal od štátu rodiny helótov, aby sa starali o jeho majetok
- ❖ falanga – skupina v armáde Sparty
- ❖ nechceli bojovať mimo Peloponézskeho pol.
- ❖ nestavali hradby
- ❖ zdravý životný štýl
- ❖ **Kryptea** – vyvražďovanie najvzbuřenejších helótov (zastrešovanie)
- ❖ r. ±550 p.n.l. – vznik **Peloponézskeho spolku** – aliancia všetkých štátov Peloponézskeho pol. na čele so Spartou
 - členovia sa museli vzdať vlastnej zahr. politiky
 - platili za ochranu Spartou

c) **Mníchovská konferencia**

Charakterizujte medzinárodnú konferenciu v Mníchove

Faktory oslabujúce ČSR:

- r. 1933 – nástup Hitlera k moci – vyhrážky z vojenského napadnutia Československa (plán útoku FALL GRÜN)
- medzinárodná izolácia – do ½ 30r. sa **rozpadá Malá dohoda** (v Rumunsku a Juhoslávii veľký vplyv Nemecka)
- moc Nemecka stúpa – VB a FRA – **politika appeasementu**
- Hitler štvie proti ČSR **Poľsko a Maďarsko** → hrozba, že ČSR bude bojovať na 3 frontoch
- **SDP** sa pomaly stáva najsilnejšou stranou ČSR
- **Autonomizmus** – 1938/1939 – Slovensko chce autonómiu za každú cenu

- **29. október 1938 – Mníchovská konferencia**
 - stretnutie štyroch veľmocí:
 - Nemecko – **Hitler**
 - Taliansko – **Mussolini**
 - Veľká Británia – **Chamberlain**
 - Francúzsko - **Daladier**
 - plán, kt. predloží Mussolini, vytvorili Nemci
 - rozhodlo sa, že **Nemecko dostane pohraničné územie ČSR** (Sudety)
 - diktát predniesli ČS zástupcom
 - diktát musel byť prijatý
 - ČSR stráca možnosť obrany územia
- Eduard Beneš odstupuje z postu prezidenta
- **prezidentom** sa stáva **Emil Hácha** – hovoríme už o **druhej ČSR**

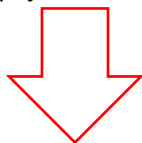
27.

a) Slovenská republika

Vysvetlite okolnosti vzniku Slovenského štátu v marci 1939

Autonomizmus – autonómne postavenie Slovenská v rámci Československa (Česi obsadzovali významné posty na SVK)

- predstavitelia HSĽS a SNS
- SVK nevyhovuje Pragocentralizmus
- r. 1932 – vzniká Autonomistický blok (HSĽS + SNS)
- úspech až po Mníchovskej konferencii (**6. októbra 1938**) → **Žilinská konferencia** – Slovensko spisuje požiadavku práv pre Slovákov
- autonomizmus dopomohol menšinám rozbiť ČSR
 - 13. marca 1939 – Hitler sa stretáva s Tisom v Berlíne
 - Tiso dostáva ultimátum ohľadne odtrhnutia Slovenska od ČSR (buď sa odtrhne, alebo ho pripojí k Maďarsku)
 - **14. marca 1939 – vznik Slovenskej republiky**
 - **15. marca 1939** – nemecká armáda vstupuje do Čiech a na Moravu – vzniká **PROTEKTORÁT ČEHY A MORAVA**

pre politikov appeasementu to bol šok

SLOVENSKÝ ŠTÁT

14. marec 1939 – vyhlásenie Slovenskej republiky

15. marec 1939 – obsadenie CZ územia NEM a vytvorenie **Protectorátu Čiech a Moravy**

marec 1939 – Malá vojna

- SVK ↔ MAĎARSKO
- MAĎ obsadzuje na niekoľkých miestach vých. SVK
- SVK žiada prepustených CZ dôstojníkov o pomoc
- pozastavená Hitlerovým vplyvom
- ⇒ úprava SVK hraníc

Slovensko:

- satelit NEM
- oficiálny názov: Slovenská republika
- navonok suverénny štát (uznalo ho 30 krajín **okrem USA**)

23. marec 1939 – Zákon o ochrannom pomere medzi NEM a SVK

- SVK bude viesť svoju zahraničnú politiku v súlade s NEM
 - armáda vytvorená podľa vzoru nemeckej
 - do verejnej správy dosadení nemecký poradcovia
- **OCHRANNÉ PÁSMO** – územie medzi SVK a Protectorátom obsadené NEM
- júl 1939 – prijatá Ústava ⇒ jedinou politickou stranou – **HSLŠ**
- rozdelená na 2 frakcie:
 - A) **Umiernené krídlo** – spojenectvom s Hitlerom
 - Tiso, Sidor, Sokol
 - Radikálne krídlo** – fascinované NEM
 - Tuka, Mach
 - *medzi oboma frakciami rozbroje*

Strany:

1. HSLŠ
2. NEMECKÁ STRANA
3. ZJEDNOTENÁ MAĎARSKÁ STRANA

OSOBNOSTI:

- prezident: J. Tiso
- minister zahraničných vecí: Ferdinand Ďurčanský
- minister vnútra: Alexander Mach
- veľvyslanec vo Vatikáne: Sidor (kritika NEM systému)
- predseda vlády: Béla Tuka
- NEM veľvyslanec: Hanz Ludin

HOSPODÁRSTVO

- výroba pre NEM
- profituje z vojny – nie je priamo zasiahnuté vojnou
- vojnová konjunktúra
- dostatok práce
- stabilný kurz meny ⇒ výhodné ekonomické podmienky
- objavuje sa nedostatok pracovných síl (vyhostenie Čechov a Židov, armáda)
- guvernér národnej banky – **Karvaš**

ÚČASŤ SVK VO VOJNE

1.9.1939 → útok na PL ako druhý štát (po NEM) – obsadzuje územia, kt. im PL obsadilo

- poskytlo armádu, ale aj svoje územie

Júl 1941 → SVK nechcelo vojnu so ZSSR / odmietalo režim v ZSSR

- vytvorené **2 divízie**:

⇒ **Rýchla divízia** - motorizovaná jednotka (jeden čas jediná v skupine JUH)

⇒ **Zaisťovacia divízia** – statická, Bielorusko, stráženie strategických objektov

- časť Slovákov prechádza na stranu ZSSR
- NEM prestáva dôverovať SVK armáde a sťahujú ich z východného frontu
- **časť vojakov, kt. prestúpili**, sa stávajú členmi zahraničnej slovenskej armády = **odboj**

ŽIDOVSKÁ OTÁZKA

- sčítanie a zaevidovanie Židov

- ARIZÁCIA

- odovzdávanie židovského majetku do Árijských rúk
- 90% zisku Árijec (nepracuje)
- 10% zisku Žid (stále pracuje na plný úväzok)
- korupcia
- najlepšie ju prijali dedinčania, hl. vých. Slovensko

9. september 1941 - Židovský kódex

- zbavenie občianskych práv
- prísnejší ako Norimberský kódex
- vyčlenenie Židov zo spoločnosti

- NEM potrebuje pracovnú silu

SVK posielala Židov (náklady: za 1 Žid muselo SVK zaplatiť 500 mariek)

- marec 1942 – začínajú sa transporty

- 1. transport do Osvienčimu – 999 žien (označenie od 1000+)

- zo SVK odišlo približne 40 transportov

→ VATIKÁN nepodporuje deportácie (priamo sa nevyslovilo k protižidovskej otázke)

⇒ deportácie pozastavené

- počas SNP obnovené

- **HOLOKAUST** - riadený z NEM - **Eichmann**

- riadený na SVK – **Wisliczeny**

Z pohľadu cirkvi:

Pravica – otvorene nevystupuje proti cirkvi ⇒ tzv. spojenci

Ľavica – otvorene odmieta cirkev

b) Stredoveké štáty

Analyzujte vývoj v ľubovoľnom ranostredovekom štáte

Charakteristika:

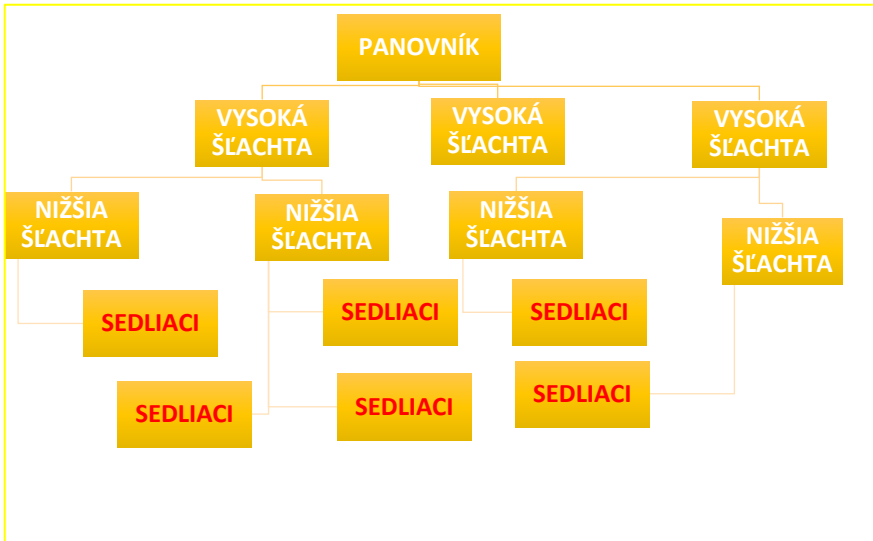
1) FEUDÁLNO-LÉNNY SYSTÉM

VAZAL

VAZAL

VAZAL

Feudum = pôda

Vazal platí za pôdu

Poddaní platia cirkevný desiatok (10. diel z úrody) a zemepansky deviatok (9. diel z úrody)

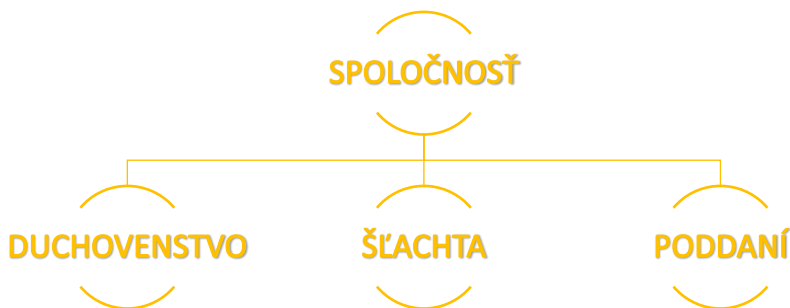
- Povinnosťou vazala je nastúpiť do feudálovho vojska
- Povinnosťou feudála je chrániť vazala

Pôda:

Dominikál – prepožičaná pôda

Rustikál – pôda feudála na kt. pracuje on sám

2) UČENIE O TROJAKOM/BOŽOM ĽUDE

Duchovenstvo sa modlí za seba a za iných

Šľachta chráni seba a iných

Poddaní pracujú na seba a iných

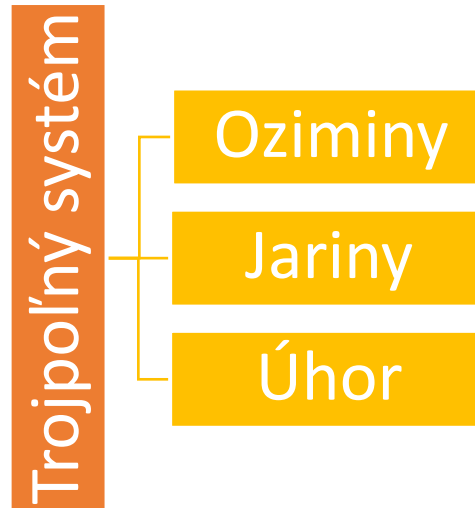
1) EMFYTEUTICKÉ PRÁVO (zákupné právo)

- obyčajové právo nepostačuje
- systém právnych noriem založených na držbe pôdy
- právne vyjadrenie feudálneho systému

- zavádza dedičnú držbu pôdy (feudál už nemôže vyhnáť vazala z pôdy)

▪ AGRÁRNA REVOLÚCIA

- začína sa prudká zmena v PH
- mení sa systém obrábania pôdy
 - z dvojpoľného na trojpoľný

- prudko sa zvýšil výnos → viac jedla
- populačná explózia (priemerný vek na 30 rokov)
- začínajú sa pestovať strukoviny
- vznik klasických dedín od 12. st.
- používa sa železný pluh a jarmo
- 14. st. – čierna smrť – mor
- vznikajú mestá – strediská remesiel a obchodu
 - bolo mestom v staroveku
 - dôležitá križovatka obchodných ciest
 - v podhradí dôležitých hradov
 - špeciálny hosp. význam (ťažba drahých kovov)

Vznikli

MESTÁ:

- majú hradby
- vedú samostatnú politiku
- MEŠŤAN – osobne slobodný občan
- mali svoje práva a privilégiá od panovníka
- na SVK: Bratislava, Trenčín, Trnava, Košice, Levoča, Bardejov, St. Ľubovňa, Kežmarok
- štruktúra obyvateľstva:
 1. privilegovaní
 2. nepriviligovaní: slúžky, remeselníci tovariši,
 3. zvláštne postavenie: predstavitelia cirkvi, učitelia, židia (Getá)
- vzhľad - jadro – námestie, na kt. stáli najdôležitejšie budovy – radnica, kostol

CECHY/HANZY

- remeselnícke organizácie toho istého remesla
- ručili za kvalitu
- pýtali rovnakú cenu

- čím viac cechov, tým rozvinutejšie mesto

c) **Sovietizácia Československa**

Charakterizujte proces sovietaizácie Československa v 50.-tych rokoch

- po februári r. 1948 bol nastolený politický systém, kt. kopíroval ZSSR
- heslo: „**Sovietsky zväz – náš vzor.**“ → v politike, hosp., armáde, odboroch, školstvo, šport, kultúra
- konzultácia s Moskvou o zmenách postov, po ČS hymne sovietska hymna...
- zoštatnenie odborov a ich podrobenie KSČ
- v každej oblasti len 1 organizácia (lepšia kontrola)
- „**nomenklatúrny systém**“ – posty obsadzovali len tí, čo boli v KSČ
- **očista štátneho aparátu** – komunisti považovali štátny aparát po voľbách r. 1946 za nespoľahlivý
- r. 1948 – obnovené občianske práva Maďarov
- vyhľadávanie a prenasledovanie triednych nepriateľov
 - apríl 1948 – odsúdený **Ján Ursíny** – podpredseda vlády za Demokratickú stranu
 - Milada Horáková – popravená
 - **Rudolf Slánsky** (gen. tajomník KSČ), **Vladimír Celmentis** – odsúdení na smrť
- r. 1950 – ČSR prerušuje diplomatické styky s Vatikánom + ruší sa gréckokatolícka cirkev (zlúčila sa s pravoslávnu)
- súdne procesy s kňazmi (Vojtaššák), rušenie kláštorov
- *postavenie Slovenska v ČSR*
 - **v BA bol výkonný orgán KSČ** – malé právomoci (všetko riadi Praha)
 - **r. 1960 – nová ústava** – ČSR → ČSSR (**Československá socialistická rep.**)
 - **obnovenie myšlienky čechoslovakizmu** (rušenie orgánov na SVK)
 - zrušenie tradičného slovenského znaku trojvršie a dvojkríž → vatra
- r. 1948 – obnovené občianske práva Maďarov
- r. 1953 – **umiera Gottwald, Antonín Zápotocký** sa stáva prezidentom, **Viliam Široký** predsedom vlády
- znárodňovanie poľnohospodárskej pôdy – vznik **JRD** (jednotné roľnícke družstvo)
- r. 1957 – umiera Antonín Zápotocký a nastupuje Antonín Novotný

28.

a) Československo 1945 – 1948

Charakterizujte kľúčové udalosti v povojnovom Československu (1945 – 1948)

Situácia v ČSR po 2. sv. vojne:

- 300 000 mŕtvych obyvateľov
 - poškodená infraštruktúra (hl. SVK, Morava)
 - hlad (potravinové lístky), nedostatok liekov
 - **trestanie vojnových zločinov**
 - smrť: Tiso, Tuka, Wisliczeny, Ludin (veľvyslanec NEM na SVK), Hoeffle (potlačil SNP), Kubál, Dulnaga (generál SS, ríšsky protektor), Herman Frank
 - väzenie: Mach, Hácha (umiera vo väzení)
 - zahraničná pomoc – UNRRA – potraviny, stroje
 - ČSR odmieta Marshallov plán (systém pôžičiek európskym krajinám) na nátlak Moskvy
 - vysídlenie NEM menšiny z PL a ČSR, výmena MAĎ menšiny za ČSR menšinu
 - ZSSR odtrháva Podkarpatskú Rus + akcia Obcia (lákanie rusínskeho obyv., aby sa presťahovali do ZSSR)
-
- **pravicové strany zakázané**
 - všetky strany vytvorili vládu – **Národný front** – na čele **Fierlinger** (KSS, KSČ, SD, ČS strana lidová, ČS národně socialistická, Demokratická strana)
 - prezidentom sa stal Beneš
 - apríl 1945 – Beneš a Národný front prichádzajú do Košíc – vzniká **Košický vládný program**
 - potrestanie vojnových zločinov
 - znárodnenie priemyslu
 - pozbavenie práv menšín (MAĎ, NEM)
 - pozemková reforma
 - r. 1946 – 1. voľby – víťazstvo komunistov
 - na SVK vyhrala Demokratická strana
 - ↓
 - KSS s KSČ nemohli vytvoril samostatnú vládu
 - na čele Slovenskej národnej rady – **Jozef Lettrich** (Demokratická strana)
 - na čele Zboru povereníkov (slovenská vláda) – **Gustáv Husák** (KSS)
 - na čele ČS vlády – **Klement Gottwald**
 - r. 1947 – ťažká neúroda
 - problémy so zásobovaním na SVK
 - KSS obviňuje Demokratickú stranu + obviňuje Demokratickú stranu s pomáhaním bývalým členom HSLS → verejnosť chce očistu Zboru povereníkov
 - vo vláde ČSR spor medzi komunistami a opozíciou o ministerstvo vnútra (V. Nosek – komunista), kde do pozícií vymenúvali len komunistov
 - **20. február 1948** – 12 opozičných **ministrov podáva demisiu** (očakávali, že Beneš ich demisiu neprijme)
 - Beneš však pod tlakom Gottwalda prijíma demisiu a **poveruje Gottwalda, aby zrekonštruoval vládu**
 - **vzniká komunistická vláda**, kde ostalo len zopár miest pre opozíciu (Ján Masaryk – minister zahr. vecí)
 - KSS sa zlúčilo s KSČ
 - **9. mája 1948 – nová Ústava ČSR**

- **30. mája 1948 – voľby** do Národného zhromaždenia (predložená jednotná kandidátka od KSČ)
- *smrťou Beneša umiera aj demokracia v ČSR*
- Národné zhromaždenie a Slovenská národná rada však stratili politický význam
- moc mal **Ústredný výbor KSČ**
- **prezidentom ČSR sa stáva Klement Gottwald**
- predsedom vlády sa stáva **Antonín Zápotocký**

b) *Kresťanstvo a kultúra v stredoveku*

Vysvetlite úlohu kresťanstva pri formovaní stredovekej Európy

KREŠŤANSTVO

- vzniklo v 1. st. za čias Rímskej ríše
- vyvíja sa ako židovská sekta
- spočiatku zakázané
- r. 313 – Konštantín Veľký – Milánsky edikt – zrovnoprávnenie kresťanov s ostatnými náb.
- r. 380 – Theodosius – štátne náboženstvo v Rímskej ríši
- od 4. st. sa šíri do celej krajiny
- 5. st. – cirkev jediná inštitúcia, kt. prežila pád Západorímskej ríše
- postupne kresťanstvo prijímajú ostatné germánske kmene
- **pápež** – hlava západnej kresťanskej cirkvi (Prečo? Peter apoštol bol Ježišom ustanovený za vodcu cirkvi, bol v Ríme biskupom a následne aj ukrižovaný)
- významnou pomocou na presadenie boli mníšske rády
- 1. mníšsky rád – **BENEDIKTÍNI** – zakl. **Benedikt z Nursie**, kt. zostavuje pravidlá rádu benediktínov (**mníšska regula**)
- požiadala pápeža, aby prijal tieto pravidlá → uznal, že nadriadeným pápež
- heslo benediktínov – „Ora et Labora“
- r. 529 – 1. kláštor – **Monte Casino**

BENEDIKTÍNI

KLÁŠTOR

- vedeli čítať a písať
- vkladali do PH nové prvky
- kláštor = lesy + rybníky + lúky → finančné prostriedky
- centrum vzdelanosti – prvé školy
- knižnice – ručne vyrobené knihy
- **skriptorium** – miestnosť, kde mnísi prepisovali knihy
- prepisovaním kníh obohacovali kláštor
- **r. 1054 – východná schizma** – medzi patriarchom a pápežom
 - cirkev **západná**
 - **východná**
- **BOJ O INVESTITÚRU**
 - cisár **Henrich IV** vs. pápež **Gregor VII**
 - investitúra – vymenúvanie vysokých cirkevných hodnostárov do funkcie
 - **r. 1122 – Wormský konkordát** – víťazstvo cirkvi – vybrala si kandidátov
 - konkordát – zmluva s pápežom
 - **kanonické právo** = cirkevné právo

- od 12. st. má západná cirkev moc pevne v rukách → začína sa politický boj

↓
má nadvládu nad celou spoločnosťou – odpor panovníkov

- najsilnejší pápež **Inocent III**
- Gregor VII – zrušil manželstvá kňazov – prikazuje **celibát**
- kritika cirkvi : Flagelanti, Mendikanti
- zakladajú sa žobrácke rády (znovu si získavajú ľudí, povolené a schválené)
 - **FRANTIŠKÁNI** – František z Assisi
 - **DOMINIKÁNI** – Dominik Guzmán
- prelom 13. st. a 14. st. - kríza v cirkvi
- 1309 – 1378 – **Avignonské zajatie pápežov**
- **r. 1377** – pápež Gregor XI sa vracia do **Ríma**
- **r. 1378** – v **Avignone** sa volí **nový pápež** Klement VII } **obdobie DVOJPÁPEŽSTVA**
- problém chce vyriešiť rímsky cisár a český kráľ Václav IV
- **r. 1409** – **koncil v Pise** kde je zvolený nový pápež - neuznaný **obdobie TROJPÁPEŽSTVA**
- problém vyrieši Žigmund Luxemburgský, uhorský a český kráľ, rímsky cisár
- **r. 1414** – **koncil v Kostnici** – Žigmund ruší všetkých pápežov a volí nového pápeža Martina V
- pápežská schizma je odstránená ale kríza v cirkvi je len oddialená

Problémy v cirkvi:

- **simonia** – kupčenie s cirkevným majetkom
- rozmarný život cirkevných hodnostárov (hromadenie majetku, neberú ohľad na celibát, vmiešavanie sa do politiky)
- platenie odpustkov
- **kritici cirkvi: Wycklif, Hus**
- Hus bol požiadaný svoje učenie odvolať, neposlúchol
- **6. júla 1414** na koncile v Kostnici **je Ján Hus upálený** za svoje učenie

- v Čechách vzburá a vzniká **Husitské povstanie** (1419 – 1434)
- **r. 1434 bitka pri Lipanoch** Husiti sú porazení
- vodcovia Husitského hnutia – **Ján Žižka z Trocnova** a **Prokop Holý**

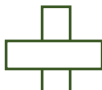
KULTÚRA V STREDOVEKU

ARCHITEKTÚRA

- 2 slohy – raný (románsky) a gotický
- románsky – jednoduché stavby
- gotický – zložité očačkané stavby
- stavba **kostolov**:

pôdorys: *bazilika*

 rotunda

 postupne sa dostavali boky

na SVK – Dóm sv. Alžbety v KE, Dóm sv. Martina v BA

- stavba **katedrál** – vysoké hrubé stĺpy (**ukazujú malosť človeka voči veľkosti Boha**) S

SOCHÁRSTVO

- sochy svätých - maliari pracujú pre cirkev

HUDBA

- hudobný štýl – **viachlasný Gregoriánsky chorál**

- trubadúri – zabávači spoločnosti (spev a recitácia)

LITERATÚRA

- 2 zákl. typy žánrov: **legendy** (životopisy svätých) a **hrdinské eposy**

- diela: Moravsko-panónske legendy, Životopisy Cyrila a Metóda, Pieseň o Nibelongovi, Pieseň o Cidovi

Rytierska kultúra

- zvláštny spôsob vzdelávania

CHLAPCI:

6 – 12 r. – funkcia **PÁŽAT** na pôde feudála

12 – 19 r. – funkcia **PANOŠ** – učenie tanca a ovládania meča

DIEVČATÁ:

- vychovávané doma

- cieľom je dobre ich vydať (účel - posilnenie vplyvu rodiny)

c) **Rímske impérium**

Zhodnotte pomocou historickej mapy vývoj rímskeho impéria z malého mestského štátu na svetovú ríšu

1- **Dobytie Itálie**

- Juhoitalské a Sicílske mestá sa dostávajú do konfliktu s Rímom – cítia sa oslabené a na pomoc prichádza Pyrhos (falanga)
- Pyrhos spočiatku vyhrával, no s ťažkými stratami
- r. 275 p.n.l. – Beneventum – Rím poráža Pyrhosa – koniec odporu Grékov
- do r. 270 p.n.l. úplná kontrola nad Južnou Itáliou
- mestá, kt. dobyli rýchlo prepájali cestami (obchod, vojna)

2- **Dobytie západného Stredomoria**

= *Púnske vojny* (Kartáginci = Puni)

- **Kartágo ↔ Rím**
- Kartágo – osamostatnená fenická faktória, námorná veľmoc v Stredomorí
- Sicília – miesto vplyvu a konfliktu oboch veľmocí

1. **Púnska vojna**

- Rímania kopírujú loďstvo Kartága a dostávajú sa do čela
- posunuli pozemné vojsko na more
- r. 241 p.n.l. – **Kartágo kapituluje** – opúšťa Baleárske o., Sicíliu, Korziku
- vznikajú 1. provincie mimo ríše – Sicília, Sardínia a Korzika **provincia** – *dobyté územie mimo Itálie*
- Kartágo musí platiť reparácie

2. **Púnska vojna**

- Kartágo sa postupne postaví na nohy a chce odvetu

- **Hannibal Barkas** úmyselne vyvoláva vojnu – napadá spojenca Ríma Saguntum
- Rím požaduje potrestanie vinníkov – zamietnuté → vyhlasuje vojnu Kartágu
- Hannibal však prekročil Alpy a dostal sa do Pádskej nížiny
- poráža Rímanov (Trazimenské jazero, Cannae)
- **Cornelius Scipio** zaútočí na Hispániu (Hannibal nedostáva zásoby) → Hannibal donútený odísť
- Scipio sa postupne vylodzuje v Kartágu a Hannibal ho musí brániť
- **r. 202 p.n.l. – bitka pri Zamme** – Scipio poráža Hanibala
- Kartágo zbavené loďstva a k Rímu pripojená Hispánia
- Kartágo stráca suverenitu – musí požiadať Rím o povolenie útoku

3. *Púnska vojna*

- Africké kmene (Rím) napádajú Kartágo
- **Kartágo** sa bráni, no **porušuje dohodu** – útok Ríma
- **Scipio mladší** poráža Kartágo
- Kartágo zničené, znovupostavené a centrum provincie Africa

3- Dobytie východného Stredomoria

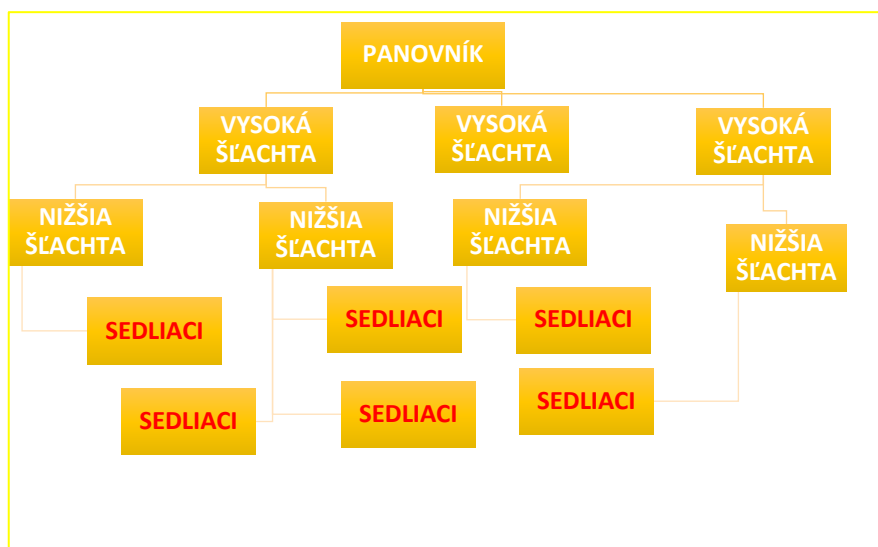
- Rím poráža v sérii bitiek Macedóniu a získava Grécko
- r 64 p.n.l. – Gaius Pompeius dobýja Sýriu
- r. 31 p.n.l. – bitka pri Akciu – porážka Marcus Antonius (+ Kleopatra VII, Egypt) porazený Gaiom Octavianom

29.

a) Feudálny systém

Vysvetlite pojmy léno a lénna sústava

FEUDÁLNO-LÉNNY SYSTÉM

VAZAL

VAZAL

VAZAL

Feudum = pôda

Vazal platí za pôdu

Poddaní platia cirkevný desiatok (10. diel z úrody) a zemepanský deviatok (9. diel z úrody)

- Povinnosťou vazala je nastúpiť do feudálovho vojska
- Povinnosťou feudála je chrániť vazala

Pôda:

Dominikál – prepožičaná pôda

b) Československo v 60. rokoch 20. storočia

Vysvetlite príčiny spoločenskej a hospodárskej krízy v 60. rokoch

- v 60. rokoch a politický systém zavedený v 1948 dostal do veľkej krízy
 - nedostatok demokratických práv, nízka životná úroveň, izolácia
- čistky v KSČ – **odstránenie Širokého**
- stupňuje sa tlak na Novotného
- v polovici 60. rokov vzniká myšlienka federalizácie ČSSR

Začiatok **Pražskej jari**:

- r. 1968 ÚV KSČ odvoláva Novotného z funkcie a generálnym tajomníkom sa stáva **Alexander Dubček**
- prezidentom ČSSR sa stáva **Ludvík Svoboda**
- predseda vlády – **Černík** (podpredseda G. Husák)
- predseda Národného zhromaždenia – **Josef Smrkovský**
- Alexander Dubček chce nastoliť **socializmus s ľudskou tvárou**
- **27. októbra 1968** – Praha – **Zákon o federatívnom usporiadaní štátu** (30. októbra Bratislava)
- medzinárodné podmienky na demokratizáciu ČSSR neboli priaznivé
- **14. – 15. 7** – **zasadnutie vo Varšave** - Bulharsko, Maďarsko, NDR, Poľsko a ZSSR posielajú výhražný list, kt. KSČ odmietlo
- **29. 7. – 1. 8. v Čiernej n. Tisou** – stretnutie KSČ a KSSZ – neúspešné
- obrodzenie v ČSSR malo na západe veľkú podporu
- 21. august 1968 o 22:45 – najväčšia operácia Varšavskej zmluvy – intervencia do ČSSR
- začína sa okupácia ČSSR
- proti okupácii obrovské demonštrácie
- Dubček, Smrkovský, Černík zatknutí a odvedení do ZSSR
- 26. august 1968 – v Moskve vedenie KSČ podpísalo dohodu o konsolidácii situácie v republike
- 16. október 1968 – v Prahe predseda sovietskej vlády a zástupcovia ČSSR podpísali dohodu o dočasnom pobyte sovietskej armády na území ČSSR

začína obdobie normalizácie

- 16. január 1968 – upálenie študenta Jána Palacha na protest na Václavskom námestí
- apríl 1969 – generálnym tajomníkom sa stal Gustáv Husák
- r. 1970 odstupuje Černík a nastupuje Ľubomír Štrougal

c) Islam a arabská kultúra

Zhodnotte význam islamského náboženstva a kultúry

ARABSKÁ RÍŠA

- do 7. st. Arabi v pravlasti (Arabský pol.)
- v 7. st. vzniká nové náboženstvo – ISLÁM – zakl. **Mohamed** (dynastia Kurajšovcov)
- **ISLÁM** = kompilát kresťanstva, judaizmu a pôvodného arabského náboženstva
- posvätná kniha – **Korán**
- 5 pilierov vierovky islámu:

- i. **SALAT** - 5x denne sa modliť
- ii. **RAMADÁN** – pôstny mesiac
- iii. **HADŽIDŽ** – posvätná púť do Mekky
- iv. **ŠAHADA** – vyznanie viery
- v. **ZAKAT** – náboženská daň

- delia sa na:
 - b. **SUNITI** (väčšina)
 - c. **ŠIITI**
- posvätné miesta: **Mekka, Medina, Jeruzalem**
- **r. 622** - Mohamed vyhnaný no Mediny – **HIDŽRA** – začiatok islamského letopočtu
- **r. 630** **dobýva Mekku** a ustanovuje ju hlavným mestom Arabskej ríše
- postupne dobýva celý Blízky východ, Severnú Afriku, Irán a Strednú Áziu
- **r. 711** – prekračuje Gibraltár a poráža Vizigótsku ríšu → **obsadzuje Hispániu**
- veľmi rýchlo sa rozšírila a dlho nevydržala
- vystriedali sa 3 dynastie:
 - i. **KURAJŠOVCI** (Mekka)
 - ii. **UMAJJOVCI** (Damask)
 - iii. **ABBASOVCI** (Bagdad)
- neskôr dochádza k politickému triešteniu ríše a Arabská ríša **sa rozpadá na kalifáty a emiráty**
- arabská civilizácia bola omnoho inteligentnejšia ako Európska
- väčšina antických písomností prežila vďaka Arabom, kt. dobyli Blízky východ
- do Európy sa rozširujú **Arabské číslice** (pôvodne indické)

Kultúra

- Filozofia – **Avicenna (Ibn Sína)**, Averroes
- Matematika – Al Chorezmi
- Geografia
- Cestovanie – **Ibn Fadlán** (stredná a severná Európa)
- Umenie – zákaz zobrazovania ľudí (islám) → **ARABESKY** (obrazy s líniami a čiarami)
- Architektúra – stavba mešít (Al Ambra, Mešita v Mekke, Modrá mešita v Jeruzaleme)

30.

a) Staroveký Egypt

Charakterizujte jednotný egyptský štát a sociálne rozvrstvenie jeho spoločnosti

- oblasť v povodí rieky Níl (pravidelné záplavy, zúrodňovanie pôdy)
- na začiatku nebol Egypt jednotný
- r. 310 p.n.l. – zjednocuje Egypt Naumer (Meni)
- r. 1822 – Champollon rozlúštil hieroglyfy
- na čele panovník – má svojho **vezíra** (najvyšší úradník ríše, kt. bol zodpovedný za celú štátu aparáturu)
- Egypt sa delil na **nómy** (územnosprávne jednotky)
- nóm spravoval **hl. úradník** (vyberal dane, dohľad nad stavbami, formovanie jednotiek) **podriadený** vezírovi

Periodizácia dejín:

Stará ríša

- hl. mesto Menofer (Memfis)
- vznik **pyramíd**
- *mastaby* – obyčajné hrobky panovníkov
- faraón Josér – jeho vezír Imhotep mu postavil stupňovitú pyramídu v Sahare
- najväčšia pyramída: **Cheopsova, Chefrénova, Mikerínova**
- **Sfinga** – telo leva a hlava človeka (ochrana)
- dokopy postavených 60 pyramíd
- stavba pyramíd spôsobila ekonomický a sociálny kolaps a Stará ríša sa rozpadá 1. prechodné obdobie

1. prechodné obdobie

- odtrhávajú sa nómov
- najsilnejší nóm s hl. mestom Véset zjednocuje Egypt

Stredná ríša

- hl. mesto **Véset** (Téby)
- najvýznamnejší panovník Senvosret II
- prichádza kmeň Hixózov (vyspelejší ako Egypťania) a Stredná ríša sa rozpadá

2. prechodné obdobie

- Egypťania sa učia od Hyxózov a vyhánajú ich z údolia Níla

Nová ríša

- najúspešnejšie obdobie
- najznámejší panovníci:
 - **Thutmose III**
 - najväčší územný rozmach
 - **1. dokázateľná bitka – bitka pri Megide** (výhra Egypta)
 - cestu na trón mu bránila Hatšepsut (Thutmose zničil všetky jej pamiatky)
 - **Amenhotep IV** (Achnaton)
 - „kacířský kráľ“
 - Egypťania dávali množstvo majetkov bohom, ale spravovali ich kňazi (rastie ich moc)
 - zaviedol **monoteizmus** – kult jedného boha **Atóna**
 - vybudoval nové hl. mesto – Achetaton
 - po jeho smrti monoteistická reforma zanikla
 - následníkom Tutanchamón – vládne krátko (nevykradli mu hrobku)
 - **Ramese II** (Ramzes II)
 - rast Chetitskej ríše → Egypt ↔ Chetitská ríša
 - **r. 1286 p.n.l.** – bitka pri pevnosti Kadeš – nevyhral nikto (začína sa rozmach Asýrskej ríše)

vzniká **1. diplomatická zmluva Ramese II – Chatušil III**

- nebudú proti sebe bojovať a nebudú pomáhať tretej strane proti Cheticií/Egyptu, budú si navzájom pomáhať

- po smrti Ramese ríša upadá na tlak Morských národov

Neskorá ríša

- úpadok egyptskej civilizácie
- stráca samostatné postavenie
 - r. 671 p.n.l. – dobytý Asýriou
 - r. 525 p.n.l. – dobytý Perziou
 - r. 332 p.n.l. – dobytý Alexandrom Veľkým
 - po smrti Alexandra Veľkého vládne Ptolemaios (posledná dynastia Egypta)
 - **r. 31** – Kleopatra VII zomiera a Egypt je **pripojený k Rímskej ríši**

b) Slovensko v období autonómie

Objasnite príčiny, priebeh a dôsledky vyhlásenia autonómie Slovenska

Slovenská politická sféra:

a) SĽS – Slovenská ľudová strana (HSĽS)

- Hlinka, Tiso, Sidor, Ďurčanský
- katolíci
- autonómia SVK

b) SNS – Slovenská národná strana

- Dula, Tajovský, Rázus
- evanjelici (spisovatelia)
- autonómia SVK

Autonomizmus – autonómne postavenie Slovenska v rámci Československa (Česi obsadzovali významné posty na SVK)

- predstavitelia HSĽS a SNS
- r. 1932 – vzniká Autonomistický blok (HSĽS + SNS)
- úspech až po Mníchovskej konferencii (**6. októbra 1938**) → **Žilinská konferencia** – Slovensko spisuje požiadavku práv pre Slovákov
- autonomizmus dopomohol menšinám rozbiť ČSR
- **6. október 1938 – ČSR uznáva autonómiu Slovenska**
 - predseda Tiso

c) Kultúra Starovekého Grécka

Zhodnotte význam gréckej kultúry a jej vplyv na neskoršiu európsku kultúru

PÍSMO

- hláskové (alfabeta)
- z hláskového sa vyvinula latinka aj hlakolika

DIVADLO

- amfiteáter – nutné dobré ozvučenie
- málo hercov (hrali viacero postáv), len muži

LITERATÚRA

- epika - eposy – **Homér** – Ilyas, Odysea
bájkky – **Ezop**
- lyrika – Sapphó
- dráma
 - tragédia – **Sofokles** (Antigona), Eurypides
 - komédia – **Aristofanes**

FILOZOFIA

- vznik v Archaickom období
- vznik POLIS – 1. mestský štát
- prechod od mýtu k logu
- Aristoteles, Platón, Sokrates, Zenon z Kýtia

VZDELANIE

- formou dialógov
- školy – gymnazión medicína
agora (námestie)
- kalokagatia – harmónia tela a duše (rozvoj fyzickej a psychickej stránky)

VEDY

- fyzika – Archimedes zo Syrakúz kalokagatia
- medicína - Hyppokrates (Hyppokratova prísaha)
- matematika – Tales, Pytagoras, Euklides

UMENIE

- maliarstvo – maľované keramiky (motívy bežného života, náboženské)
- sochárstvo – umenie, nie remeslo, sochy známych osobností (náboženské motívy)
 - vyzdvihujú pozitívne znaky, potláčajú negatívne
- Faidias (oprava Akropoly), Myrón (Diskobolos), Praxiteles (Afrodita)
- nemáme zachované originály, ale kópie Rimanov

ARCHITEKTÚRA

- sloh: Iónsky, Dórsky, Korintský
- agora (námestie), chrám (Panteón – Akropola), palác vládcu, amfiteáter, štadióny
- 7 divov sveta (Herodotos): Socha boha Dia v Olympii, Alexandrijský maják na ostrove Faros, Mauzóleum v Halikarnase, Rótsky kolos, Chrám bohyně Artemis v Efeze

NÁBOŽENSTVO

- polyteizmus
- Bohovia žili na Olympe – 12 bohov (vyzerali ako ľudia a aj ľudské vlastnosti): Zeus, Afrodita, Aténa, Apolón, Hera
- Rimania kopírujú gréckych bohov
- *Ariadina niť, Sizifovská práca, Tantalove lúky, Pandorina skrinka, Damoklov meč, Achillova päta, Danajský dar*

ŠPORT

- kalokagatia
- atletika
- od r. 776 p.n.l. – Olympijské hry (Theodosius ruší v 4. st. – pohanské)
- počas hier mier
- každý rok
- iba muži

HISTORIOGRAFIA

- ako prvý *Herodotos* – systematizoval poznatky v diele Dejiny (opis grécko-perzský vojen)
- *Tukydidés* – Dejiny peloponézskej vojny (peloponézska vojna)
- Xenofón – opis Helenistickej doby